

**EDUCATIEVE BACHELOR IN HET ONDERWIJS
KLEUTERONDERWIJS**

Bachelorproef

Poppenspel in de kleuterklas

Voorwoord

Mijn speciaal dankjewel wil ik richten aan Mevrouw De Meijer omdat zij geloofde in mijn zelfgemaakte poppenspel. Dankzij haar durfde ik verder gaan met mijn eigen gecreëerde poppen, meneer Gaatjes en Billy Bob beer. Hierdoor beleef ik elke keer weer samen met de kleuters plezier aan het poppenkast spelen en kan ik ongestoord genieten en gebruik maken van de talrijke voordelen van een poppenspel.

Ook dankjewel aan Mevrouw Seré en Mevrouw Pierards. Hun luisterend oor en feedback hebben me bij het schrijven van deze paper goed geholpen.

Mijn bijzondere dank aan allen die ik mocht interviewen in het kader van mijn paper. Dankjewel Celesta Vandervoort, An Janssen, Chris Goossens, Joran van het goocheltheater Jahon en Mieke & Chris Geris.

Dankjewel aan papa, hij heeft met zijn creatieve handen een echte poppenkast gemaakt, waarin het voor de kleuters en mezelf elke keer weer leuk is om nieuwe avonturen te beleven. Dankjewel voor de kilometers plakband en talloze dozen kleurpotloden die we van hem kregen om zelf onze eigen poppenkasten mee te knutselen toen we nog klein waren.

Dankjewel aan mama, voor haar verhalen, haar fantasie en haar niet aflatende stimulans om zelf aan de slag te gaan en om blijven poppenkast te spelen. "Als je er zelf in gelooft, kan je het ook spelen en overbrengen." zijn haar wijze woorden en die zijn waarheid. Dankjewel voor de verhaaltjes en boekjes van meneer Gaatjes en Billy Bob beer. Dankjewel voor urenlang speelplezier.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Inhoudsopgave.....	4
Inleiding.....	7
1 Oriënteren en richten.....	8
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	8
1.2 Beschrijving praktijkprobleem	8
1.3 Het onderzoeksdoel formuleren.....	12
1.4 Het formuleren van een onderzoeksvraag met deelvragen	12
2 Plannen.....	13
2.1 Inleiding.....	13
2.2 Planning onderzoek.....	13
3 Verzamelen en analyseren.....	15
3.1 Inleiding.....	15
3.2 Wat zijn de kenmerken van een goed poppenspel?.....	16
3.2.1 Inleiding.....	16
3.2.2 De evolutie van het poppenspel.....	16
3.2.3 Het pedagogisch poppenspel en zijn evolutie doorheen de tijd.....	19
3.2.4 Basisregels voor een kwalitatief poppenspel	34
3.3 Kunnen multimedia en een poppenspel elkaar aanvullen in de kleuterklas ?.....	37
3.4 Welke noden hebben leerkrachten om aan poppenspel te beginnen?	39
3.5 Analyse interviews.....	43
3.5.1 Inleiding.....	43
3.5.2 Interview auteur: Christel Goossens	43
3.5.3 Interview leerkracht op rust: Celesta Vandervoort.....	43
3.5.4 Interview An Janssen (kleuterleerkracht)	44
3.5.5 Interview Joran 'Goocheltheater Jahon'	44
3.5.6 Interview Chris Geris 'Plansjet'	45

3.6	Wat zou de werkdruk van leerkrachten kunnen verminderen?	46
3.6.1	Wat is werkdruk?	46
3.6.2	Bestaat er een methode om werkdruk te verlagen ?	47
3.6.3	Wij nemen aan dat poppenspel stilaan verdwijnt, klopt dit ?	47
3.6.4	Wat is een kostenlast ?	48
4	Ontwerpen	49
4.1	Inleiding	49
4.2	Ontwerpeisen	49
4.2.1	Eisen in verband met de activiteitenfiche	49
4.2.2	Eisen in verband met het poppenspel zelf	49
4.3	Ontwerp van de lesfiche	49
4.4	Tips voor de leerkrachten	62
4.5	Ontwerp van het materiaal	63
4.5.1	De kast zelf	63
4.5.2	De achtergronden	64
4.5.3	De poppen	65
4.5.4	Media in de poppenkast	65
4.5.5	De rekvisieten	66
4.5.6	Try out	67
4.5.7	Reflectie op het ontwerp	67
5	Concluderen en vooruitblikken	68
5.1	Beantwoorden deelvragen	68
5.1.1	Wat zijn de kenmerken van een goed poppenspel	68
5.1.2	Wat zou kunnen helpen om de werkdruk van leerkrachten te verlagen zodat het poppenspel terug geïntegreerd zou geraken in het kleuteronderwijs ?	69
5.1.3	Kunnen multimedia en een poppenspel elkaar aanvullen in de kleuterklas?	69
5.2	Conclusie	70
5.3	Reflectie op het eigen proces	70
5.4	Eigen leerwinst	71
5.5	Vooruitblik	73

Bibliografie	74
Bijlagen	77
Bijlage 1	77
Bijlage 2	85
Bijlage 3	95

Inleiding

In mijn kindertijd werd schermkijken tot een minimum beperkt. Wel groeide ik op in een gezin waar veel tijd en ruimte gemaakt werd voor verhalen en knutselen. De verhaaltjes die onze mama voor ons verzong, speelden we na. Een kartonnen doos werd een kasteel en een knuffel kwam tot leven in onze fantasie en in ons spel. Het poppenspel werd ons met de paplepel ingegeven. Tijdens moeilijke momenten konden we onze zorgen bij onze poppen vergeten. We speelden de situatie na en leerden zo om onze emotie te plaatsen en te verwerken. In mijn kleuterjaren had ik een juf die elke vrijdag een poppenspel speelde. Dat waren steevast de hoogtepuntjes tijdens mijn schoolweek.

Tijdens mijn kijkstages, gedurende twee jaar, merkte ik op dat geen enkele stagemonteur poppenkast speelde voor zijn kleuters. Dat heeft me aan het denken gezet. Ik stel me de vraag hoe het kan dat een poppenspel met talrijke voordelen op alle vlakken van de ontwikkeling plots zo erg op zijn retour is dat het plaats moet ruimen voor multimedia.

Door het schrijven van deze paper zal ik trachten uit te zoeken waarom poppenspel stilaan dreigt te verdwijnen in het Limburgse onderwijs. Niettegenstaande we weten dat poppenspel één van de oudste vormen is om een boodschap over te brengen. Deze eeuwenoude vorm van poppenspel werd gebruikt om op grote getale aan ongeletterden een gelijktijdige boodschap over te brengen. Het kan benoemd worden als de cement in de fundering bij de opvoeding van kleuters, die net zoals het doelpubliek vroeger niet kunnen lezen of schrijven. Dankzij een poppenspel kunnen leerkracht-spelers samen met de kleuters een solide basis creëren waar de kinderen in de toekomst op kunnen verder bouwen. Een antwoord op de vraag hoe men leerkracht-spelers door kleine aanpassingen kan ondersteunen om terug tot het spelen van een poppenspel te komen is van cruciaal belang voor mijn onderzoek. Welke ondersteuning is er nodig om het poppenspel terug nieuw leven in te blazen en zo terug optimaal te kunnen genieten van al zijn voordelen.

Met deze bachelorproef ga ik op zoek naar het waarom en naar hoe we poppenspel terug kunnen delen met de kinderen van nu.

In het eerste hoofdstuk zal ik het praktijkprobleem toelichten en beschrijven door middel van de techniek '5x W+H vragen'.

Het tweede hoofdstuk bestaat uit een schematische weergave van de planning die de timing van mijn onderzoekstappen weergeeft.

In hoofdstuk 3 tracht ik een antwoord te vinden op mijn onderzoeksvraag. Ik zal de noden van de leerkracht-poppenspelers staven door middel van de resultaten van de enquête die ik naar alle Limburgse scholen stuurde. Ook de pijnpunten zal ik grondig onder de loep nemen om zo hopelijk tot een uitkomst te komen die een antwoord biedt op de vraag: "Door middel van welke aanpassingen kan er terug tot poppenspelen gekomen worden in het Limburgse kleuteronderwijs?"

Hoofdstuk 4, ontwerpen, zal mij toestaan aan de slag te gaan met de verworven inzichten van het vorige hoofdstuk en om een ontwerp te maken dat de leerkrachten van het kleuteronderwijs in Limburg zal ondersteunen bij hun poppenspel.

Het laatste hoofdstuk zal bestaan uit een conclusie, reflectie en vooruitblik van mijn onderzoekstappen in deze thesis.

1 Oriënteren en richten

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

De aanleiding tot dit onderzoek groeide vanuit mijn opleiding tot kleuterleerkracht. Tijdens mijn stages merkte ik op dat poppenkast nog amper voorkomt op school. Hierdoor was het onmogelijk om een activiteit in deze werkvorm te observeren. Door regelmatig gebruik te maken van het poppenspel ontdekte ik het plezier dat het de kleuters en mezelf bracht. Ik bemerkte betrokkenheid bij zowel de jongste als oudste kleuters. Na het afleggen van een mondelinge proef waarbij ik een poppenspel speelde, gaf een betrokken leerkracht me de suggestie om het poppenspel als onderwerp van mijn bachelor proef te kiezen. Door mijn eigen belangstelling en onder haar impulsen kwam deze thesis tot stand.

1.2 Beschrijving praktijkprobleem

De probleemcasus van deze paper behandelt de vraag waarom een poppenspel in Limburgse basisscholen nog amper als werkvorm ingezet wordt. Beschikken de leerkracht-poppenspelers niet over een gedegen vooropleiding om tot een poppenspel te komen? Zijn er te weinig kant en klare poppenspelen ter beschikking om het spelen te vergemakkelijken? Zou de werkdruk, die de leerkrachten de laatste jaren ervaren aan de basis van dit probleem kunnen liggen of is de kostenlast om tot een goed poppenspel te komen te hoog? Voelen leerkrachten zich vanuit de school onvoldoende ondersteund om tot spelen te komen? Wegen de voordelen van een poppenspel nog op tegen de extra werklast? En tot slot wat kan er ondernomen worden om het poppenspel terug een vaste plaats te geven in de opvoeding van het jonge kind. Dit is een greep uit de vragen waar ik bij het schrijven van deze paper een antwoord probeer op te vinden.

Empirisch onderzoek wees uit dat in de praktijk poppenspel maar zelden nog gebruikt wordt als middel om de ontwikkeling van kleuters te ondersteunen. Eigen ervaring leert dat er tijdens mijn opleiding amper tijd besteed werd aan het opleiden van een leerkracht tot poppenspeler. Ook merkte ik tijdens mijn stage dat poppenspelen vaak buiten de comfortzone van mijn stagementoren lag. Mijn stagementoren kwamen nooit tot een echte poppenkast. Zelf deed ik dit wel. Ik speelde poppenkast tijdens elke stage en zag de kleuters hierbij openbloeien. Ik ervaarde aan den lijve dat een pop kleuters kan overhalen om hun gevoelens te uiten. Ik zag in de blik van kleuters dat ze voelden wat de pop ervaarde wanneer hij iets deed wat niet mocht. De blik in de oogjes en het enthousiasme waarmee de kleuters anticepeerden op het poppenspel leerde me dat een poppenspel van cruciaal belang is bij de ontwikkeling van kinderen. C. De Meyer schreef in haar boek: "Het verdwijnen van het poppenspel is een probleem daar het poppenspel tal van voordelen te bieden heeft op het vlak van taal-, emotionele-, cognitieve- en perceptuele ontwikkeling."¹

¹ De Meyer, C. (2018, 11 september). Poppenspel | G.M.V. – overgang kleuterklas. Geraadpleegd op 14 september 2021, van <https://vivesweb.be/gmvovergangkleuter/poppenspel/>

Het verdwijnen van het poppenspel heeft niet alleen nefaste gevolgen voor de educatieve basis van het kind maar ook ouders, begeleiders, leerkrachten en theatermakers ondervinden hier de nadelen van.

We denken in de eerste plaats aan de kind:

Kleuters missen door het verdwijnen van het poppenspel de kans om op een speelse manier hun emotionele en morele vaardigheden uit te breiden. Het gemis door zelf manipulerend met een pop aan de slag te gaan ontnemt de begeleider een goede observatie hetgeen een grote hiaat in het totaalbeeld van het kind tot gevolg heeft. Tevens kunnen kinderen met gedrags- of leerproblemen door het gebrek aan poppenspel minder makkelijk komen tot het uiten van hun emoties en komen hierdoor socio-communicatieve problemen ondervinden.

Mijn eigen ervaring met het spelen van een poppenspel leert dat het kind rechtstreeks met de pop in dialoog gaat. Wanneer de pop anticipeert op de bekommernissen van het kind zal het kind spontaan een inkijk geven in zijn leefwereld en in zijn dagdagelijkse beslommingen. Ze vertellen de pop snel en spontaan waar ze mee worstelen, waar ze verdrietig om zijn en wat hen bezig houdt.

Wat betreft het kind en zijn leefwereld kunnen we de mogelijke gevolgen van een gebrek aan poppenspel als volgt samenvatten dat:

- er minder leermotivatie is bij de kinderen.
- de activiteiten een lagere betrokkenheid hebben.
- de kinderen geremder in dialoog zullen gaan en er hierdoor minder taalkansen benut kunnen worden.
- het kind minder aansluiting vindt bij de leefwereld van zijn omgeving.
- de kinderen een hogere drempel ervaren tussen zichzelf en de leerkracht.

Daarnaast is een goed poppenspel van onschatbare waarde voor de leerkracht. Het gebruik van poppen in de klas zorgt ervoor dat de kleuters zowel visuele- als auditieve prikkels krijgen waardoor het geheugen van de kinderen positief gestimuleerd wordt. Verder ondersteunen poppen niet enkel de verstandelijke ontwikkeling, maar fungeren de poppen als veilig klasvriendje die de kleuters ondersteunt bij hun emotie-uitingen. Een pop is oprecht en ze kan en mag foutjes maken, net zoals bij de kinderen. De pop kan de kleuters op een niet bedreigende manier kennis laten maken met de normen en waarden. Ook op vlak van taalverwerving hebben poppen een ondersteunende rol. De expressiviteit van de pop zorgt voor een extra stimulans om in dialoog te gaan en het spreken te oefenen. De kleuters kunnen de pop zelf bedienen waardoor ze leren opdrachten geven, vragen te stellen en verhalen te vertellen.²

Een evenwaardig belangrijk voordeel voor de leerkracht is de therapeutische waarde die het poppenspel de kleuters te bieden heeft. De leerkracht krijgt door de pop immers een inkijk in de gevoelens van de kleuter. De leerkracht-speler kan de pop een verhaal laten brengen dat aansluit bij de leefwereld van het kind zodat het zich kan identificeren met de pop op een veilige, laagdrempelige manier en zo een waardevolle relatie kan ontwikkelen met de pop.

² Stuyvaert, H., & Koppendraaier, D. (2010). De magische kracht van poppen / druk 1. Abimo.

De pop zorgt voor een brug tussen de leerkracht en het jonge kind. De pop vangt het onzekerheids- en onveiligheidsgevoel van het kind op.³

Door geen gebruik te maken van het poppenspel kan men de voordelen ervan niet inzetten in de klas en kunnen de onderstaande doelen soms moeilijk bereikt worden⁴ :

- Het kind uitnodigen tot deelname aan een activiteit.
- Het kind uitdagen om iets te vertellen.
- Samen met de pop een nieuw thema aanbieden.
- Gedrag oefenen van de kinderen.
- Observeren hoe het kind iets beleeft.
- Opdrachten recapitulieren om na te gaan of de opdracht begrepen is.
- Spreken over gevoelens en emoties.
- Het kind uitdagen om oplossingsgericht aan het werk te gaan.
- Uitdagende opdrachten geven tijdens een activiteit.
- Positief gedrag stimuleren.
- De kleuters aan conflict oplossing laten doen.
- Samenwerking tussen de pop/kind, kind/kind stimuleren.
- ...

Het zijn niet alleen de kinderen, die door het verdwijnen van het poppenspel in de Limburgse scholen niet meer ten volle kunnen genieten van de talrijke voordelen, ook hun ouders worden hierdoor secundair beïnvloed. Thema's die gebruikt worden bij een poppenspel beperken zich immers niet louter tot de lessen van het kleuteronderwijs. Ze behandelen ook maatschappelijke thema's die zich afspelen buiten de schoolmuren.

Tijdens mijn poppenspelen tracht ik ook moeilijke onderwerpen aan te halen. Denk hierbij aan pesten, armoede, vluchtelingen en verlies. In een kleuterklas met veel diversiteit leren kleuters op een speelse manier begrip voor elkaar te hebben en mekaar vanuit een positief standpunt te bekijken. Ik merkte op dat tijdens het spelen van een poppenspel met als thema vluchtelingen of armoede, er veel empathie ontstond tussen de kleuters. Zelfs bij mijn 3-jarige kleuters werden deze thema's bespreekbaar. Zo heeft deze manier van poppenspelen ook voor ouders een zinvolle brug gebouwd om hierover met hun eigen kind in dialoog te kunnen gaan. Ook merkte ik dat anderstalige kleuters, die doorheen de dag weinig spraakzaam overkwamen, tijdens het poppenspel goed anticepeerden en zo de Nederlandse taal spelenderwijs en onbewust inoefenden. Hetgeen voordeel oplevert voor hun ouders.

³ Stuyvaert, H., & Koppendraaier, D. (2010). De magische kracht van poppen / druk 1. Abimo.

⁴ Meurs, H. (2012). De handpop als pedagogisch hulpmiddel. Bonaire, Nederland: Wonderbaarlijke spiegels.

Tot slot is het gebrek aan poppenspel een probleem voor theatermakers. Poppen vinden immers hun plaats binnen de muzische vorming. Poppenspel is een vorm van theater waarbij het stuk niet gespeeld wordt door een acteur die op het toneel verschijnt maar door poppen die door een poppenspeler bediend worden.⁵ Voor vele kleuters is poppenspel vaak hun eerste kennismaking met theater, muziek of beeldende werken. Kleuters die opgroeien zonder poppenspel ervaren zelden de drang om naar een theater te willen gaan.

Naarmate mijn onderzoek, naar het verdwijnen van een poppenspel vordert, ontdek ik dat het probleem zich dagdagelijks stelt in de school. De kracht die uitgaat van een poppenspel strekt zich niet uit tot één enkele les maar tot alle ontwikkelingsgebieden. De reden hiervoor is dat een pop elk maatschappelijk onderwerp kan ondersteunen.

Het gebrek aan poppenspel zal zeker het ontwikkelingsniveau van de kleuter vertragen. De verfijning van de vaardigheden van de kleuter kunnen door het gebrek aan poppenspel, in een trager tempo tot stand komen. Verder worden bij activiteiten zonder pop, de creatieve verbeelding en het waarnemingsvermogen minder gestimuleerd waardoor de les niet altijd omgezet wordt in een echte beleving. Ook kinderen met gedrag- of leermoeilijkheden kunnen minder betrokken zijn en tijdens een activiteit of socio-communicatie problemen ondervinden tijdens de les. Als laatste wordt de kans om op een speelse manier les te geven verkleind, de kleuters krijgen niet de mogelijkheid om zelf manipulerend met een pop aan de slag te gaan, waardoor de leerkracht observatiekansen mist. Hoe een kind omgaat met de pop levert immers de informatie die je bij een activiteit zonder pop mist.

Ook Helen Meurs benadrukt de aanwezigheid van een pop als positieve stimulans voor kinderen. Zij zeg dat poppen de omgeving minder bedreigend maken en een volwaardig vriendje zijn voor de kinderen. Hen helpen bij het opdoen van nieuwe ervaringen, alle onderwerpen bespreekbaar maken en leerkrachten makkelijker informatie over het kind kunnen verzamelen.⁶

Hieruit kunnen we besluiten dat de mogelijke gevolgen van lessen zonder pop⁷ :

- zorgen voor minder leermotivatie bij de kinderen.
- een lagere betrokkenheid kunnen hebben.
- de kinderen geremder in dialoog zullen gaan en zich er dus minder taalkansen voordoen.
- men minder aansluiting vindt bij de leefwereld van de kinderen.
- de kinderen een hogere drempel ervaren tussen zichzelf en de leerkracht.
- er minder verankering plaatsvindt van de informatie door enkel visuele of sensorische prikkels te geven.

Tijdens het vorderen van mijn onderzoek blijkt dat de problemen zich voordoen in alle Limburgse scholen. Alhoewel de focus van mijn onderzoek ligt op de Limburgse kleuterklassen kunnen we stellen dat ook de lagere scholen met dit probleem te maken krijgen.

⁵ Poppentheater. (2017). Raadpleegbaar op <http://www.poppentheaterwerkplaats.nl/poppentheater/>

⁶ Meurs, H. (2012). De handpop als pedagogisch hulpmiddel. Bonaire, Nederland: Wonderbaarlijke spiegels.

⁷ Meurs, H. (2012). De handpop als pedagogisch hulpmiddel. Bonaire, Nederland: Wonderbaarlijke spiegels.

Wanneer ik mijn onderzoek richt tot de praktijk, waarbij ik pols bij de potentiële leerkrachtspelers, rijst in eerste instantie het vermoeden dat de hoge werkdruk die de huidige leerkrachten ondervinden mee aan de basis ligt van het stilaan verdwijnen van het poppenspel. De uitgebreide kansen die multimedia bieden blijken ook een welkome vervanging voor het poppenspel daar het van de leerkracht heel wat minder vraagt, maar waarbij de vele voordelen van het poppenspel verloren gaan. Hierdoor heeft de leerkracht de feeling met het poppenspel door de jaren heen verloren en zien zij vaak enkel nog de nadelen die verbonden zijn aan het poppenspel. Het voorbereidende werk om tot een goed poppenspel te komen weegt voor hen veel zwaarder dan de voordelen die het poppenspel te bieden heeft. Toch merk ik zelf op dat, door vaker tot poppenspel te komen, de voordelen hiervan meer doorslaggevend zijn dan de nadelen.

1.3 Het onderzoeksdoel formuleren

Het doel van dit onderzoek is om poppenspel terug te integreren in het kleuteronderwijs zonder de werkdruk van de leerkracht te vergroten en wel rekening houdend met de noden van de leerkrachten.

1.4 Het formuleren van een onderzoeksvraag met deelvragen

Onderzoeksvraag:

Welke acties zouden ondernomen kunnen worden om het klassieke poppenspel terug te kunnen integreren in het kleuteronderwijs zonder de werkdruk te verhogen?

Deelvragen:

Wat zijn de kenmerken van een goed poppenspel?

Kunnen multimedia en poppenspel elkaar aanvullen in de kleuterklas?

Wat zou de werkdruk van leerkrachten kunnen verminderen?

Welke noden hebben leerkrachten om aan poppenspel te beginnen?

2 Plannen

2.1 Inleiding

In onderstaande tabel wordt beschreven hoe mijn onderzoek in zijn verloop ging.

2.2 Planning onderzoek

Eerste onderzoeksfase											
Verzamelen											
Deelvraag						Onderzoeksactiviteiten					
Deelvraag 1: Wat zijn de kenmerken van een goed poppenspel?						Bestuderen van bronnen.					
Januari 2022			Februari 2022			Maart 2022			April 2022		
Deelvraag 2: Wat zou de werkdruk van leerkrachten kunnen verminderen?						Online enquête afnemen bij de Limburgse scholen.					
Januari 2022			Februari 2022			Maart 2022			April 2022		
Deelvraag 3: Welke noden hebben leerkrachten om aan poppenspel te beginnen?						Online enquête afnemen bij de Limburgse scholen.					
Januari 2022			Februari 2022			Maart 2022			April 2022		
Deelvraag 4: Kunnen multimedia en poppenspel elkaar aanvullen in de kleuterklas?						Bestuderen van online bronnen + uittesten in de praktijk.					
Januari 2022			Februari 2022			Maart 2022			April 2022		
Analyseren en concluderen											
Onderzoeksactiviteiten											
Analyse opbrengsten enquête. + analyse materialen.											
Maart 2022						April 2022					
Concluderen (ontwerpeisen formuleren)											
Maart 2022						April 2022					
Ontwerpen, testen en evalueren											
Onderzoeksactiviteiten											
Eerste ontwerp van het poppenspel maken											
Maart 2022						April 2022					
Ontwerp voorleggen aan mentoren, promotor.											
April 2022						Mei 2022					
Ontwerp uitwerken											
April 2022						Mei 2022					

Ontwerp laten uittesten door mentoren							
April 2022				Mei 2022			
Evaluatie ontwerp door middel van een interview							
April 2022				Mei 2022			
Conclusie							
April 2022				Mei 2022			
Rapporteren en presenteren							

3 Verzamelen en analyseren

3.1 Inleiding

Na een grondige literatuurstudie was het tijd om de bevindingen van leerkrachten op een adequate manier te kunnen bestuderen. Ik koos ervoor om een enquête te sturen naar alle scholen in Limburg. Ik schreef 314 scholen aan en ontving 98 reacties op mijn rondvraag. De antwoorden werden vervolgens verwerkt en in diagrammen geplaatst. Zo kon ik in één oogopslag en op een correcte manier een juist beeld vormen.

Ik koos ervoor om de pijnpunten aan te pakken in 7 korte, doelgerichte vragen om zo een antwoord te kunnen formuleren op mijn onderzoeksvragen. De vragen werden opgesteld als meerkeuze vragen waarbij ik steeds een mogelijkheid liet om de, door de leerkrachten gekozen antwoorden, te voorzien van een kort woordje uitleg indien zij dit wensten.

Tijdens mijn literatuurstudie herlas ik het onderzoek van Marieke Breyne, zij interviewde in het verleden al leerkrachten. Zelf ging ik ook aan de slag en had een gesprek met een oud leerkracht, een jonge leerkracht, een professionele poppenspeler en een auteur. Zo trachtte ik het verschil tussen leerkrachten en de daarbij horende werkdruk vroeger en nu weer te geven. De ervaringen van een professionele speler en een amateur speler trachtte ik te vergelijken. Uit het gesprek met de auteur kwam ik te weten wat er nodig is om vanuit een boek te vertrekken en zo een poppenspel uit te schrijven.

De volgende stap bestond erin om alles op te lijsten en bij elkaar te voegen tot een duidelijke geheel.

In dit hoofdstuk beschrijf ik op welke manier en tot welke resultaten ik kwam om een antwoord te formuleren op mijn onderzoeksvraag en deelvragen.

3.2 Wat zijn de kenmerken van een goed poppenspel?

3.2.1 Inleiding

Alvorens een volledig antwoord te kunnen geven op deze vraag, is het nodig om eerst inzicht te krijgen in de geschiedenis van het poppenspel en de pedagogische evolutie.

3.2.2 De evolutie van het poppenspel

3.2.2.1 Poppenspel algemeen

'Poppenspel is een theater, toneelstukje, met behulp van poppen opgevoerd.'⁸ (Stevens, 2022)

Om de oorsprong van het pedagogische poppenspel correct te kunnen situeren dient de geschiedenis van het poppenspel eerst nader bekeken te worden. In het eerste deel wordt er ingegaan op de evolutie van het poppenspel in Europa tot aan de 20e eeuw.

Vervolgens zal de focus verlegd worden op de evolutie die het poppenspel doormaakte sinds de invoer van de leerplicht in België sinds 1914.

3.2.2.2 Oorsprong

Er bestaan verschillende theorieën rond het ontstaan van het poppenspel.

Enerzijds wordt aangehaald dat in de oudheid, vooral terug te leiden naar de Egyptische en Indische contreien, gebruik gemaakt werd van poppenspel en dit om religieuze rituelen te ondersteunen. Door het gebruik van maskers en poppen kon men religieuze rituelen uitvoeren. Boze geesten werden verjaagd en innerlijke angsten opgeheven zonder de goden ongunstig te stemmen.

Anderzijds bestaan er theorieën die beweren dat de mens, al vanaf het begin gebruik zou gemaakt hebben van aardse objecten (een steen, een pop, een boom) om een verbinding te maken met de bovenwereld en het aardse door aan een object bovenaardse krachten toe te kennen.⁹

Er kan gesteld worden dat het poppenspel meerdere plaatsen van oorsprong heeft en dat de ontmoetingen tussen verschillende culturen door de jaren heen voor deze versmeltingen gezorgd hebben.

3.2.2.3 Geschiedenis

Ingaan op de geschiedenis van het poppenspel was geen sinecure, door het gebrek aan primaire bronnen alsook de vergankelijkheid van originele objecten en de mondelinge verspreiding van teksten.

Onderstaande tabel 1 werpt een korte blik op de periodes, door wie of waar, waarmee en tot welk doel het poppenspel doorheen de geschiedenis gebruikt werd.

⁸ STEVENS, P. (2022). Poppenspel. *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*. Van

Dale. <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/poppenspel>

⁹ DEVENS, T. (2004). *De vijfde wand: reflecties over figurentheater en circustheater*. Gent: Pro Art, p. 25.

Periode	Wie / waar	Waarmee	Doel
484 tot 425 v. Chr.	Romeinen, Aristoteles, Plato en Horatius.	Standbeelden Draadpoppen	Gunstig stemmen van de Goden. ¹⁰
10 ^{de} eeuw	Kiev Sint-Sofia kathedraal.	Fresco van een huisje gebruikt als decor.	Goden gunstig stemmen. ¹¹
15 ^{de} eeuw	Europa Hogere kringen	Acrobaten, goochelaars	Amusement
	Lagere kringen	Poppen	Verillustratie van Bijbelse verhalen. ¹²
17 ^{de} eeuw → ijkpunt	Italië Nederlanden	Pulcinella, pop met menselijke karaktertrekken. Jan Klaassen, handpop voor de lagere klasse.	Toegankelijkheid van het poppenspel voor alle sociale klassen. ¹³
18 ^{de} eeuw	Geheel Europa Poppenspelers worden in alle kringen gewaardeerd.	Handpop Marionet	Propaganda voor misprijzen en vervolging maar ook voor bloei.

¹⁰ DEVENS, T. (2004). *De vijfde wand: reflecties over figurentheater en circustheater*. Gent: Pro Art, p. 58.

¹¹ CONTRYN, J. *Het poppenspel in Europa, zijn geschiedenis in een notedop*. Mechelen: School voor het poppenspel, punt 12.

¹² DEVENS, T. & KWANTEN, K. (1991). *Tussen pop en theater, een cultuursociologische zoektocht naar het fenomeen 'poppentheater in Vlaanderen'*. Neerpelt: provincie Limburg & CC Dommelhof, p. 26.

¹³ DEVENS, T. & KWANTEN, K. (1991). *Tussen pop en theater, een cultuursociologische zoektocht naar het fenomeen 'poppentheater in Vlaanderen'*. Neerpelt: provincie Limburg en CC Dommelhof, p. 33.

19 ^{de} eeuw	Europa, periode van romantiek. Uit onze streek Hendrik Conscience en Albrecht Rodenback	Zowel artistiek als volkse poppentheaters. Opera's voor poppen.	Opvoeden Instrument tot ontwikkeling. ¹⁴
20 ^{ste} eeuw	Europa: Burgerij verdrijft poppenspel van de arbeiders. Vanaf 1930 enkel nog folkloristen en kunstenaars.	Poppentheaters Opera's Handpoppen Marionetten	Nieuw doelgroep = het kind Burgerij eist poppen op, zij hadden immers geld. Tradities in ere houden. ¹⁵

Tabel 1: Geschiedenis van het poppenspel.

¹⁴ 'Rond 1900 telde een stad als Brussel honderd vaste poppentheaters, en Luik had er vijftig. In Saksen waren er rond 1900 zo'n tweehonderd rondtrekkende poppenspelersfamilies actief. Tussen 1800 en 1914 maakte het poppentheater in heel Europa een ongekennde bloei door. Het was in die periode een transnationaal fenomeen.' Uit: MARSEILLE, J. (2004). Volkspoppenspel bewijst springlevend te zijn. *Figuro*, 11 (3), p.7.

¹⁵ DEVENS, T. & KWANTEN, K. (1991). *Tussen pop en theater, een cultuursociologische zoektocht naar het fenomeen 'poppentheater in Vlaanderen'*. Neerpelt: provincie Limburg en CC Dommelhof, p. 45.

3.2.3 Het pedagogisch poppenspel en zijn evolutie doorheen de tijd

3.2.3.1 Inleiding

Net zoals het traditionele poppenspel heeft ook het pedagogische poppenspel door de jaren heen een hele evolutie ondergaan. De onderstaande tabel zal hierover meer duiding geven.

3.2.3.2 Geschiedenis

Daar waar men vroeger in onderwijsverband veelal sprak over een 'poppenkast' zijn tegenwoordig de termen poppenspel of figurentheater gangbaarder. Poppenkast wekt de illusie zich enkel maar af te spelen in een daarvoor voorziene kast, hetgeen passief overkomt. Tijdens de evolutie van het poppenspel zien we dat het spel zich vaker buiten de 'kast' actief afspeelt. Het spelen zelf wordt centraal gesteld. Daarom is de term poppenspel correcter. Onderstaande tabel 2 schept meer duidelijkheid in de geschiedenis van het poppenspel.

3.2.3.3 De Pop

De pop maakte een grote evolutie door. Daar waar men vroeger speelde met het traditionele setje poppen bestaan deze nu in alle variaties. Van mini volwassenpoppen tot babypoppen van karakterpoppen tot fantastische wezens. Alhoewel elk van deze poppen inzetbaar is in het poppenspel grijpen hedendaagse leerkrachten vaak terug naar het vertrouwde. Hierbij zou ook het gebrek aan innovatie-implementatie opleidingen aan de oorsprong kunnen liggen.¹⁶

Toch valt op te merken dat ondanks het veelvuldige aanbod aan poppen het traditionele setje bestaande uit o.a. prinsessen, koningen, Roodkapje, jagers, clowns, ... nog steeds gebruikt wordt.

Daar waar de poppen vroeger door de leerkracht zelf vervaardigd werden uit papier-maché maakt men nu vaak gebruik van eigen gemaakte stokpoppen, vingerpoppes en schimmen. Ook worden knuffels en objecten geanimeerd en zo ingezet.¹⁷ Het gebruik van deze poppen biedt tevens als voordeel dat ze makkelijk hanteerbaar zijn voor kinderhanden en dat zo de kinderen optimaal de gelegenheid geboden krijgen om zelf te spelen.¹⁸

Tegenwoordig is de klas pop (bv Jules of Anna) helemaal ingeburgerd in het onderwijs. De klas pop is een soort mascotte die regelmatig tevoorschijn komt om een activiteit of les in te leiden. Hij beleeft het schooljaar op dezelfde wijze als de kleuters.

¹⁶ 'Kennelijk maakt Jan Klaassen zo'n indruk, dat velen verder hun hele leven lang niet meer op het idee komen dat poppenspel ook wel eens iets anders kan zijn dan alleen Jan Klaassen.' Uit: D'HONDT, M. (1971). Het traditionele poppenspel in België. In: (1971) Internationaal poppenfestival. Amsterdam: Muller's Drukkerij, p. 7.

¹⁷ Gebruikte personages: veel dieren! Fantasiefiguren (goede en slechte kabouters) en diversiteit, jongetje (zwart of bruin), maar daarnaast ook de zeer klassieke figuren: Sinterklaas; Maria, herder, heks, tovenaars, mama en papa... Zie onder meer: VAN DE WEYER, P. (1992). Eigentijdse poppenspelen en versjes. Antwerpen: Standaard Uitgeverij.

'Ook voorwerpen kunnen praten: een borstel wil niet vegen. Een lat of een stok wil niet wijzen. Een krijtje of stift heeft kuren en schrijft niet wat jij in gedachten had... Begrippen pop en figuur kunnen zeer ruim worden ingevuld.' Uit: BOULLART, G. (2005). Popgepast. Waasmunster: Abimo Uitgeverij, p. 18-19.

¹⁸ 'Je gebruikt toch een zelfgemaakte poppenkast en dito poppen?' Uit: JETTY. (1979). Expressie in de kleuterklas. *De opvoeder*, 76 (20), p. 372

Niettegenstaande sommigen beweren dat de klas pop eerder een geforceerde poging is om het traditionele poppenspel in de klas te herintegreren wint de klas pop aan kracht. Doordat de kinderen het hoofdpersonage beter leren kennen, vertrouwen ze hem ook en groeit er een verbondenheid tussen hen. De pop vormt ook een soort klasgeweten¹⁹, zeker wanneer de klas pop de functie opneemt van inspecteur van de klasorde of bepalend is bij het sluiten van vriendschappen na een ruzie. De keuze van een handpop is voor de hand liggend omdat deze pop zich ertoe leent verhalen expressief uit te beelden. Hij is als het ware voor veel leerkrachten de meest geschikte manier om op een directe en interactieve manier zijn publiek te bespelen gebruik makend van typische kinderlijke karakteristieken zoals speelsheid, levendigheid en vrolijkheid.²⁰

Dieren die vroeger ook al aanwezig waren maar toen slechts fungeerden als figurant zijn vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw sterk in opmars. Voorbeelden hiervan zijn Samson (hond van Danny Verbiest), Kraakje (eekhoorn van tante Terry) en Pinkie (pinguïn van Bart Dejaegher). Deze figuren piepten via de tv in de huiskamer binnen. Het feit dat de verbeeldingsmogelijkheden groter zijn bij een dier kan een verklaring zijn voor het grote succes hiervan. De dieren kenden zelf doorheen de jaren een evolutie. Daar waar vroeger de dieren boze figuren waren die iedereen angstig maakten,²¹ werden de dieren later tam en zacht en kregen ze steeds meer menselijke eigenschappen en verloren hun oorspronkelijke primitieve karakter.

Deze evolutie kan je verbinden met de opkomst van poppenspel-knuffels.

Opvallend is dat hoewel knuffels al snel een plaatsje vonden in het hart van zoveel jonge kinderen, het nog een hele tijd duurde voor de knuffels in de klas ook aangewend werden om er poppenspel mee te spelen. Dit komt doordat het soort pop verbonden is met alle andere thema's die hier aan bod komen en waarin zich ook evoluties aftekenen:

- *doelgroep*: Knuffels worden vaak gebruikt bij de allerkleinsten, een doelgroep die men vroeger wel eens durfde over het hoofd zien (letterlijk). Met knuffels kun je moeilijker enge of griezelige passages spelen en kun je slechts een beperkt aantal karakters neerzetten, waardoor oudere leerlingen het geheel snel als te flauw, te traag of zoetzemerig zouden kunnen beoordelen.
- *decor*: Ze worden meestal zichtbaar bespeeld, omdat de allerkleinsten de aanwezigheid van de juf belangrijk vinden. (Dit is dus een vorm van wittheater)
- *inhoud*: Knuffels spelen niet vaak mee in sprookjes, legendes of actieverhalen. Ze passen wel binnen de meer recente klaspoppenspelen, waarin niet het scenario en de strijd tussen goed en kwaad centraal staan, maar eerder het beeld, de sfeer en het gevoel.
- *doel*: Knuffels kunnen 'ontroeren en beroeren', werkwoorden die het onderwijs lange tijd niet over haar lippen kreeg.
- *de manier van spelen*: Knuffels staan ook dicht bij de kinderen. Iedereen kent knuffels, iedereen heeft er toch wel ooit eens eentje gehad. Iedereen weet dat ze zacht(aardig) zijn, en niemand bang maken.

¹⁹ Zie onder meer: VAN EYLEN, J. & WUYTS, L. (1967). *Klassepraktijk met poppenspel*. Antwerpen: De Sikkel, p. 62.

²⁰ 'Kort na het begin van de eeuw, hadden onderwijzers het poppenspel als leerzaam amusement voor de jeugd ontdekt, en dan met name het handpoppenspel dat door zijn directe karakter geschikter werd bevonden dan het poëtische marionettenspel.' Uit: ALKEMA, H., ATTINGER, E., BOER, C., ZONNEVELD, L. & VAN ROSSEM, N. (red.). (1994). *Bewogen beelden. Poppen-, beeldend- en objecttheater sinds 1945*. Amsterdam: Theater Instituut Nederland, p. 16.

²¹ Zie onder meer: DEWAELE, J. (1957). *Zijt ge daar allemaal?* Brussel: Kristelijk Onderwijzersverbond, p. 9.

Kinderen kunnen ook zelf met de knuffels spelen, al dan niet in het kader van poppenspel, juist omdat ze zo zacht en licht zijn.²²

De voorkeur voor een pop wordt zoals hierboven beschreven vaak bepaald door de handigheid van de speler maar ook spelen economische aspecten een voorname rol. Mooie poppen zijn immers erg prijzig. Daarnaast hebben nieuwe media zoals tv, computer en gsm ook een zeer grote impact op de kinder- en jongeren cultuur en op het gehele kind-, het opvoedings- en onderwijsbeeld. De verkoop van figuren uit de media maken deel uit van de economische aspecten hierrond.

3.2.3.4 De inhoud

De eerste verhalen binnen het pedagogische poppenspel waren, alhoewel enigszins gecensureerd en genormaliseerd veelal gebaseerd op volksverhalen.

Aan het einde van de 19de eeuw groeit de aandacht voor het esthetische aspect van het jeugdboek. Ook dit heeft een weerspiegeling op het poppenspel. De populariteit van het klassieke sprookje nam toe. De katholieke generatie was in de overtuiging dat dit, na een bewerking voor kinderen, het ideale genre was om in te spelen op de kinderlijke verbeelding.²³

In het begin van de 20ste eeuw ontstond het 'epische poppenspel'. Een poppenspel gebaseerd op de groei van de jeugdboeken.²⁴ Daarnaast maakte het katholieke onderwijs nog vaak gebruik van Bijbelse (missie) verhalen die vanaf de jaren '60 – '70 aangevuld werden met maatschappijkritische en realistische scenario's.²⁵

Door de grote diversiteit aan genres is het vandaag moeilijk te bepalen welk genre de bovenhand haalt. Daarnaast is het aanbod van soorten verhalen ook enorm uitgebreid. Gesteld kan worden dat naast sprookjes en klassieke verhalen het fantasieverhaal een plaats gekregen heeft. Binnen het klas gebeuren wordt er vaak vertrokken vanuit de eigen beleving van leerlingen of vanuit een specifieke situatie binnen de klas. Het poppenspel wordt hierdoor als het ware gelinkt aan een thema dat leeft in de klas en bij de leerlingen.²⁶

²² Volledige alinea van knuffels is gebaseerd op: VAN DEN BROECKE, E. (2003). "He juf, die knuffel leeft echt", *De katholieke schoolgids*, 57 (5), p. 228-238.

²³ DEPAEPE, M., SIMON, F. & VAN GORP, A. (2005). *Paradoxen van pedagogisering. Een handboek in pedagogische historiografie*. Leuven: Acco, p. 320.

²⁴ 'Het epische poppenspel ontstond aan het begin van de twintigste eeuw, toen schoolmeesters jeugdboeken begonnen te schrijven over Ondeugende Jongens met een Hart van Goud.' Uit: ERENSTEIN, R., MAZURE, R. & NEIRYNCK, F. (1982). *Dramatisch akkoord 15: poppenspel*. Utrecht: Bruna, p. 41.

²⁵ 'keuze van de verhalen:

1. uit de gewijde geschiedenis en het leven der heiligen
2. verhaaltjes met zedelijke strekking
3. kluchtjes en guitige trekjes, die het gulle lachen verwekken en den geest verscherpen

nu en dan een sprookje (daar zijn de kinderen verlekkerd op) maar niet te vaak, om hun verbeelding niet op hol te brengen.' Uit: Bisdrom Brugge. (1939). *Modelreglement en modelprogramma ten gebruike der bewaarscholen met godsdienstig onderwijs*. Brugge: G. De Haene Bossuyt, p52-53.

²⁶ 'Gedurende jaren immers heeft het poppenspel voor kinderen gegevens ontleend aan de sprookjesschat, ontegensprekelijk een rijke bron. Een ander gebied van inspiratie is echter niet minder belangwekkend voor een jeugdig publiek. Ik bedoel het wereldje van het kind zelf, met zijn spelen, zijn kameraadjes, zijn belangstellingspunten, zijn lievelingsdieren, zijn rechten en plichten, de tientallen wezens en voorwerpen die het omringen. Van de medewerking van feeën en heksen, van kabouterijtjes, koningen en duivels werd afgezien en in de plaats hiervan werd voorrang verleend aan de realiteit waarin het kind zich thuis voelt.' Uit: CONTRYN, L. (s.d.) Zeg het met poppen: tien poppenspeltjes voor de kleinsten. *Het poppenspel*, 8 (4/5), p. 3.

Het ruime gamma aan poppenspelen erkent het kind als een actief, intelligent, fantasievol en uniek wezen.

In de opleiding tot leerkracht wordt vandaag weinig aandacht besteed aan het schrijven van en experimenteren met eigen scenario's. Toch is het mogelijk om indien het volgende stramien gehandhaafd wordt zelf aan de slag te gaan en een scenario op maat van je eigen klasgroep te schrijven. De meerwaarde hiervan mag niet onderschat worden.

Een algemeen stramien zou kunnen zijn :

- Observeer je kinderen : waar zijn ze mee bezig ? Waar hebben ze conflicten rond ?
- Kies een onderwerp, associeer hierrond en ga na wat het voor hen betekent.
- Kijk na wat hierbij de verschillende perspectieven zijn van de betrokken volwassenen en kinderen.
- Steek je hoofdpersonage in nesten. Het reageert impulsief en sleurt de kinderen er in mee; geef hierbij ook verantwoordelijkheid aan de kinderen.
- Confronteer hoofdperson en kinderen met het perspectief van de tegenspeler.
- Zoek samen met de kinderen een aantal oplossingen en probeer ze uit.²⁷

Hou er bij het schrijven rekening mee dat de spanningsboog mooi gespannen mag staan maar niet de hele tijd, zeker niet bij de kleinsten. Je kan spanningen opvoeren of laten wegebben door gebruik te maken van tempoversnellingen en tempovertragingen maar ook door toespelingen, overdrijvingen, misverstanden, versprekingen en plotse wendingen... Laat de spanning uitmonden in ontlading, rust en harmonie. Het zogenoemde happy ending. Voor de ontwikkeling van het gevoel van veiligheid, geborgenheid²⁸, rust en rechtvaardigheid is het noodzakelijk dat het verhaal goed eindigt.

²⁷ 'Een algemeen stramien dat je kan volgen is:

- Observeer je kinderen: waar zijn ze mee bezig? Waar hebben ze conflicten rond?
- Kies een onderwerp (project, belangstellingspunt, actualiteit) associeer hierrond en ga na wat het voor hen betekent.
- Kijk na wat hierbij de verschillende perspectieven zijn van de betrokken volwassenen en kinderen
- Steek je hoofdpersonage in nesten. Het reageert impulsief en sleurt de kinderen er in mee; geef hierbij ook verantwoordelijkheid aan de kinderen.
- Confronteer hoofdperson en kinderen met het perspectief van de tegenspeler.
- Zoek samen met de kinderen een aantal oplossingen en probeer ze uit.'

Uit: DEBRUYNE, H. & DEPOORTER, M-P. (1994). *Poppewijs. Een nieuwe visie op poppenspel*.

Waasmunster: Didactische Service vzw, p. 33.

²⁸ DE JAGER, W. & NIJKAMP, W. M. (1965). De poppenkast in de kleuterschool. *De wereld van de kleuter*, (4), p. 11-12.

3.2.3.5 Het decor

Zoals reeds eerder aangegeven spreekt men niet langer over een poppenkast in de klas maar over poppenspel en nog recentier over 'figurentheater'.

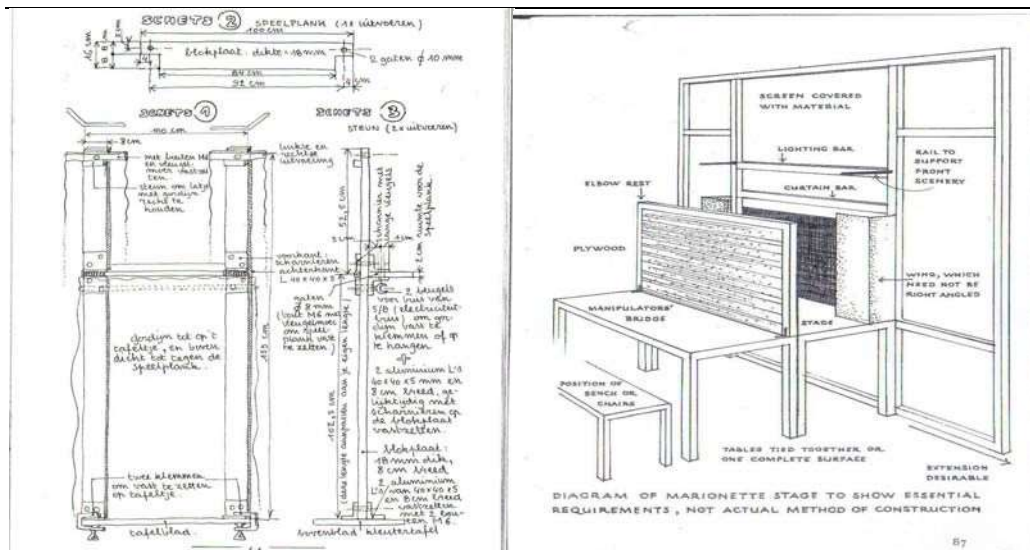
Een belangrijke reden hiervoor is de veranderde positie van de kast in de klas. Er wordt volgens Jos de Backer niet meer gesproken van poppenkast omdat de verwijzing naar de kast met het gordijntje te beperkend zou zijn. (Jos de Backer)

Figuur 2

Deze poppenkasten waren groot, log en ingewikkeld. Dit laatste blijkt uit de handleidingen voor het maken van die kasten, die verschenen in poppenspellenliteratuur van die tijd.²⁹ De schetsen hieronder afgebeeld illustreren dit. Om deze kasten ineen te knutselen was je als leerkracht het best getrouwd met de plaatselijke timmerman.

²⁹ 'In de klas kunnen we ons reeds uit de slag trekken met het zwarte draaibord. Onderaan het bord maakt men dan een doek vast om de speler voor het oog van de kinderen veilig te stellen. Met een drieledig scherm gaat het echter heel wat beter. Hiertoe bespant men een geraamte van latwerk met jute. Afmetingen: 1.20 m x 2.30 m. Op circa 1.70 m. Hoogte (al naar gelang de gestalte van de speler) maakt men een speelruimte van 0.80 m x 0.60 m. Een paar zijwanden van 0.80 x 2.30 m. Worden met scharnieren aan het voorscherm vastgemaakt. In het voorscherm maakt men op oog-hoogte een kleine ronde opening om de reacties der kinderen te kunnen gadeslaan.' Uit: DEWAELE, J. (1957). *Zijt ge daar allemaal?* Brussel: Kristelijk Onderwijzersverbond, p. 10-11.

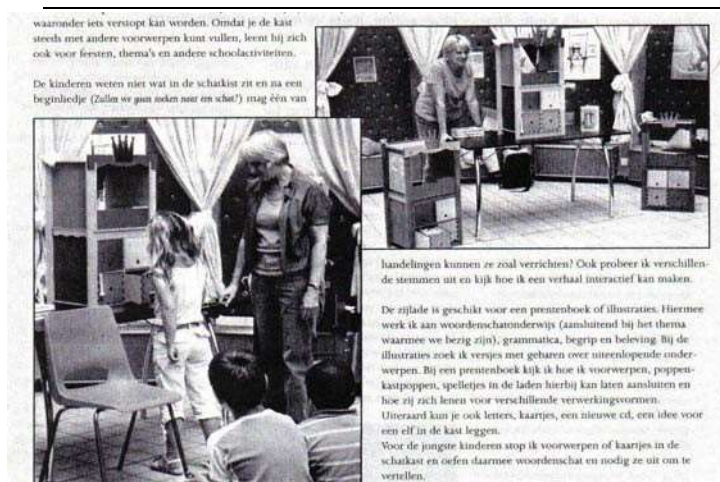

Figuur 3

Dergelijke kasten vindt men nog steeds terug in heel wat scholen, in een hoekje van de klas of verscholen op zolder. Leerkrachten gebruiken dit kastje nog, vooral als ze samen met collega's kunnen spelen voor een grotere groep oudere kinderen in een aparte zaal. Maar daarnaast geven (vooral de kleuter-) leerkrachten aan dat ze in de klas steeds vaker zonder echte kast spelen. Men maakt een kast van doeken, kartonnen dozen of tafels, men speelt gewoon op het meubilair van de klas of men zet de pop op de hand en speelt zo zichtbaar voor en met de kinderen.³⁰

Algemeen wordt in hedendaagse cursussen, opleidingen en adviesliteratuur aangegeven dat een klassieke poppenkast niet noodzakelijk is om tot goed poppenspel te komen. Het creatief spelen met decor en ruimte wordt aangemoedigd.

³⁰ 'In de klas kunnen we ons reeds uit de slag trekken met het zwarte draaibord. Onderaan het bord maakt men dan een doek vast om de speler voor het oog van de kinderen veilig te stellen. Met een driedelig scherm gaat het echter heel wat beter. Hiertoe bespant men een geraamte van latwerk met jute. Afmetingen: 1.20 m x 2.30 m. Op circa 1.70 m. Hoogte (al naar gelang de gestalte van de speler) maakt men een speelruimte van 0.80 m x 0.60 m. Een paar zijwanden van 0.80 x 2.30 m. Worden met scharnieren aan het voorscherm vastgemaakt. In het voorscherm maakt men op oog-hoogte een kleine ronde opening om de reacties der kinderen te kunnen gadeslaan.' Uit: DEWAELE, J. (1957). *Zijt ge daar allemaal?* Brussel: Kristelijk Onderwijzersverbond, p. 10-11.

Het concept van de schattenkast, een kleurrijke kast met een poppenkastscherm en diverse laden en klepjes waarin poppen zich verstoppen en leven, kent veel bijval. De kinderen zijn telkens weer nieuwsgierig en gluren graag even door de gaatjes op zoek naar de (favoriete) poppenkastpop.

Figuur 4

Een vorm van poppenspel die door deze evolutie vandaag de dag heel wat bijval kent in de klassen is het tafelpoppenspel.³¹ Dit is een spel voor jonge kinderen, waarbij de poppenspeler zichtbaar blijft. Op de tafel wordt een mooi decor gebouwd al naargelang het verhaal en de popjes worden met de hand door het verhaal geleid. Je kunt voor het decor spullen gebruiken die al aanwezig zijn in de klas, zoals de bomen en de dieren van de boerderij of het poppenhuis, meubeltjes en popjes. Bij het tafelpoppenspel kun je ook eenvoudige marionetten gebruiken, zoals een mooi vallende lap met een papieren bol erin bewogen aan drie dunne draadjes.

Soms wordt bij tafelpoppenspel ook de pop, het decor, of de scène zichtbaar opgebouwd tijdens het spel zelf. Terwijl je vertelt over een slak in de woestijn, giet je een emmer zand uit op tafel en kneed je plasticine tot een slakje.³²

Sommigen stellen het verdwijnen van de kast gelijk aan het verdwijnen van de magie. De kast is de poort naar een geheimzinnige wereld, waarvan wij slechts een glimp opvangen als de gordijntjes moeizaam opengaan.

De intimiteit en geheimzinnigheid zouden door het zichtbaar manipuleren van de pop verloren gaan. Daarbij wekt de kast op zich al nieuwsgierigheid bij kinderen. Voor kleuters is het een echt speeltuig.³³

³¹ Zie bijvoorbeeld artikel: WOUTERSE-SCHMITZ, M. (1990). Poppenspel in de klas. *Praxis-bulletin*, 8 (3), p. 10-11 (een Sint-Nicolaaspoppenspeeltafel)

FIBBE, T. (2005). Het spel met de pop: op de hand, in de kast en op tafel. *De wereld van het jonge kind*, 33 (4), p. 107-108. FIBBE, T. (2001). Altijd blijde kindergezichten. *De wereld van het jonge kind*, 28 (9), p. 268.

VAN SCHIE-BIESTA, M. (2005). Juf, juf, Diederik roept! *De wereld van het jonge kind*, 28 (1), p. 30.

WOUTERSE-SCHMITZ, M. (1999). Het verhaal van Stippie en Jan. *Praxis-bulletin*, 17 (1), p. 26-29

³² 'Kleuters kruipen erachter en ontdekken, dat ze achter de poppenkast de ruimte weer in kunnen kijken als ze de gordijntjes openen. Dit nodigt bijna altijd uit tot het roepen van 'Hallo'. Hierbij hebben ze hun groepsgenootjes nodig, want ze verwachten antwoord als ze spreken vanuit de poppenkast. De poppenkast wordt sprekend ontdekt. Zelfs zonder poppen spelen kleuters met de poppenkast op deze manier. Achter de poppenkast ben je iemand anders.' Uit: DULFER, A. (1989). Spelen in de poppenkast. *De wereld van het jonge kind*, 16 (8), p. 233.

Bij het poppenspel wordt er naast het decor en de pop ook gebruik gemaakt van accessoires. De accessoires zijn verlengstukken van zowel de pop als het decor. Belangrijk is enkel de nodige accessoires te gebruiken. Rekwisieten zijn een belangrijke instrumenten wanneer ze op een accurate en functionele manier gebruikt worden.³⁴

3.2.3.6 Een divers publiek

Het pedagogische poppenspel richtte zich vroeger tot 'kinderen' zonder een expliciete vermelding van leeftijd. Toch is leeftijdsdifferentiatie van groot belang. De groep 'kinderen' wordt hiervoor opgedeeld in kleinere categorieën. Het poppenspel moet zich hierdoor steeds aanpassen aan de specifieke leeftijd van zijn doelpubliek. De indeling die vaak gehanteerd wordt vertrekt vanuit verschillende leeftijdsblokken. Belangrijk om te weten is dat het aantal gebruikte poppen evenredig oploopt met de gemiddelde leeftijd van het publiek. Maar ook de lengte van het stuk, het thema, het aantal verhaallijnen en het decor vereisen een aanpassing naargelang het publiek wisselt.³⁵

De peuters en jongste kleuters (2,5-3 j) zouden zich het beste voelen bij gekende figuren (de klaspop) die huis-, tuin- en keukenverhalen vertellen. Ze kijken het liefst naar zeer herkenbare situaties, aansluitend bij hun eigen ervaringen en hun eigen leefwereld. De stukjes moeten kort zijn, de verhalen simplistisch en het aantal poppen beperkt. Als de pop een dier, knuffel of felgekleurd is, dan zou dit de aandacht nog verhogen. Hetzelfde geldt als hun beweging begeleid wordt door ritmische klanken. Decor is overbodig, de leerkracht blijft als poppenspeler best zichtbaar en betreft de kleinsten actief bij het spel (doe-opdrachten, verbale interacties).³⁶

De leeftijd van vier jaar wordt aangezien als een kantelmoment.

De verbeelding van gebeurtenissen uit de directe en herkenbare omgeving (bijvoorbeeld over vriendjes in de klas, over verdwalen, enzovoort) kan geleidelijk worden aangevuld met eenvoudige fantasieverhalen.

³³ 'Kleuters kruipen erachter en ontdekken, dat ze achter de poppenkast de ruimte weer in kunnen kijken als ze de gordijntjes openen. Dit nodigt bijna altijd uit tot het roepen van 'Hallo'. Hierbij hebben ze hun groepsgeenootjes nodig, want ze verwachten antwoord als ze spreken vanuit de poppenkast. De poppenkast wordt sprekend ontdekt. Zelfs zonder poppen spelen kleuters met de poppenkast op deze manier. Achter de poppenkast ben je iemand anders.' Uit: DULFER, A. (1989). Spelen in de poppenkast. *De wereld van het jonge kind*, 16 (8), p. 233.

³⁴ In: DEWAELE, J. (1957). *Zijt ge daar allemaal?* Brussel: Kristelijk Onderwijzersverbond, p. 13.

³⁵ Bij Koning Kevin leren ze het trucje: 'Voor de kleinste kleuters zijn drie personages voldoende. Voor de vijfjarige mogen dat er vijf zijn.' Uit: Koning Kevin. (2006). *Poppenspel in de klas*. s.l.: s.n., p. 10.

³⁶ VERMEULEN, R. (1990). Poppenspel: speel goed met goed speelgoed. *De opvoeder*, 87 (18), p. 409. Zie ook: CONTRYN, J. (s.d.). *Een en ander over de psychologische, pedagogische en artistieke waarde van het poppenspel voor het kind*. Mechelen: Het Poppenspel.

MARIËN-VAN BORM, S. (1990). De magie van het poppenspel. *Kleutermagazien*, 19 (3), p. 12-13.

'Kleine gesprekjes met die klaspop, nog geen echt poppenspel mogelijk, daar is het kind nog niet rijp voor, niet op taalvlak en ook niet psychisch en sociaal.' Uit: RUYSEVELTS, J. (1974). Onderzoek naar de evolutie van het creatief taalvermogen bij kleuters in verband met poppenspel (II). *De opvoeder*, 71 (23), p. 468.

'We moeten eveneens rekening houden met het emotioneel bevattingvermogen van de kleuters. Vandaar dat we bij de jongste kleuters aanvankelijk zichtbaar aanwezig blijven en als personage de klas- en kenpop hanteren. We kunnen ook dieren gebruiken om tegemoet te komen aan de animistische ingesteldheid van deze kinderen. Deze handelwijze accepteren en herkennen ze gemakkelijk, omdat ze ook gevoelens projecteren op hun eigen poppen en knuffels.' Uit: MARIËN-VAN BORM, S. (1990). Zelf poppenkastverhalen maken. *Kleutermagazien*, 19 (4), p. 5.

De verbeelding op die leeftijd is erg belangrijk, maar ook kwetsbaar omdat vaak moeilijk het onderscheid kan worden gemaakt met de realiteit. Het spel wordt verlengd tot zo'n 15 minuten, met of zonder decor. Het zelf hanteren van de pop wordt ook geïntroduceerd.³⁷ De leerlingen kunnen al een stukje naspelen of de poppen manipuleren terwijl de juf vertelt. Ze genieten ook van een gesprek tussen de poppen via de leidster.³⁸

In de derde kleuterklas kunnen de kleuters al getraakteerd worden op een complexer verhaal met een intrige en climax, een echt fantasieverhaal of sprookje, gespeeld door de juffen of meesters vanachter een grote poppenkast.³⁹ Decor en belichting maken het spektakel af. Men kan meer beroep doen op het kritische denken en het normbesef van de kleuter en hem het verhaal zelf meer doen sturen. De kleuters kunnen ook zelf eenvoudige poppen zoals stokpoppen knutselen en hanteren.⁴⁰ In de klas moet steeds meer worden gedifferentieerd, omdat we 'gedifferentieerde mensen' zijn. Dat maakt de taak van de leerkracht er niet eenvoudiger op.

Een andere ontwikkeling in 'poppenspel op de verschillende onderwijsniveaus' houdt vooral verband met de visie op onderwijs. De groeiende populariteit van het poppenspel in het kleuteronderwijs loopt parallel met de groeiende populariteit van het kleuteronderwijs in het algemeen. Steeds meer kleuters gaan naar school en steeds meer onderzoeken bevestigen de waarde van een degelijke kleutervorming in de klas.

"En waarom bleef dat zo in het vage? Omdat kleuterjuffrouwen vroeger werden gezien als bewaarjuffrouwen in bewaarscholen. Dat was gewoon 'garder les enfants', ze bezighouden, een beetje broekjes kuisen. Het werk werd echt niet gewaardeerd. Toen ik startte (jaren '56) begon dat toen te verbeteren." (Celesta Vandervoort)

3.2.3.7 Poppenspel en nieuwe media

De televisie werd bij haar geboorte en verspreiding omstreeks de jaren '50 beschouwd als een nieuw middel tot volksontwikkeling en schiep hierdoor hoge verwachtingen. Het pedagogisch poppenspel volgde deze trend en werd niet veel later via de televisie uitgezonden. Bij de Belgische televisie is de pop steeds aanwezig geweest. Kraakje (tante Terry), Samson, Tik Tak zijn hiervan enkele voorbeelden. Maar ook Kuifje en Suske en Wiske werden als poppenspel op de televisie uitgezonden.

Hoe en waarom het poppenspel en de televisie elkaar zo snel vonden staat niet vast. De lage kostprijs van een poppenspel, de eenvoud die goed overkwam op tv of de overeenkomst tussen poppenkast en tv kast zouden hiervoor aan de basis kunnen liggen. Poppenspel en televisie hebben gemeenschappelijke kenmerken.

³⁷ Zie onder meer: VERMEULEN, R. (1990). Poppenspel: speel goed met goed speelgoed. *De opvoeder*, 87 (18), p. 409.

³⁸ RUYSEVELTS, J. (1974). Onderzoek naar de evolutie van het creatief taalvermogen bij kleuters in verband met poppenspel (II). *De opvoeder*, 71 (23), p. 468 e.v.

³⁹ MARIËN-VAN BORM, S. (1990). De magie van het poppenspel. *Kleutermagazien*, 19 (3), p. 12-13.

⁴⁰ 'Spel altijd aankondigen! + afspraken maken met de kinderen! altijd happy end!' Uit: VERMEULEN, R. (1990). Poppenspel: speel goed met goed speelgoed. *De opvoeder*, 87 (18), p. 409.

Zie ook: RUYSEVELTS, J. (1974). Onderzoek naar de evolutie van het creatief taalvermogen bij kleuters in verband met poppenspel (II). *De opvoeder*, 71 (23), p. 468 e.v.

Ze zijn beiden een creatie van illusie en verbeelding.⁴¹ Ze richten zich ook tot hetzelfde publiek met hetzelfde doel. Op dramaturgisch gebied kunnen er vergelijkingen geschetst worden.⁴² Toch valt op te merken dat de directe interactie tussen de pop en het publiek, het besef van het kind dat het bij een poppenspel zelf kan meespelen, volledig wegvalt bij de tv. Niettegenstaande de interactie, het onverwachte en het éénmalige de kern is van een poppenspel was het brengen van een poppenspel op tv succesvol. Men wist dat het poppenspel vooral de kinderen zou aanspreken en men erin zou slagen om plezier en onderricht te koppelen.

De succesreeks Sesamstraat vormde vanaf de jaren '70 een duidelijk voorbeeld van deze dubbele beweging. Het programma was enerzijds sterk geworteld binnen het onderwijscurriculum met aandacht voor de entertainmentfactor in het leren. Programma's als Sesamstraat en Tik Tak laten de kracht van poppenspel zien. Ze moedigen leerkrachten en opvoeders aan om zelf een poppenspel te spelen zonder dat dit ingewikkeld hoeft te zijn. De kracht zit hem vaak in de eenvoud.⁴³

Toch zijn er ook nadelen verbonden aan het spelen van een poppenspel op tv. Bij opnames maakt men meestal gebruik van close-ups. Hierdoor moeten de poppengezichten gedetailleerd en nauwgezet afgewerkt worden. De aan- of afwezigheid van een wenkbrauw kan al een groot verschil maken. Monden, ogen en andere gelaatsdelen moeten bewegelijk zijn zodat mimiek over gebracht kan worden. Ook de kleuren spelen een belangrijke rol. Door deze integratie kon het poppenspel naar een hoger niveau getild worden.⁴⁴

Niettegenstaande de televisie in het begin van grote educatieve waarde was, kozen programmamakers voor de entertainmentfactor. Hierdoor zijn de grenzen tussen de verschillende programma's vervaagd en krijgt de kijker alles te zien. Televisie brengt hierdoor groepen mensen, ideeën, feiten en beelden in contact met elkaar, bewust, onbewust, gewenst of ongewenst. Deze ongeremde informatiebeschikbaarheid vormt voor kinderen een gevaar. De leefwereld van het kind werd hierdoor grondig veranderd. De problemen die hieruit voort komen zijn niet enkel veroorzaakt door tv, computer, gsm, enz maar ze blijken wel bepalend voor het welbevinden en de belevingswereld van de kinderen.⁴⁵ Daarnaast kennen televisieprogramma's een hoge graad van technische perfectie. Er wordt steeds gestreefd naar het wow-effect door digitale technieken en speciale effecten voortdurend aan te scherpen. Dit zou de soms afkeurende houding van kinderen ten opzichte van een simpel poppenspel in de klas kunnen verklaren.

⁴¹ 'Puppetry and television have a lot in common, both being creatures of illusion and imagination as well as vehicles for practical know-how and deeper thought.' Uit: TILROE, R. (1981). *Puppetry and Television*. Ontario: Puppetry association Publishing Company. p. 7.

'Het schaduwspel is een pre-form of television.' Uit: TILROE, R. (1981). *Puppetry and Television*. Ontario: Puppetry association Publishing Company, p. 41.

⁴² DEVENS, T. & KWANTEN, K. (1991). *Tussen pop en theater, een cultuursociologische zoektocht naar het fenomeen 'poppentheater in Vlaanderen'*. Neerpelt: provincie Limburg & CC Dommelhof, p. 56.

⁴³ 'Sesamstraat bestaat sinds 1969. Het werd toen gelanceerd als educatief televisieprogramma voor kansarme kinderen in de Verenigde Staten van Amerika. Jim Henson, die in 1990 overleed, is de geestelijke vader van the Muppet Show. In 1976 kwam Sesamstraat naar Nederland.' Uit: J.B. (1995). Bij de verjaardag van een aardappel en een wortel, *Figurentheaterkrant*, 12, p. 16-17.

Zie meer: SCHEIRIS, I. (2001). The Muppets. *Figeuro*, 8 (2), p. 3-7. en NEIRYNCK, F., et al. (1995).

Sesamstraatkijkers zijn kreatievere schoolkinderen. *Figeuro*, 2 (3), p. 4.

⁴⁴ 'Bijvoorbeeld Sesamstraat: wel een goede combinatie, mix verheft het juist tot een hoger niveau; een ander genre.' Uit: TILROE, R. (1981). *Puppetry and Television*. Ontario: Puppetry association Publishing Company, p.

⁴⁵ "Waar we niet onderuit kunnen is de onwaarschijnlijke opdringerigheid van de beeldcultuur. De hete adem van Samson en Gert zit ons in de nek. Hoe gaan we om met de hele gecommmercialiseerde kinderwereld rondom ons?" (Jo Roets) In: VAN STEENBERGHE, E. (2003). *Groot toneel: teksten over jeugdtheater*. Antwerpen: Bebuquin, p. 32.

Maar dit is zeker niet op alle kinderen van toepassing. Sommigen prefereren nog steeds het charmante, eenvoudige, imperfecte karakter van een eenvoudig poppenspel.⁴⁶

3.2.3.8 Interactie

Poppenspel is directe interactie, de televisie is dat niet. De kracht van het poppenspel 'live' is de uitgelokte betrokkenheid van de kinderen en het besef dat zij echt mogen meespelen.⁴⁷

In tegenstelling tot (poppenspel op) televisie of een gewone vertelling heeft de reactie van de kijker effect op het spel en is er een voortdurende wisselwerking tussen speler en publiek. Een poppenkastverhaal is direct⁴⁸ en een vorm van actieve ontspanning.

Het is een sociaal gebeuren omdat het poppenspel een saamenhorigheid kan creëren waarin het publiek, de spelers en de poppen allemaal betrokken zijn, niet in aparte werelden die naar een koud scherm kijken, maar allemaal samen in één ruimte. Hier is warmte aanwezig.⁴⁹

3.2.3.9 Rust

Een tweede kracht van poppenspel is iets dat in veel van mijn gesprekken met kleuterleidsters aan bod kwam.

Poppenspel maakt de kinderen in de klas rustig. Kinderen zijn onderhevig aan heel wat prikkels. Die prikkels zijn erg talrijk en zijn oppervlakkig of worden oppervlakkig verwerkt. Een file auto's, het overaanbod in de supermarkt, de televisie en het oneindige lawaai van deze wereld zijn ervaringen waar we allen onrustig van worden. De geïnterviewde kleuterjuffen menen dat het overaanbod aan prikkels een belangrijke verstoring kan zijn van de gemoedstoestand van het kind en de klas.

⁴⁶ 'Voor kleuters in onze gemechaniseerde en vertechniseerde wereld, waar zoveel vanzelf gaat en waar de volwassene zozeer streeft naar volmaaktheid op technisch gebied, kan het alleen maar verfrissend en heilzaam zijn, als zij ook geconfronteerd worden met het eenvoudige, het primitieve, het echt-genoeglijke en –gezellige, dat geen pretenties heeft.' DE JAGER, W. & NIJKAMP, W. M. (1965). De poppenkast in de kleuterschool. *De wereld van de kleuter*, (4), p. 8.

'Film, radio en televisie hebben de kinderen in technisch opzicht verworden: het gebodene wordt feilloos uitgevoerd. En toch wordt de kleuter telkens weer geboeid door het niet feilloos, vaak aan techniek te wensen overlatende poppenkastspel van de leidster.' DE JAGER, W. & NIJKAMP, W. M. (1965). De poppenkast in de kleuterschool. *De wereld van de kleuter*, (4), p. 5.

⁴⁷ Zie ook: 'De kunst van het theater bestaat niet zonder het meebeleven van het publiek en dit zowel bij het scheppingsproces als bij de uitbeelding ervan in zijn aanwezigheid. Een toneelwerk krijgt pas vaste vorm bij de actieve deelneming van het publiek.' CONTRYN, J. (s.d.). *Een en ander over de psychologische, pedagogische en artistieke waarde van het poppenspel voor het kind*. Mechelen: Het Poppenspel, 8.

'De poppenspeler heeft een voordeel dat zij allen kennen, een bron van macht en sterkte die cinema en televisie nooit zullen hebben. Het is het natuurlijk contact, het onverwachte en eenmalige.' FRANCIS, P. (1998). De figurentheaterspeler en zijn/haar relatie tot kinderen. *Figeuro*, 5 (1), p. 10.

⁴⁸ DULFER, A. (1989). Spelen in de poppenkast. *De wereld van het jonge kind*, 16 (8), p. 234.

⁴⁹ PAËRL, H. & VAN DETH, F. (1981). *De theaterpop en iets van zijn geschiedenis*. Weesp: Heureka, p. 10.

Poppenspel kan tot rust brengen door het aanbrengen van diepere prikkels en tijd om die prikkels op een rustige manier te verwerken.⁵⁰ Het poppenspel bezit een rustiger ritme dan de film of de vertelling. Er treden veelal minder personages in op (zeker als je werkt met een vaste kenpop die allerlei avonturen beleeft). Het intrige is minder complex en blijft door de beperktheid van de hulpmiddelen en de primitieve opzet van het geheel meestal ook beter binnen het begripsvermogen dan de vertelling, die dikwijls te zeer wordt uitgesponnen. De rust die het spel brengt kan ook komen door de vereenzelviging van het kind met de pop, die meer natuurlijk zou verlopen dan de vereenzelviging van het kind met een te weinig verbeeld personage uit een verhaal of een te sterk verbeeld personage van op de tv.⁵¹

Dit rustige ritme, de spanning die het opdrijft en de voortdurende beweeglijkheid van de figuren, zorgen dat de kinderen, geleidelijk en intens, met de handeling van het verhaal meeleven, meevoelen en meespelen.⁵²

Uit onderstaande tabel 2 kan afgeleid worden dat:

- bij het spelen hedendaagse spelers gebruik maken van meerdere en gevarieerdere technieken. Naast poppen hanteert men ook objecten. Welk poppenspel er in de klas gespeeld wordt, hangt af van klas tot klas. Hierbij zal de leerkracht nog steeds de rol van opvoeder op zich nemen.
- tijdens de 18de en 19de eeuw groeide de bewustworden van de kracht van het pedagogische poppenspel en kunnen we stellen dat er sinds 1850 ook in België gebruik gemaakt werd van poppenspel om pedagogische redenen .⁵³

⁵⁰ 'Juist in deze tijd van veel verwarrende indrukken kan een dergelijk simpel spelletje een rustpunt betekenen, waar het kind zelf om gaat vragen, als hij gemerkt heeft, dat hij er iets aangenaams door beleefde.' DE JAGER, W. & NIJKAMP, W. M. (1965). De poppenkast in de kleuterschool. *De wereld van de kleuter*, (4), p. 25.

⁵¹ DE JAGER, W. & NIJKAMP, W. M. (1965). De poppenkast in de kleuterschool. *De wereld van de kleuter*, (4), p. 6.

⁵² CONTRYN, J. (s.d.). *Een en ander over de psychologische, pedagogische en artistieke waarde van het poppenspel voor het kind*. Mechelen: Het Poppenspel, p. 9.

⁵³ 'Tijdens de vakantie van het jaar 1926 vergaderden de meesters van de patronage, om te zoeken naar een mogelijkheid om de jongens bezig te houden de zondagnamiddag. Een poppenspel maken, dit was de uitkomst.' Uit: VINCENT, M. (1985). *Zij hebben het verteld : Gentse poppenspelen*. Gent : s.n., p. 1.

' "Het spelleke van de Muide" (Gent) , aanvankelijk opgericht in 1922 als ontspanningsmiddel in het parochiaal Jongens-patronaat van de Muide, het Gentsch havenkwartier, zonder het minste vooruitzicht buiten dezen kring belangstelling te zoeken, werd van 1924 af uitgenodigd om in onderwijsgestichten en, kort nadien, in verenigingen als het Davidsfonds vertooningen te geven. Deze hebben het meest er toe bijgedragen om het spel op een hooger peil op te voeren. Het bleef dus in de grond hetzelfde Spelleke, met dezelfde poppenconstructie en dezelfde klassieke typen, doch alles werd opgefrischt en verlevendigd in een nieuwen geest naar vorm en inhoud.'

'In Wallonië bestaat een bedrijvig centrum voor handpoppenspel, namelijk te Doornik, in het "Patronage St.Louis" dat een maandblad "Guignol" uitgeeft waarin speeltteksten verschijnen en tevens gemaakte handpoppen op den markt brengt, die zoowat overal in de Jeugd-Patronaten van het Henegouwsche thuis hooren.' Uit: VANDENBROUCKE, J. (1946). *Het poppenspel in de Nederlanden*. Antwerpen: De Nederlandsche Boekhandel, p. 114- 115 en p. 122.

-
- men sedert de schoolplicht in 1914 in België kan spreken van een verruiming van het poppenspel in de scholen. Alhoewel het niet wetenschappelijk bewezen kan worden, meent men dat de Duitse invloeden tijdens de oorlogen mee bepalend geweest zijn voor het poppenspel. Poppenspel in Duitse scholen was daar toen al immers een vertrouwd verschijnsel met een hoge pedagogische waarde.⁵⁴
 - door de uitbreiding van het poppenspel in het onderwijs ook het kindertheater furore maakte maar steeds met hetzelfde pedagogische doel voor ogen. Primair diende het om interesse op te wekken en te bevorderen en anderzijds werd het benut om het burgerlijke gedachtengoed over te dragen. De stukken eindigden steevast met de religieuze gedachte of levenswijshouding dat wie deugd en vroomheid beoefent, een grote beloning wacht.⁵⁵
 - in de jaren '60 en '70 het poppenspel gebruikt werd als instrument om een nieuwe wereld te creëren waarin criteria als originaliteit, creativiteit, individuele expressie, emotionaliteit en bewustwording van democratisering en vrijheid vooropgesteld worden.⁵⁶
 - vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw de aandacht zich opnieuw ontvouwt het artistieke en folkloristische theater. Ontwikkelingen binnen deze vormen versmelten samen tot een geheel waarin de traditionele scheidingslijnen tussen de verschillende vormen vervagen.⁵⁷

⁵⁴ 'Max Jacob is de leider van de beroemde 'Hohnsteiner Puppenspiele'. Het is een speler die weet wat de kinderen nodig hebben en een man van originele vondsten. Hij schrijft stukjes als 'de ondeugende plumeau en de reddende paraplu (uitgegeven in het Nederlands in 1966). In Duitsland werd Kasperl door Max Jacob opgevoerd. Sterke opkomst belerend poppenspel.' Uit: DEVENS, T. & KWANTEN, K. (1991). *Tussen pop en theater, een cultuursociologische zoektocht naar het fenomeen 'poppentheater in Vlaanderen'*. Neerpelt: provincie Limburg & CC Dommelhof, p. 43.

⁵⁵ Uit: MOYAERT, D. (1999). Negentiende-eeuws Duits papiertheater was element van burgerlijke opvoeding. *Figuro*, 6 (1), p. 7.

⁵⁶ 'Het Bread and Puppet Theatre werd in 1963 opgestart door de beeldhouwer van Duits-Poolse origine Peter Schumann. De titel van dit poppentheater (brood en pop) geeft reeds weer welke ideologische betekenissen en bedoelingen nagestreefd werden: het publiek d.m.v. theater, poppen, maskers op een symbolische, collectieve wijze bewust maken van bepaalde sociale en culturele (scheefgetrokken) situaties, ook in het alledaagse leven.' Uit: DEVENS, T. & KWANTEN, K. (1991). *Tussen pop en theater, een cultuursociologische zoektocht naar het fenomeen 'poppentheater in Vlaanderen'*. Neerpelt: provincie Limburg & CC Dommelhof, p. 58.

Zie onder meer: CONTRYN, J. (s.d.). *Het poppenspel in Europa, zijn geschiedenis in een notedop*. Mechelen: School voor het poppenspel, punt 64.

⁵⁷ Zie: DEVENS, T. & KWANTEN, K. (1991). *Tussen pop en theater, een cultuursociologische zoektocht naar het fenomeen 'poppentheater in Vlaanderen'*. Neerpelt: provincie Limburg & CC Dommelhof, p. 62.

	1800-1850: ontstaan	1850-1950: bloei	1950-2000: zoeken	Het heden: diversiteit en verzoening
De pop	Uiterlijke en innerlijke normalisering van de volkspop	Traditioneel setje	Experimenteren met soorten poppen Uiterlijk: Niet-realistische poppen Innerlijk: Meer genuanceerde karakters, verzwakte gezags- en machtsrelaties	Diversiteit: Ook voorwerpen, knuffels en dieren, eenvoudige poppen die de leerlingen zelf kunnen produceren en manipuleren
De inhoud	Censurering van de gruwelijke volksverhalen <ul style="list-style-type: none"> - expliciete moralisering - niet-realistisch - volksverhalen, legendes Klassieke verhalenstructuur	<ul style="list-style-type: none"> - expliciete moralisering - niet-realistisch - + sprookjes, epische verhalen, ... Klassieke verhalenstructuur	<ul style="list-style-type: none"> - Impliciete moralisering - wel 'de realiteit' - + maatschappijkritische verhalen, ... Experimenteren met verhalenstructuur	<ul style="list-style-type: none"> - impliciete moralisering, zelfverantwoordelijkheid kinderen - fantasie + realiteit : vanuit het kind - diversiteit qua genre Discussie over waarde klassieke verhalenstructuur
Het decor	Spelen in de kast	Spelen in de kast	Experimenteren met decor en ruimte	Waarde van de klassieke poppenkast en van het figurentheater worden erkend.
Het publiek	Volkspoppenspel: kinderen + volwassenen keken samen Opkomst pedagogisch poppenspel = kinderen als apart publiek beschouwen Opkomst: vooral voor lager onderwijs	Vooral voor kinderen Vooral voor kleuteronderwijs	Terug meer voor volwassenen Vooral voor kleuteronderwijs, ondanks pleidooien	Gelaagde of aangepaste voorstellingen Vooral voor kleuteronderwijs Zeer heterogeen publiek □ aanpassen aan de noden, behoeften van het publiek

De interactie	'Spontane' interactie van het volkspoppenspel overgenomen	Voorgestructureerde interactie Instant-creativiteit	Op zoek naar nieuwe vormen van interactie - meer verregaande interactie subtielere interactie	Waarde van klassieke interactie als nieuwe vormen van interactie worden erkend
Het doel	Ontspanning + moralisering	Leiden tot de norm Sterkere verbinding met bepaalde schoolvakken	Nieuwe functies: '70-'80 - de pop als stimulator van verbeelding en creativiteit - de pop als krachtig medium - de pop als therapeut - de pop als voorlichter en beeldvormer '80-'90: - cognitieve ontwikkeling - sociale ontwikkeling emotionele ontwikkeling	Diversiteit in doelbepaling Meer functies: - Psychomotorische ontwikkeling - Gezonde zelfwaardering - Contact met kunst - Ontspanning - Middel om leerkracht te zijn (!) - Andere vakken Combinatie van functies

Tabel 2: Evoluties pedagogisch poppenspel.

3.2.4 Basisregels voor een kwalitatief poppenspel

3.2.4.1 Inleiding

Om tot een goed poppenspel te komen, houdt men best rekening met de vier volgende factoren :

1. de spelers (personen die de pop hanteren)
2. de poppen of figuren
3. het publiek (sfeer brengen)
4. “de plaats” (in de ruime zin van het woord : de plaats met eventueel decor, licht, muziek, al dan niet achter een poppenkast...)

Het eerste kenmerk dat het poppenspel beïnvloedt, zijn de spelers. Hieronder verstaan we de personen die de poppen hanteren. Het is van groot belang dat zij wanneer ze eens ze het poppenspelen onder de knie hebben tal van hun vaardigheden blijven ontwikkelen.⁵⁸

Door ervaring zullen zij perfect weten hoe hoog in de poppenkast er dient gespeeld te worden. Dit is van groot belang om een goede concentratie van het publiek te behouden gedurende het spel. Door een goede spelhoogte is het voor iedere toeschouwer mogelijk om het spel mee te volgen.

Daarnaast zal de speler door ervaring leren in welke richting hij de pop moet laten spelen. Conversaties tussen poppen moeten op die manier gebracht worden dat het lijkt of de poppen echt tot elkaar spreken.

Door vaker te spelen zal de speler leren om met beide armen te kunnen spelen. Dit is van groot belang wanneer de speler gebruik maakt van een marionet. Met de ene hand kan hij op die manier de motoriek van de pop manipuleren terwijl hij met de andere hand de emotie van de pop kan tonen.

Ook een goede opkomst en goede aftocht van de poppen zijn van groot belang. Enerzijds zal de opkomst bepalend zijn voor het verloop van het hele spel. Is de opkomst goed dan zal het publiek de aandacht houden en zijn de verwachtingen hoog. Anderzijds is de aftocht het laatste wat het publiek te zien en is essentieel om een goede indruk na te laten.

Vervolgens hebben de poppen of speelfiguren ook een grote invloed. De keuze welke poppen de speler wil gebruiken bepalen mee hoe het stuk er zal uitzien. Wanneer de speler kiest voor marionetten zal hij wellicht met 2 hoofdfiguren spelen. Maar wanneer de speler kiest voor poppenkastpoppen kan hij deze gemakkelijk aanvullen met andere poppen zoals, stokpoppen, lepelpoppen of handpoppen die de speler in het decor plaatst met een houder,... Al deze poppen kunnen mee acteren in het stuk zonder dat ze echt bespeeld moeten worden en dit geeft de gelegenheid aan de speler om meerdere figuren tegelijk aan bod te laten komen.

Het derde kenmerk dat van belang is, is het publiek. De speler zal ongetwijfeld het niveau aanpassen aan de behoefte van zijn publiek.

Het laatste kenmerk is de plaats. Om een stuk te laten slagen is het belangrijk dat ook aan deze voorwaarde voldaan is. De speler kiest een plaats vanwaar het publiek goed kan zien en comfortabel kan zitten. Storende elementen zoals bv omgevingslawaai moeten vermeden worden.⁵⁹

⁵⁸ De Meyer, C. (2018, 11 september). Poppenspel | G.M.V. – overgang kleuterklas.

Geraadpleegd op 14 september 2021, van <https://vivesweb.be/gmvovergangkleuter/poppenspel/>

⁵⁹ De Meyer, C. (2018, 11 september). Poppenspel | G.M.V. – overgang kleuterklas.

De opbouw van een poppenspel blijft hetzelfde. Door wie of hoe het gespeeld wordt, beïnvloedt dit denkproces niet.

Volgende vragen zullen steeds aan de basis van de opbouw van het poppenspel liggen:

- Wie is mijn doelpubliek ?
- Wat is mijn bedoeling ? een losse babbel, een boodschap, een aandachtspunt...
- Welk verhaal, lied, vers wil ik aanbrengen ?
- Welke poppen kies ik voor dit spel ?
- Waar speel ik het spel ?
- Welke decorelementen kan ik gebruiken ?
- ...

Sfeer brengen is eveneens een cruciaal element om tot een goed poppenspel te komen.

Iedere theaterman weet het : een “opgewarmde zaal” is de helft van het werk. Zorg dat de kinderen in de goede stemming zijn, dat ze de pop of het poppenspel goed kunnen zien, dat ze comfortabel zitten, dat storende elementen vb. omgevingslawaai tot een minimum herleid worden.

Bereid elk poppenspel goed voor, improvisatie kan tot verveling en verliezen van de aandacht leiden. Leg alle materialen die je nodig hebt tijdens het spel in de onmiddellijke omgeving, want het spel onderbreken zal de opgebouwde sfeer totaal verbreken en het wordt dan heel moeilijk om opnieuw de aandacht te krijgen.⁶⁰

Wanneer je de basisvaardigheden bezit, kun je het niveau van het poppenspel nog verhogen door je toe te leggen op acties zoals:

Ten eerste, een goede opkomst. Een goede opkomst van de pop in het poppenspel is erg belangrijk. Net als in het echte leven is in het poppenspel een eerste indruk van erg groot belang. Als de poppen een goede opkomst hebben is dit namelijk een teken dat het hele poppenspel waarschijnlijk goed zal zijn.

Vervolgens, speel op de juiste hoogte. Tijdens het opvoeren van een poppenspel is het belangrijk dat de poppen op de juiste hoogte blijven. Net als bij een normale opvoering horen ook de poppen niet alle kanten op te zweven. Om de pop op de juiste hoogte te houden is een goede concentratie vereist.

Ten derde, goede synchronisatie van de lippen. Wanneer de bewegingen van de mond niet overeenkomen met wat er wordt gezegd is dat vervelend en afleidend. Daarom is het belangrijk om goed te oefenen op de bewegingen met de mond in combinatie met spreken.

Geraadpleegd op 14 september 2021, van <https://vivesweb.be/gmvovergangkleuter/poppenspel/>

⁶⁰ De Meyer, C. (2018, 11 september). *Poppenspel | G.M.V. – overgang kleuterklas*.

Geraadpleegd op 14 september 2021, van <https://vivesweb.be/gmvovergangkleuter/poppenspel/>

Net als bij mensen zou bij poppen met name de onderkaak moeten bewegen tijdens het spreken en niet het hele hoofd.

Ook de positie van de pop en oogcontact zijn belangrijk. Oogcontact van de pop met het publiek is belangrijk maar niet zaligmakend. Wanneer twee poppen met elkaar praten, moeten ze elkaar aankijken en niet het publiek.

Eveneens is het ontwikkelen van vaardigheden met beide armen wanneer je met meerdere poppen gaat spelen is het erg belangrijk. Als je echt goed wilt worden, zul je met beide armen emoties moeten kunnen laten zien op het gezicht van de pop.

Verder heeft de manier waarop je beweegt over het podium een invloed. Bij veel poppenspelen is er na de entree van de poppen weinig beweging meer in het spel. Het voegt echter wat toe aan het poppenspel wanneer de poppen bewegingen maken. Je kun bijvoorbeeld denken aan lopen of rennen over het podium.

Tenslotte is het ook belangrijk dat de poppen op een goede manier het podium verlaten. Het is het laatste wat het publiek van de poppen ziet en daarom essentieel om een goede indruk achter te laten.⁶¹

⁶¹ Poppentheater. (2017). Raadpleegbaar op <http://www.poppentheatererkplaats.nl/poppentheater/>

3.3 Kunnen multimedia en een poppenspel elkaar aanvullen in de kleuterklas ?

Media en filmpjes zijn een evenwaardige manier om kinderen bezig te houden als vertellen en poppenspel.

In het domein van apps en digitale prentenboeken zijn er veel producties die een bijdrage willen leveren aan de creativiteit van jonge kinderen. Producties die uitgaan van de vaardigheden die typisch zijn voor de leeftijdsfasen van jonge kinderen kunnen inderdaad versterkend zijn voor de ontwikkeling, vooral als die media samen met opvoeders wordt gebruikt.⁶²

Media die minder goed aansluiten bij wat het kind kent en kan, kunnen daarentegen wel een risico vormen voor de ontwikkeling. Zo heeft onderzoek naar fantasie en spelgedrag van jonge kinderen, net als bij taalwerving, uitgewezen dat sommige programma's en spelletjes of websites de creatieve ontwikkeling bij kinderen juist verstoren. Het gaat dan vooral om mediaproducties die voor een algemeen en ouder publiek bedoeld zijn, zoals tekenfilms of politseries en websites of games met veel actie of geweld. Jonge kinderen die veelvuldig zulke mediaproducties bekijken of gebruiken, zijn op latere leeftijd minder creatief en minder geneigd om samen met andere kinderen te spelen.⁶³

Het kan ook nog zo zijn dat kinderen die vaak gebruik maken van mediaproducties drukker en meer opgewonden worden. Daardoor kunnen ze zich minder goed concentreren als ze na mediagebruik willen gaan spelen of iets creatiefs doen. Volgens deze verklaring lukt het de kinderen dan dus minder goed om dingen te onthouden en langer bezig te zijn met een fantasie of creatief spel, omdat de indrukken die de media hebben achtergelaten hen onrustig maken.⁶⁴

Kinderen zijn onrustiger en kunnen niet meer rustig naar een poppenspel kijken. Daar is niks aan te doen.

De aard van het kindje zelf bepaalt natuurlijk of het rustig is of drukker maar er zijn ook een heleboel dingen waarbij je je kind kunt 'helpen' rustiger te zijn en beter te concentreren. Vooral dit laatste is belangrijk bij het naar school gaan.

Regelmaat en structuur

Een kind wordt onrustig als het niet weet waar het aan toe is, daarom zweren ouders ook bij rust en regelmaat. Wanneer ze wat ouder worden zal de hoeveelheid rust die ze nemen afnemen maar de regelmaat moet blijven! Zorg voor een vaste structuur van de dag. Bij het naar bed brengen kun je een boekje lezen, door vaker hetzelfde verhaaltje te lezen, zal het kind rustiger worden.

⁶² Takeuchi, L. (2011). Families matter: Designing media for a digital age. New York: Joan Ganz Cooney Center at sesame Workshop.

⁶³ Nikken, P. (2013). *Media- risico's voor kinderen: Een verkenning* [PDF, Nederlands Jeugdinstituut]. NJI. Geraadpleegd op 2022, van <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-06/Media-ricos-voor-kinderen.pdf>

⁶⁴ Nikken, P. (2013). *Media- risico's voor kinderen: Een verkenning* [PDF, Nederlands Jeugdinstituut]. NJI. Geraadpleegd op 2022, van <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-06/Media-ricos-voor-kinderen.pdf>

Minder speelgoed meer concentratie

Hoe meer speelgoed, hoe minder vlug het kind zich verveelt. Maar bij een overdaad aan speelgoed komt het kind niet tot spelen. Het is beter om speeltjes om te wisselen. Doordat het kind met minder speelgoed tot echt spelen komt, zal hij/zij geconcentreerder spelen.

Minder TV en meer samen spelen.

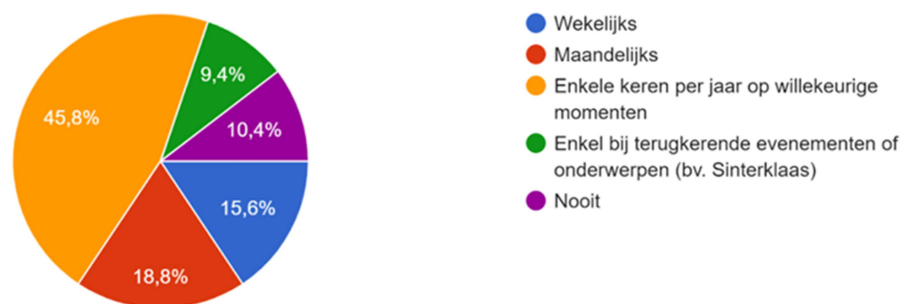
Veel kinderen in het tijdperk van nu zijn toch wat meer televisie-verslaafd, met al de moderne technologie ontkom je er bijna niet aan. Probeer het echter wel steeds meer te minderen, vaker de tv uit en de blokjes/kleurtjes/verf, enz. klaarzetten om zich te vermaken. Als de televisie aangaat, zoek dan naar een leerzaam programma.⁶⁵

⁶⁵ Esthercita79. (2015). *Tips voor onrustige en snel afgeleide kinderen (2–4 jaar)*. InfoNu. Geraadpleegd op 18 mei 2022, van <https://mens-en-samenleving.infonu.nl/ouder-en-gezin/67145-tips-voor-onrustige-en-snel-afgeleide-kinderen-2-4-jaar.html>

3.4 Welke noden hebben leerkrachten om aan poppenspel te beginnen?

In het kader van mijn onderzoek verdeelde ik een enquête binnen de scholen in Limburg. In deze bevraging trachtte ik te achterhalen wie de leerkracht-poppenspeler is, wat zijn rol is en hoe hij daarin wordt ondersteund. De enquête bevatte 7 korte vragen met onderstaande resultaten tot gevolg. In bijlage 1 werd een blanco enquête toegevoegd.

Ik speel poppenspel
96 antwoorden

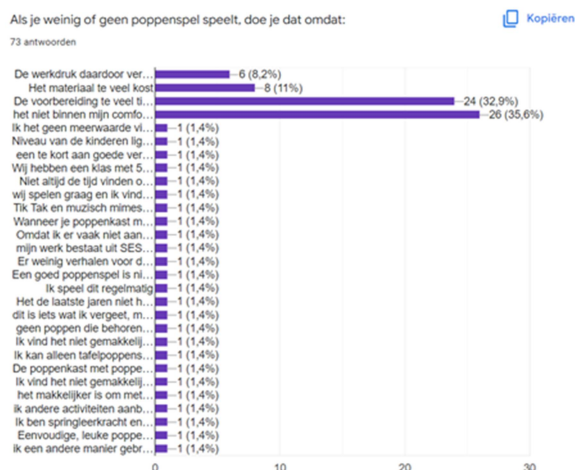

Figuur 1: Schijfdiagram 'Frequentie poppenspel'

Eerste vraag: "Speelt u poppenspel?"

Terwijl iets meer dan de helft van de ondervraagden aangeeft slechts sporadisch gebruik te maken van een poppenspel, zegt 10% dit nooit te doen.

Met de tweede enquêtevraag ga ik op zoek naar de reden waarom iemand wel of geen poppenspel speelt.

Figuur 2: Staafdiagram 'Reden tot spelen'

Na het onderzoeken van deze resultaten kunnen we besluiten dat :

- 4 op 10 van de ondervraagden aangeeft dat de voorbereiding van een poppenspel te veel tijd in beslag neemt en dat dit hun werkdruk verhoogd.

We merken echter op dat in de categorie van personen die nooit een poppenspel speelt niemand dit als argument aangeeft om niet tot het spelen te komen.

- bij 36 % van de ondervraagden opvalt dat een poppenspel spelen vaak als oncomfortabel ervaren wordt.

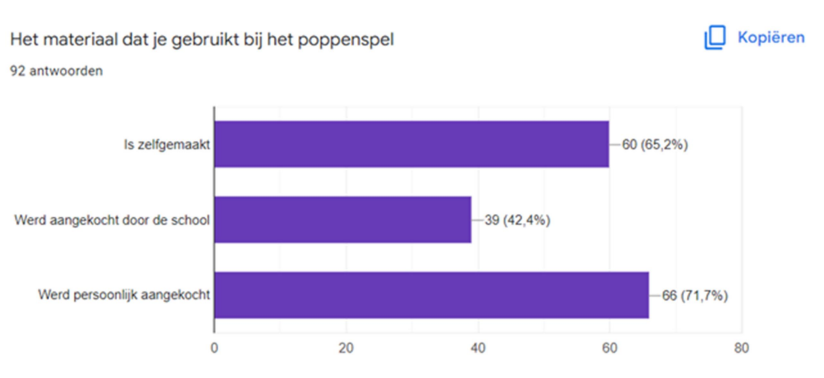
- 11 % geeft aan dat het materiaal te duur is in aankoop.

De derde vraag luidde :

Het materiaal dat je gebruikt bij het poppenspel is zelfgemaakt ?

Werd aangekocht door de school ?

Werd persoonlijk aangekocht ?

Figuur 3: Staafdiagram 'Gebruikt materiaal'

Uit het staafdiagram kunnen we afleiden dat minder dan de helft van het materiaal aangekocht werd door de school. Hieruit leiden we af dat de leerkrachten zelf voor het grootste deel van de kosten instaan.

Bij vraag 4 onderzoeken we waar men de inspiratie haalt voor het thema van het poppenspel maar ook hoe men hiervoor te werk gaat.

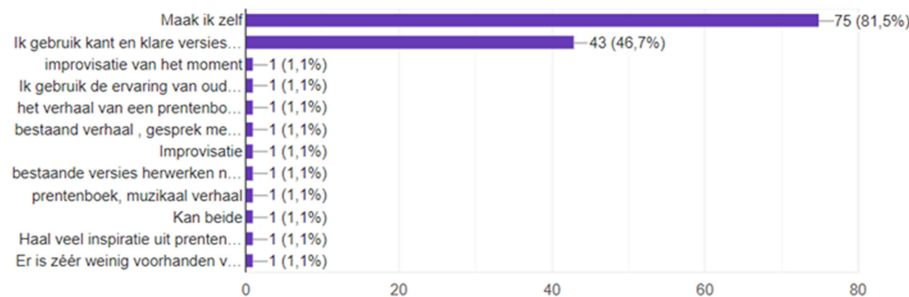
De overgrote meerderheid van de ondervraagden schrijven de inhoud van de poppenkast volledig zelf. Op deze manier krijgen ze de gelegenheid om thema's aan te snijden die op dat moment belangrijk en relevant zijn. Zij kunnen ook anticiperen op gevoelens en emotie die voor hun eigen specifieke klasgroep van toepassing zijn. Ze geven echter wel aan dat het veel vraagt van de leerkracht om steeds een up to date versie van het poppenspel klaar te hebben liggen.

Iets minder dan de helft van de leerkrachten kiest voor een kant en klare versie die voor handen is. Hierdoor gaat echter de mogelijkheid om het poppenspel te personaliseren op het klasgebeuren echter verloren. Een minderheid haalt zijn inspiratie bij collega's of een handboek. Enkel improviseren op het moment en komen zo tot een poppenspel.

De voorbereidingen van het poppenspel

[Kopiëren](#)

92 antwoorden

Figuur 4: Staafdiagram 'Inspiratie voor het poppenspel'

In de 5de vraag van de enquête werd dieper ingegaan op de thema's die gehanteerd werden voor een poppenspel.

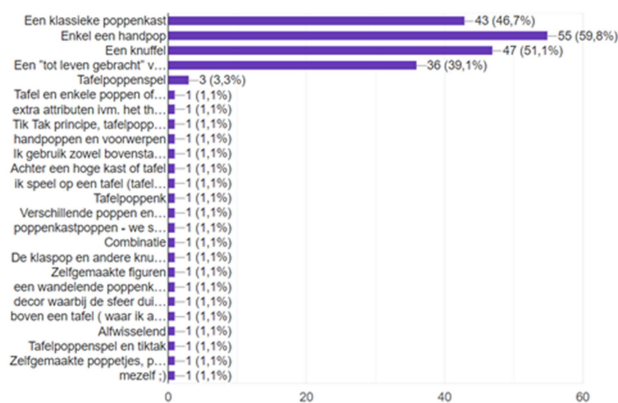
Het merendeel van de ondervraagden speelt enkel bij terugkerende evenementen. Ook rond feestdagen zoals Kerstmis, Pasen, Sinterklaas wordt er vaker een poppenspel gespeeld. De helft van de spelers geeft aan een poppenspel te gebruiken bij het benoemen en verwerken van emoties. Opvallend hierbij is wel dat moeilijk bespreekbare thema's zoals pesten, verlies, ... maar beperkt aan bod komen.

Bij vraag 6 tracht ik te achterhalen van welke items de spelers gebruik maken bij een poppenspel. Hiermee onderzoek ik of ze voor een klassieke poppenkast met bijbehorende handpoppen kiezen of voor een alternatief. Gebruiken ze zelfgemaakte poppen of "tot leven gebrachte" voorwerpen? Ik zoek ook een antwoord op de vraag hoe de zelfontworpen poppen eruit zien.

Bij het poppenspel maak ik gebruik van

[Kopiëren](#)

92 antwoorden

Figuur 5: Staafdiagram 'Soorten poppen'

Uit de resultaten van de enquête kan ik afleiden dat de overgrote meerderheid van de spelers gebruik maak van combinaties tussen de reguliere handpop en knuffels of andere voorwerpen. De gewone handpop wordt vaak aangevuld met papieren figuurtjes op een stokje.

15 % van de ondervraagden maakt nog steeds gebruik van de klassieke poppenkast terwijl 11 % de voorkeur geeft aan een tafelpoppenkast. 4 % van de spelers geeft aan de pop bij zich op schoot te nemen om zo tot een poppenspel te komen.

De enquête leert ook dat sporadische spelers vaak gebruik maken van een vertelschort, kamishibai, leperello of een tik tak huisje.

In de slotvraag van de enquête probeer ik nog te achterhalen wat de leerkrachten zou kunnen helpen om meer te spelen.

1/5de van de spelers geeft aan dat een uitgebreider aanbod van een kant en klaar poppenspel met lesfiches en voorbereidingen er zou toe bijdragen om vaker tot een poppenspel te komen. Daarnaast zou extra budget, extra tijd en een extra leerkracht het poppenspelen vergemakkelijken en leiden tot een hogere frequentie van het poppenspelen.

Binnen de categorie van leerkrachten die nooit spelen geeft 55 % aan te overwegen om te spelen indien ze gebruik kunnen maken van een kant en klaar poppenspel en 45 % geeft aan dat niets hen kan overhalen om tot een poppenspel te komen.

3.5 Analyse interviews

3.5.1 Inleiding

Om mijn deelvragen zo accuraat mogelijk te kunnen beantwoorden, complementeerde ik mijn onderzoek met diverse interviews. Deze zijn terug te vinden in bijlage 2.

De interviews met onder meer de auteur van prentenboeken 'Meneer Gaatjes' en 'Billy Bob Beer', een kleuterleerkracht op rust, mijn eigen kleuterleerkracht, een theatermaker en een poppenmaker/poppenspeler leverden niet enkel nieuwe inzichten maar wakkerder mijn eigen interesse in het poppenspel aan.

3.5.2 Interview auteur: Christel Goossens

Tijdens het interview met de auteur van kinderboekjes haalt mevrouw Goossens het belang van inleving in de wereld van kleuters aan. Ze is ervan overtuigd op deze manier verhaaltjes te kunnen schrijven die nauw aansluiten bij de leefwereld van het kind. Zij combineert in haar verhalen de elementen uit de leefwereld van het kind met actuele thema's uit de echte wereld zonder hierbij de magie van fantasie uit het oog te verliezen. Zo creëert ze een ondeugende hoofdfiguur die niet altijd exact doet wat van hem verwacht wordt. Ze leert kinderen dat fouten maken mag, dat ze herstelbaar zijn, dat je ervan kan leren. Daarbij stimuleert ze kleuters om oog te hebben voor elkaar. Het prentenboek is gevuld met kleurrijke tekeningen en de figuurtjes in het boek zijn voorzien van expressieve gezichtjes die het kind in de gelegenheid stellen zich in te leven in de verhalen en ze visueel te herbeleven bij het beluisteren van audio boeken. De poppen die samen met het boekje gemaakt werden, moedigen het kind aan om zelf verhalen te verzinnen en na te spelen.

Verder bewerkt deze auteur haar boeken tot een poppenspel waardoor haar verhalen makkelijk inzetbaar zijn om een themaweek uit te werken in de klas.

De belangrijkste tip die de auteur meegeeft is om als leerkracht mee te gaan in de fantasie van het verhaal. Zo zegt Christel: 'Als je het zelf gelooft, kun je het ook spelen.'

3.5.3 Interview leerkracht op rust: Celesta Vandervoort

De 88-jarige Celesta vertelt over haar tijd in het onderwijs.

Zo zegt ze dat men vroeger vaak poppenkast speelde omdat tablets, computers en verdere multimedia bestonden nog niet. Een poppenkast was dus pure ontspanning voor de kleuters. Veel poppenspelen werden niet opgeschreven maar ter plaatse verzonnen. Dit zorgde wel eens voor problemen wanneer een stuk meerdere keren gespeeld werd. Gelukkig vulden de kleuters aan wat de leerkrachten zelf soms vergaten.

Celesta spreekt ook over de werkdruk van het beroep. Die was vroeger ook al hoog, toen werd er immers ook nog op zaterdag nog les gegeven. Ze geeft aan dat zindelijkheid vroeger een vereiste was om te mogen schoollopen en dat dit enkel voordelen bood voor de kleuterleidsters. Verder waren ouders minder veeleisend en respectvoller voor het werk van de kleuterleidster. Niettegenstaande de klasgroep vaak uit 60 kleuters bestond, leek alles toch overzichtelijker dan de dag van vandaag.

Celesta geeft aan dat de poppenspelen één van haar favoriete momenten waren tijdens de week.

3.5.4 Interview kleuterleerkracht: An Janssens

Samen met mijn tweelingzus was ik in 1998 kleuter in de klas van juf An.

Op school werd er op dinsdag poppenkast gespeeld, dit was het toppunt van de week voor mijn ons.

Juf An geeft nu aan dat ze dit eigenlijk nooit leuk vond. Enkele redenen hiervoor zijn dat de kast niet comfortabel was om in te spelen en ze de kleuters niet kon zien. Het poppenspel in de klassieke kast gaf veel stress terwijl dit net een leuk moment zou moeten zijn voor zowel de leerkracht als de kleuters. Juf An geeft hierdoor de voorkeur aan tafelpoppenspel, de kamishibai en verschillende poppen die doorheen het jaar aan bod komen.

Bij de vraag of de planlast groter is dan vroeger antwoordt ze gedecideerd 'ja'. Daarbij geeft ze aan dat de digitalisering in het onderwijs voor haar zorgt voor extra werk en werkdruk. De lesvoorbereidingen waarbij het individuele kind centraal staat, nemen meer tijd in beslag. Ze geeft aan dat conflicten en onduidelijkheden vragen om meer schriftelijke communicatie wat zorg voor extra werk.

Ook de kinderen zijn veranderd. Onder de impulsen van een waaier aan media merkt ze op dat het vandaag de dag moeilijker is om kinderen te kunnen boeien met 'simpele' activiteiten zoals een wandeling of een verhaal. Ze erkent ook de voordelen van multimedia wat betreft het opzoeken van informatie samen met de kleuters maar zegt dat ze een terugval waarneemt in de capaciteiten van kleuters om eigen fantasie te gebruiken.

Om af te sluiten geeft juf An aan dat er geen acties zijn die haar zouden kunnen helpen om het poppenspel te gebruiken omdat het haar niet ligt. Zij geeft aan dat elke leerkracht zijn talenten heeft en je deze in je team moet uitspelen.

3.5.5 Interview Joran 'Goocheltheater Jahon'

Ik maakte voor het eerste kennis met Joran tijdens een voorstelling op mijn stageschool.

Tijdens deze voorstelling hanteerde hij enkele poppen.

Toen ik hem aansprak en vroeg of hij een interview zag zitten in functie van mijn bachelorproef, aarzelde hij niet.

Hij vertelde mij zijn ervaring met het theater en hoe hij hierin rolde door zijn passie voor goochelen. Hij startte eerst met goochelshows voor familie, vrienden, ... dit groeide uiteindelijk uit tot het theater dat hij nu aanbiedt.

Door zijn opleiding en werk als kleuterleider ervaarde Joran al eerder de kracht van poppen, hij zag hoe kinderen opgaan in de poppenwereld. Deze ervaring gebruikte hij om in verschillende van zijn voorstellingen de kinderen extra te prikkelen door middel van poppen. Ze kunnen knippen, bewegen en lijken levensecht. De poppen hebben een magische uitwerking op het theaterstuk en helpen kinderen drempelvrees te overwinnen.

Goocheltheater van Jahon is een grote aanrader voor groot en klein die klaar zijn om meegevoerd te worden in een fantastische fantasiewereld vol bewondering en magie.

3.5.6 Interview Chris Geris 'Plansjet'

Via goocheltheater Jahon kwam ik in contact met Chris Geris en zijn vrouw Mieke. Het enthousiaste antwoord dat ik terug kreeg op mijn vraag tot het afnemen van een interview was veelbelovend. Joran omschreef Chris als een gepassioneerd persoon. De combinatie van professionalisme en passie maken Chris tot de enthousiaste verteller waarbij tijdens het luisteren naar zijn ervaringen en verhalen uren minuten lijken.

Chris begon zijn carrière als godsdienstleerkracht maar volgde ook een opleiding houtbewerking in Bokrijk. Naast de poppenmakers en spelers zijn Chris en zijn vrouw ook fervente volksmuziek liefhebbers en bespelen ze authentieke instrumenten zoals de draailier en doedelzak waarmee ze hun poppenspel opluisteren.

Tijdens ons gesprek gaf Chris mij meer inzicht in de geschiedenis van het poppenspel en het straattheater. Zo vertelde hij mij over Pulcinella, Rod Burnet, Martin Briddle en de Savoyards. Vooral deze Savoyards trokken mijn aandacht, dit waren kinderen die 's winters thuis werden weggehaald om in Brussel geld te verdienen als schoorsteenvegers maar ook muziek en poppentheater speelden om iets te verdienen. Zij speelden met de 'Marionette de la planchette', in Frankrijk gekend als de 'marionette au genou'. Aan deze Savoyaards heeft Chris naar eigen zeggen alles te danken. Met behulp van marionetten, visualiseerde hij de muziek hetgeen extra aanspoorde om te blijven kijken naar de voorstelling. Zo werden Chris en zijn vrouw Mieke poppenspelers.

Chris geeft aan dat de hoeveelheid aan informatie over de Savoyaards in eerste instantie karig was en dat zijn gedrevenheid hier meer kennis over te vergaren hem in contact bracht met mensen van over de hele wereld. Trots toonde hij me de mappen gevuld met informatie die hij door de jaren heen vergaarde.

Zelf reisde Chris en Mieke de wereld rond met hun voorstelling en speelden zelfs enkele malen in Jeruzalem.

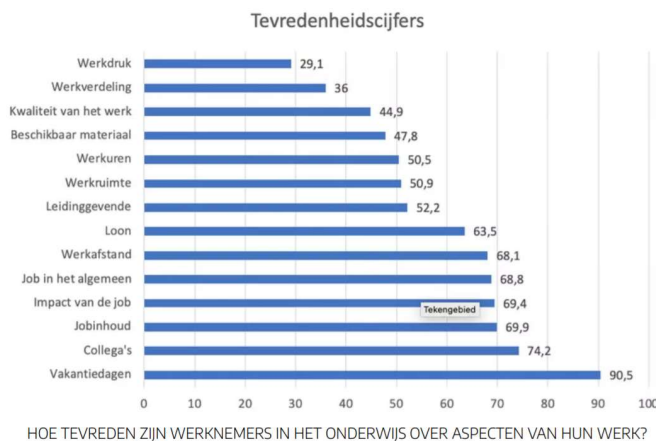
Door zijn opleiding in houtbewerking, startte Chris ook zelf met het maken van poppen. Hij doet dit nog steeds op ambachtelijke wijze. Eerst kiest hij de boom die aan alle vereisten voldoet om poppen van te maken. Daarna rooit hij de boom en bespreekt met de zagerij hoe hij de boom verzaagd wil hebben om vervolgens aan het poppen maken te kunnen beginnen. Zijn pronkstuk is de pop Pinokkio die te bewonderen was in Disneyland. Mieke ontwerpt en naait de kleding van elke pop. Zo creëren ze samen unieke stukken.

Doorheen de jaren merken Mieke en Chris een verandering in de beleving van het theater. Vroeger beleefden mensen het theater echt, nu filmen ze de voorstelling om erna te herbekijken maar missen hierdoor de beleving van het moment zelf. Zij geven aan dat de mogelijkheid bij kinderen om fantasie te beleven door het veelvuldig gebruik van multimedia verloren dreigt te gaan. Poppenspel is een hulpmiddel om deze fantasie terug aan te wakkeren. Wanneer ik hen aanspreek over het verdwijnen van poppenspel in de kleuterklas zegt Chris het volgende: 'Poppenspeler ben je in hart en nieren, je hebt het in je of je hebt het niet.'

3.6 Wat zou de werkdruk van leerkrachten kunnen verminderen?

3.6.1 Wat is werkdruk?

Volgens Arboportaal spreken we van werkdruk wanneer de balans tussen de werkbelasting en de belastbaarheid van de werknemer verstoord raakt. ⁶⁶Volgens recent onderzoek van de KuLeuven blijkt dat maar liefst 70% van het onderwijzend personeel aangeeft dat ze teveel werkdruk ervaren.

Afbeelding 1: Tevredenheidscijfers⁶⁷

Deze hoge druk is volgens de onderzoekers te wijten aan enerzijds de taakverdeling en het gebrek aan goede materialen op school en anderzijds aan de onbalans in de scheiden tussen werk en privé. Ruim 45% van de leerkrachten geeft aan tot 20h 's avonds en in het weekend nog met het werk bezig te zijn.⁶⁸

Het omgaan met werkdruk en deze verlagen is volgens Arboportaal allereerst een kwestie van voorkomen in plaats van genezen. Zij stellen dat een oplossing voor dit probleem zich vooral in een preventief beleid zit.⁶⁹

⁶⁶ Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. (2021b, augustus 5). *Werkdruk en burn-outklachten*. Arboportaal. Geraadpleegd op 2022, van <https://www.arboportaal.nl/onderwerpen/werkdruk>

⁶⁷ Cobbaut, J. (2022, 18 mei). *2022: de grote terugkeer naar kantoor?* HRmagazine. Geraadpleegd op 2022, van <https://hrmagazine.be/nl/posts/veel-ontevredenheid-over-werkdruk-bij-medewerkers-in-het-onderwijs>

⁶⁸ Cobbaut, J. (2022, 18 mei). *2022: de grote terugkeer naar kantoor?* HRmagazine. Geraadpleegd op 2022, van <https://hrmagazine.be/nl/posts/veel-ontevredenheid-over-werkdruk-bij-medewerkers-in-het-onderwijs>

⁶⁹ Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. (2021b, augustus 5). *Werkdruk en burn-outklachten*. Arboportaal. Geraadpleegd op 2022, van <https://www.arboportaal.nl/onderwerpen/werkdruk>

3.6.2 Bestaat er een methode om werkdruk te verlagen ?

In het boek 'Anders organiseren in primair onderwijsteams: een zoektocht naar minder werkdruk en meer werkgeluk.' geeft men aan dat de werkdruk in het onderwijs kan verlagen door een diversiteit aan expertises te hanteren. Hiermee bedoelt men dat men door teamleden met andere achtergronden in te zetten, zoals pedagogen, lerarenondersteuners, onderwijsassistenten de druk op de ander teamleden afneemt.

Het gebrek aan vervanging van afwezige leerkrachten zou opgevangen worden door gebruik te maken van flexibele medewerkers.

Door rollen en taken te verdelen op kwaliteiten en interesses, zoals door bepaalde taken bij één leerkracht te plaatsen, die specialist is op dat vakgebied, kunnen andere teamleden ontlast worden. Zij vervullen hierdoor de rol van de schooloverstijgende vakspecialist.

De randvoorwaarden hiervoor zijn evenwel dat de school een strategisch, context- en teamgericht personeelsbeleid voert.⁷⁰

3.6.3 Wij nemen aan dat poppenspel stilaan verdwijnt, klopt dit ?

Het aantal beoefenaars en het aanbod wordt in Vlaanderen steeds kleiner. Onbekend wordt onbemind. In het onderwijs wordt jaarlijks themagericht rond poppen gewerkt. Ook daar is er vraag naar ondersteuning op niveau van manipulatie, creatie, mogelijkheden,... Lezingen nemen vooroordelen weg. Figurentheaters zetten best, al dan niet in samenspraak met organisatoren, in op 'totale beleving' : ontvangstritueel/inleiding vooraf, verwerking/toegankelijkheid backstage na de voorstelling. De behoefte aan workshops of opleiding is er. Specifieke opleidingen of deskundigen die de praktijk overal in Vlaanderen kunnen doorgeven worden schaars. Recentelijk werd een opleiding figurentheater spelen én maken in het Stedelijk Conservatorium Mechelen en in de DKO Aalst opgestart.

Er is een sterke behoefte aan een figurentheatercentrum dat verleden, heden en toekomst verbindt. De nood vloeit uit de mate van actiebereidheid in heel Vlaanderen. Het in kaart brengen van alle non-actieve en actieve poppentheaters per provincie, gekoppeld aan een bijbehorende expo, is een interessante oefening. Op deze wijze stimuleert men ontmoeting en behoefte aan verder planning. Deze theatervorm dient bovendien gerespecteerd en ondersteund te worden in haar eigenheid.⁷¹

⁷⁰ Draaisma, A., Woldman, N., Runhaar, P., Brok, P. den, Woerkom, M. van (2021). Anders organiseren in primair onderwijsteams: een zoektocht naar minder werkdruk en meer werkgeluk. Wageningen: Wageningen University and Research/Tilburg University

⁷¹ Verhelst, A. (z.d.). *Heirloom- poppenkast- poppentheater-figurentheater*. www.immaterieelerfgoed.be. Geraadpleegd op 2022, van <https://immaterieelerfgoed.be/nl/erfgoederen/poppenkast-poppentheater-figurentheater/pdf>

3.6.4 Wat is een kostenlast ?

Dit zijn de kosten die gemaakt worden om tot iets te komen.

Hierbij denken we onder andere aan:

- De kosten die gemaakt worden om een pop aan te kopen.
- De kosten van materialen om een pop zelf te vervaardigen.
- De kosten van boeken of lesmateriaal met betrekking tot het poppenspel.
- De kosten die men maakt om materiaal voor het poppenspel aan te kopen.
- ...

4 Ontwerpen

4.1 Inleiding

Na het verzamelen en analyseren van de benodigde informatie om mijn deelvragen op te lossen, besloot ik om aan de slag te gaan en zelf mijn eigen poppentheater te ontwikkelen en dit aan te bieden.

4.2 Ontwerpeisen

4.2.1 Eisen in verband met de activiteitenfiche

Mijn eerste ontwerpeis leid ik af uit de antwoorden van de enquêtes. Op de vraag: 'Wat zou je kunnen helpen om meer poppenspel te spelen' antwoordde maar liefst 62% van de bevroegde leerkrachten 'Een kant en klaar poppenspel.'

Het poppenspel dient hiervoor volledig uitgeschreven te worden en voorzien te zijn van een verwerkingsopdracht, daarnaast moet het materiaal volledig en beschikbaar zijn. Het moet een kwalitatief geheel zijn dat de werkdruk van de leerkrachten niet verhoogd.

4.2.2 Eisen in verband met het poppenspel zelf

Om een poppenspel te ontwikkelen met hoge kwaliteitsnorm raadpleegde ik verschillende bronnen. Hierin vond ik 4 kenmerken van een goed poppenspel waar ik rekening mee hield. Na het afnemen van de interviews, kwam ik tot de conclusie dat de poppenkast comfortabel moet zijn om in te spelen. Vervolgens moet het poppenspel volledig aansluiten bij de leefwereld van de kinderen. Tips om de basisvaardigheden te ontwikkelen blijken eveneens van cruciaal belang.

En dit alles met doel de leerkrachten op een voor hen comfortabele manier terug aanzetten tot spelen.

4.3 Ontwerp van de lesfiche

Vanuit de bovenstaande ontwerpeisen, begon ik met de ontwikkeling van een poppenspel. Ik koos voor een jaarlijks terugkerend thema, namelijk: 'Het verkeer'

Het uitgewerkte poppenspel is gebaseerd op het prentenboek: 'Meneer Gaatjes in het verkeer.'⁷²

Tijdens de uitwerking zorgde ik ervoor dat het poppenspel zowel uitvoerbaar is voor één of twee leerkrachten. De lesfiche en een overzichtsfoto zijn ook terug te vinden in bijlage 3.

⁷² Goossens, C. (2022). *Meneer Gaatjes in het verkeer*. Hasselt: Eigen uitgave.

Activiteitenfiche BVA of BKA (LKO3)

BVA = begeleide verplichte activiteit

BKA = begeleide keuzeactiviteit

In **grote** / kleine groep

Doelgroep: P 1 2 3

Naam activiteit: Poppenspel: Meneer Gaatjes in het verkeer.

Gepland op:

KERNLEERPLANDOELLEN

Nederlands:

1.3: De kleuters kunnen een mondelinge, voor hen bestemde boodschap, ondersteund door beeld en/of geluid, begrijpen:

TOmn1: Een mondelinge boodschap verwerken

1.5: De kleuters kunnen een beluisterd verhaal, bestemd voor hun leeftijdsgroep, begrijpen

MUge2: De muzische bouwstenen beleven, herkennen, onderzoeken en hanteren

1.6: De kleuters kunnen de bereidheid vertonen om naar elkaar te luisteren en om zich in te leven in een boodschap.

Muzische vorming: Drama:

3.5: De kleuters kunnen genieten van een gevarieerd aanbod van hedendaagse en klassieke kinderliteratuur, en voor hen bestemde culturele activiteiten

MUgr1 De wereld open benaderen met aandacht voor en goesting in het kunstzinnige, de verbeelding, de creativiteit en het esthetische.

INHOUDSANALYSE

Kenniselementen	Vaardigheden	Attitudes
<ul style="list-style-type: none"> - Functionele woorden en begrippen - Themagerelateerde woorden en begrippen - Relaties - Oplossingsmethodes 		
Functionele woordenschat: <ul style="list-style-type: none"> - Het poppenspel - De poppenkast - Het decor - De poppenkastpoppen - Het verhaal 	<ul style="list-style-type: none"> - De kleuters luisteren naar het poppenspel. - De kleuters gaan in interactie met de personages. 	<ul style="list-style-type: none"> - De kleuters zijn nieuwsgierig. - De kleuters durven in interactie gaan met de

<ul style="list-style-type: none"> - Verdrietig / treurig - Bang - Blij - Een probleem - De oplossing <p>Themawoordenschat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het fluohesje - De kaart - Het gat - Het fluitje - Het reclamebord - Oversteken 	<ul style="list-style-type: none"> - De kleuters zitten op hun billen tijdens het verhaal. 	<p>personages.</p> <ul style="list-style-type: none"> - De kleuters staan open voor een poppenspel. - De kleuters leven zich in in het verhaal.
CONCRETE LESDOELEN		
<ul style="list-style-type: none"> - De kleuters beantwoorden de vragen van de personages. - De kleuters verwoorden wat er gebeurde in het poppenspel en welke de personages waren. - De kleuters luisteren aandachtig naar het poppenspel en blijven op hun billen zitten. - De kleuters verwoorden hoe het probleem in het verhaal opgelost werd. - De kleuters voorspellen het thema van het poppenspel aan de hand van het uiterlijk van de poppenkast. 		
<p>INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van BREDE BASISZORG (kader binnenklasdifferentiatie, inclusieve leeromgeving). ➔Dit pro-actief werken en groepsgericht denken krijgt VOORRANG! 		
<p><i>Groeperingsvorm:</i> Grote groep. Dit doe ik omdat het poppenspel een beleving is die alle kleuters met elkaar kunnen delen. Er was voldoende plaats om ervoor te zorgen dat alle kleuters goed konden zien tijdens het poppenspel.</p> <p><i>Werkvorm:</i> Interactieve werkvorm. De bedoeling is dat de kleuters tijdens het poppenspel in interactie gingen met de personages.</p>		
<p>INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van EXTRA zorg in de klas. ➔Dit individueel kindgericht denken/werken is eerder een UITZONDERING en gebeurt bij voorkeur in samenwerking met het zorgteam van de school. 		

BRONNEN (volgens APA-normen)

PowerPoint poppenspel:

De Meijer, A. (2021). *PPT Poppen(kast)spel* [Presentatieslides]. Geraadpleegd van <https://www.blackboard.pxl.be>

Prentenboek: Meneer Gaatjes in het verkeer:

Goossens, C. (202). *Meneer Gaatjes in het verkeer* (1ste editie). Hasselt, België: Eigen uitgave.

Binnenkant lesvoorbereidingsformulier

Wat wil ik bereiken?	Wat gaan we doen?	Wat mag ik niet vergeten? Wat heb ik nodig?
Lesfasen en concrete doelstellingen	Lesverloop + vermelding van de gekozen werkvormen	Didactische aandachtspunten
Inleiding:	Sfeerschepping: Meestal is het voldoende om de poppenkast klaar te zetten in de klas na een speeltijd. Op de poppenkast kan je afbeeldingen kleven die te maken hebben met het thema. De nieuwsgierigheid van de kleuters wordt direct geprikkeld door een poppenkast met dichte gordijnen. Inleiding:	Bijkomende aandachtspunten inzake organisatie, wenken, materialen, grondplan, ...

<p>- De kleuters voorspellen het thema van het poppenspel aan de hand van het uiterlijk van de poppenkast.</p> <p>Kern:</p> <p>- De kleuters luisteren aandachtig naar het poppenspel en blijven op hun billen zitten.</p>	<p>Inleiding: De kleuters nemen plaats op de bankjes, de stoelen of de matten die klaargezet zijn voor de poppenkast. 'Kijk eens, wat staat hier op tafel?' De kleuters: Een poppenkast!</p> <p>'Dat klopt, we gaan nu zoeken naar dingetjes die ons zouden kunnen verklappen waar het poppenspel over zou gaan. Kijk maar eens goed rond en denk diep na. Als je iets wil vertellen, steek je je vinger in de lucht.'</p> <p>Kleuters: ik zie een auto, ik zie een geel gordijn,...</p> <p>'Dat zie ik ook, waar denk je dat de poppenkast over zal gaan dan?'</p> <p>Kern: MENEER GAATJES ZIT AAN DE VOORKANT VAN DE POPPENKAST. HIJ LAAT EEN GROTE BRIEF MET GAATJES ZIEN.</p> <p>Mr G : Dag kindjes allemaal, ik heb nogal een avontuur beleefd ! Ik mocht naar een feest. Een feest van mijn neef L u d o v i c u s (langzaam en voornaam uitspreken) Gaatjes. Mijn neef woont hier wel 5000 muizenstappen vandaan. Ik was er nog nooit geweest. Gelukkig had mijn neef bij de brief een kaart gestoken waar op stond hoe ik precies moest lopen. Maar ik vond het zo spannend..... dat ik in beiden gaatjes gebeten heb. Ze zijn wel mooi hé ? Vinden jullie niet ? Maar erg handig waren ze niet meer. Willen jullie weten hoe mijn dag verliep ? Blijf maar</p>	
--	---	--

	<p>rustig zitten dan vertel ik jullie alles vanuit de poppenkast. Tot zo !!!</p> <p>LIEDJE MENEER GAATJES</p> <p>Mr. G : (STAAT VOOR ZIJN ZETEL BIJ EEN GEDEKTE TAFEL)</p> <p>Wat heeft die boterham met gaatjes en dat stuk gatenkaas mij goed gesmaakt, lieve kindjes. Eten jullie dat ook zo graag een boterhammetje met gaatjes ??</p> <p>GELUID PLOF EN GERINKEL VAN EEN FIETSBEL</p> <p>Hé wat is dat ? Horen jullie dat ook ? Ha, het is de gekke postbode. Hij komt hier elke dag voorbij. Ik herken hem. Hij heeft zijn rode postkieren aan en daarover draagt hij een geel fluohesje. Weet je waarom hij dat doet ? Hij doet dat om te zorgen dat alle andere mensen hem steeds goed kunnen zien. Ik zag vandaag ook kindjes aan de school met een geel fluohesje aan. Wat goed van jullie ! Dat is heeeeeel sli.....</p> <p>Postbode KOMT AAN HET VENSTER KIJKEN</p> <p>Dag meneer Gaatjes, ik heb net een hele dikke brief in jouw brievenbus gestoken. Dit keer wel eerst lezen vooraleer je er gaatjes in bijt ! Daag, ik ben ermee weg GERINKEL VAN DE FIETSBEL</p> <p>Meneer Gaatjes :</p> <p>Voorzichtig postbode, hou je handen toch aan het stuur, straks breek je nog een been ! Fietsen zonder handen dat mag niet want dat is gevaarlijk, nietwaar kinderen ?</p> <p>Die gekke postbode toch, zie hem eens fietsen. Hopla hij is weer</p>	
--	---	--

	<p>vertrokken naar de volgende brievenbus.</p> <p>Een dikke brief ??? Van wie zou die kunnen komen ? Oh, ik ben zo benieuwd Oepsie ik heb alweer een gaatje in mijn strik gebeten. Oh, een dikke brief, wat is dat spannend. Ik ga vlug kijken !</p> <p>MENEER GAATJES PIEPT DOOR DE GLEUF VAN DE BRIEVENBUS</p> <p>Nee maar, het is een brief van mijn neef L u d o v i c u s Gaatjes... Wat zou hij te vertellen hebben ?</p> <p>MENEER GAATJES DRAAIT ZICH OM EN LEEST AL MOMPELEND IN ZICHZELF</p> <p>MENEER GAATJES DRAAIT ZICH NAAR VOOR EN ZEGT</p> <p>Oh kindjes, ik mag naar een feest !! een echt verjaardagsfeest !!! KNABBEL, KNABBEL, KNABBEL...</p> <p>PLOTS STOP MENEER GAATJES MET BIJTEN... HIJ WACHT</p> <p>Wat had de gekke postbode weer gezegd ?? Eerst lezen en dan knabbelen.. Oepsie... dat is precies een beetje te laat.</p> <p>Ik zie op de kaart dat mijn neef woont hier wel 5000 muizenstappen vandaan woont. Dat is best wel ver. Hoe moet ik daarheen zonder de weg kwijt te geraken?</p> <p>Oh kijk, gelukkig, er zit en kaart bij de brief. Zo zal ik de weg naar het feest wel vinden... ik moet alleen zorgen dat ik er niet nog meer gaatjes in bijt want anders kan ik straks niks meer lezen op de kaart. Nu ga ik eerst op zoek naar een cadeau voor mijn jarige neef.</p> <p>MENEER GAATJES VERDWIJNT EN KOMT TERUG</p> <p>Kijk kindjes, dit is het cadeau voor mijn neef. Ik heb de strik versierd met</p>	
--	---	--

	<p>wel 100 gaatjes. Mooi hé, vinden jullie niet ? Hebben jullie zin om met mij mee naar het feest te gaan ? Ja ? Fijn !!! Blijf maar zitten dan zie ik jullie zodadelijk terug.</p> <p>MUZIEK GAATJES</p> <p>Nieuw decor</p> <p>Oh, kindjes (TREURIG) Ik ben de weg toch kwijtgeraakt. In de brief stond dat ik naar links moest aan de wei met de B....men. Maar ik weet niet of het de wei met de 'b' loemen of met de ' b' omen was want ik had dat stukje van de kaart versierd met een groot gat. Oh wat nu ?</p> <p>GELUID VAN AUTO'S, FIETSBELLEN</p> <p>Oh, wacht eens. Luister eens mee, horen jullie dat ook ? Ik hoor een fietsbel. De gekke postbode is ook uitgenodigd. Wat goed !! Hij zal mij zeker kunnen helpen.</p> <p>AUTO'S BEGINNEN TE RIJDEN</p> <p>Hé wat is dat, wat zijn die koekendozen op wielen ?? En ik zie de postbode met zijn rode postkieren en gele jasje nergens, oh kindjes, ik word een beetje bang.</p> <p>En kijk daar, wie is die man met die gekke hoed en zijn blauwe kleren ? Wat gek, zien jullie dat ook ? hij is al zo'n grote meneer en hij heeft nog steeds een tuttertje in zijn mond. (LACHT EEN BEETJE STIEKEM)</p> <p>AGENT FLUIT OP ZIJN FLUITJE</p>	
--	---	--

	<p>MENEER GAATJES WORDT EEN BEETJE BANG</p> <p>Oh kindjes, dat is geen tuttertje in de mond van die meneer dat is een machientje dat heel veel lawaai maakt ! Dat ken ik niet, oh... wat een lawaai !!! ik ben een beetje bang.</p> <p>Ik ga me snel daar achter dat bord verstoppen..</p> <p>Maar hoe moet ik oversteken ? Mag ik doorlopen als het mannetje op rood staat ?</p> <p>Mag ik dan doorlopen als het mannetje op groen staat ?</p> <p>BEETJE HUILERIG</p> <p>Oh maar er staat geen muisje bij het mannetje, wanneer is het dan mijn beurt, wat moet ik doen....</p> <p>MENEER GAATJES RENT OVER EN VERSTOPT ZICH ACHTER HET RECLAMEBORD</p> <p>Zo ik knabbel snel twee gaatjes in het reclamebord dan kan ik alles goed zien... KNABBEL, KNABBEL, KNABBEL</p> <p>DUDE'S KOMEN OP ZIJ SPREKEN MET EEN AMERIKAANS ACCENT</p> <p>Hai kindren, alles goed met jullie ? Wai zain musicanten en we zain op weg naar een party ! een feestje, wiet je wel ? Zien jullie onze prachtige gitaar. Daar speel ik music op en ik....</p> <p>Hey Dude !! zie jai dat. De ogen van dat reclamebord bewegen ?</p> <p>Come on dude, dat kan toch niet, jai hebt zeker een bieteke toeviel</p>	
--	--	--

	<p>bessensap gedrunken !</p> <p>Maar no dude, kaik het is echt !</p> <p>Oh m y good ??? what is dat ? Een spoek ??</p> <p>Maar ik ben niet bang hoor !</p> <p>Hey spoek, come eens achter that reclamebord ojt !</p> <p>MENEER GAATJES KOMT AL BIBBEREND TERUG TEVOORSCHIJN</p> <p>Hey Dude, het is geen spoek, het is een veldmois..</p> <p>Hey feldmois, wie ben jai ? come on jai hoeft niet bang te zain, wij zijn cool, wij spielen music en zain op weg naar een party, een feestje, weet je wel.</p> <p>Meneer Gaatjes :</p> <p>I I I kkkk bbben meneer Gaatjes, ik was ook op weg naar een party maar ik ben de weg kwijt.</p> <p>Dude :</p> <p>Come on, niet bang zijn, wij gaan wel met you mee !wij waizen you de weg !! Zullen we alvast met z'n allen happy birthday to you oefenen ? Doen jullie mee kinderen ?</p> <p>Liedje happy birthday to youDE POPPEN VERTREKKEN EN MENEER GAATJES KOMT TERUG NAAR DE VOORKANT VAN DE</p>	
--	--	--

<p>- De kleuters verwoorden hoe het probleem in het verhaal opgelost werd.</p> <p>- De kleuters verwoorden wat er gebeurde in het poppenspel en welke de personages waren.</p>	<p>POPPENKAST.</p> <p>En zo kwam alles toch nog goed kindjes. We geraakten op tijd op het feest. Kijk op deze prent kun je zien hoe we met z'n allen gezongen en gedanst hebben. En zie je die taart. Ik heb mijn stukje versierd met gaatjes en toen was ze nog veeel lekkerder.</p> <p>Dude en zijn vriend hebben een liedje over mij gemaakt. Willen jullie het ook leren ?</p> <p>GAATJES, GAATJES MENEER GAATJES HOUDT ER ZO VAN GAATJES, GAATJES HIJ KRIJGT ER ECHT NOOIT GENOEG VAN !</p> <p>Korte verwerking onmiddellijk na het poppenspel:</p> <p>Samen met de kinderen blikken we terug op het verhaal.</p> <p>'Dat was een avontuur seg! Wat gebeurde er allemaal?'</p> <p>Kleuters vertellen wat ze zagen.</p> <p>'Er was ook een probleem, wat was dat weer?'</p> <p>Kleuters verwoorden probleem.</p> <p>'Hoe hadden ze het probleem opgelost?'</p> <p>Kleuters verwoorden oplossing.</p> <p>'En wie zag je verschijnen in onze poppenkast?'</p> <p>Kleuters verwoorden welke personages ze zagen.</p>	
--	--	--

	<p>‘Jullie mogen nu ook zelf met de poppenkast spelen. Maar voor we dat doen, wil ik graag wat afspraken maken. Enkel de kindjes met een armbandje mogen spelen met de poppenkast, de anderen spelen in de hoeken en komen later aan de beurt. We zijn rustig en voorzichtig met de spullen. Alles is zelfgemaakt, ik heb er heel lang aan gewerkt dus ik zou het heel spijtig vinden als er iets kapot gaan omdat we te wild zijn. Na 10 minuten wisselen we en mogen andere kindjes in de poppenkast spelen. Je mag wel altijd vanaf de stoeltjes kijken.’</p>	
--	--	--

4.4 Tips voor de leerkrachten

Beste leerkracht

Na het schrijven van mijn paper ben ik volledig overtuigd van de vele voordelen die een poppenspel de kinderen maar ook zijn begeleiders te bieden heeft op alle ontwikkelingsgebieden.

Toch begrijp ik na een grondige analyse van de enquêtes dat een poppenspel veel van de leerkracht vraagt. Om tot een goed poppenspel te komen moet immers voldaan worden aan allerhande criteria en dat vraagt veel tijd. Daarom ontwikkelde ik speciaal voor jullie een volledig uitgewerkt poppenspel. Het spel kan makkelijk gespeeld worden door het voorleesboekje een paar keer door te lezen. Dit kan zonder probleem samen met de kleuters tijdens een vertelmoment. Het boek is immers op hun maat geschreven. Er hoeven geen teksten door uzelf van buiten geleerd te worden. De poppenkast behandelt het thema verkeer en sluit naadloos aan op de leerstof in de klas. Door de vele momenten van interactie zal u merken dat de kleuters enthousiast mee zullen werken en al spelenderwijs heel wat zullen opsteken. De decors van de poppenkast zijn zo opgebouwd dat u door middel van kijkgaten op geen enkel moment het overzicht van de klasgroep zal verliezen.

Het is een door mezelf beproefde formule die werkt. Uit het enthousiasme van de kleuters en hun steeds weerkerende vraag naar poppenkast kan ik hun honger naar meer afleiden.

Het poppenspel dat ik jullie aanbied bevat : een uitgeschreven lesfiche, een verwerkingsactiviteit en al het materiaal (poppen, poppenkast, decors, rekvisieten en een audiobestand en vertelplaten) om van het poppenspel een aangename ervaring te maken.

Het is zeker het proberen waard. De moeite om tot dit kant en klare poppenspel te komen zal zeker beloond worden door het enthousiasme van uw kleuters. Laat schroom plaats maken voor durf en geniet samen van het spelen en kijken naar de voorstelling en onthoud 'Als je het zelf gelooft, kan je het ook spelen.' en wie weet krijg jij ook honger naar meer.

Verder geef ik u graag nog enkele tips mee voor aanvang van het poppenspel:

- Laat de pop opkomen vanaf de zijkant van het speelveld.
- Probeer om de pop te laten wandelen door de arm en op neer te bewegen.
- Laat de pop die spreekt bewegen, de pop die niets zegt, blijft stil staan.
- Probeer de pop oogcontact te laten maken en spreek de kleuters af en toe aan. Dit kan bijvoorbeeld ook handig zijn voor een kleuter die even niet oplet. Vb. Kleuter X, weet jij wanneer het mijn beurt is om over te steken?
- Maak je niet druk over materialen die vallen, versprekingen, ... Dit zijn acties die het spel echt maken voor de kleuters en die tonen dat 'foutjes' maken mag.
- Geniet, een poppenspel zou voor zowel jezelf als de kleuters leuk moeten zijn.

Veel speelplezier

Meneer Gaatjes & Sofie

4.5 Ontwerp van het materiaal

4.5.1 De kast zelf

Om de kast te ontwerpen, vertrokken we vanuit de ontwerpeis: 'De poppenkast moet comfortabel zijn om in de spelen.'

Uit de interviews met leerkrachten kunnen we besluiten dat een poppenkast waarbij men met de handen boven het hoofd speelt, niet comfortabel is voor de leerkrachten en dat dit één van de redenen is dat poppenspel niet vaak gebruikt wordt.

Een tafelpoppenkast aan de andere kant, is veel comfortabeler in gebruik omdat de speler op een stoel kan zitten en de ellebogen op de tafel kan laten rusten.

De kast werd voorzien met vakjes om poppen en rekwisieten makkelijk bereikbaar te maken. Verder werd er gebruik gemaakt van een achtergrond met gaten erin, dit staat de leerkracht toe overzicht te houden op de klas.

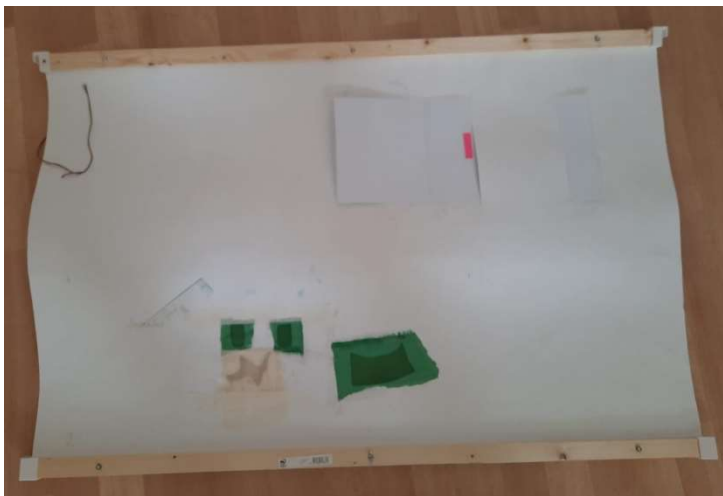
De poppenkast werd ontworpen als echte 'kast' waardoor de kleuters hun nieuwsgierigheid geprikkeld wordt alvorens het poppenspel begint.

4.5.2 De achtergronden

De achtergronden bestaan uit grote, witte papieren. Deze werden bevestigd op houten latten die aan de poppenkast vasthaken.

Het decor werd ingekleurd door gebruik te maken van een combinatie van verf en pastelkrijt. De gaten werden op ongeveer 20 cm hoogte geplaatst om zo de leerkracht een goede en ergonomisch houding aan te laten nemen. De gaten werden bedekt met voile in de kleur van de achtergrond. Dit geeft de leerkracht voldoende zicht op de klas zonder dat het de voorstelling verstoort.

4.5.3 De poppen

Bij het ontwerpen van de poppen kozen we voor comfort. Dit wil zeggen dat we de poppen maakten voor een volwassen hand.

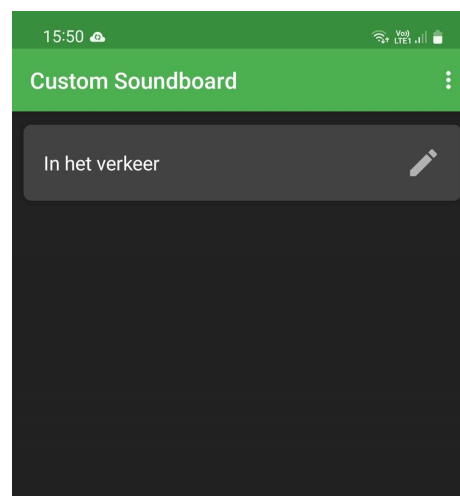
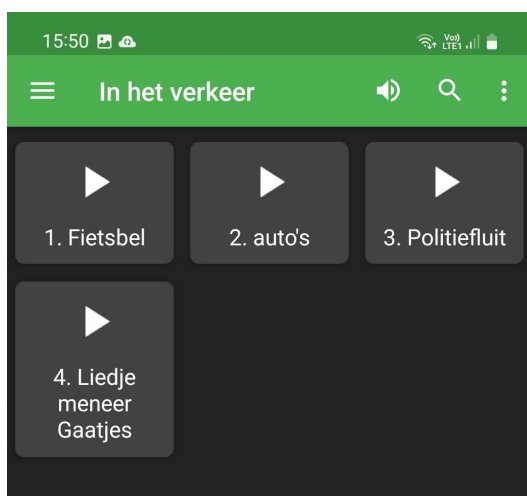
Het grote verschil met de poppen te koop in de winkel is de lengte van de 'buik' van de pop. Deze is een stuk langer waardoor je de hand van de speler niet zal zien. Verder is er meer plaats voor de vingers en is de pop breder zodat hij op elke hand zal passen. De handpoppen worden afgewisseld met knuffels om zo sneller te kunnen wisselen van pop of om met meer dan twee poppen tegelijk te kunnen spelen.

4.5.4 Media in de poppenkast

In dit poppenspel van het verkeer wordt er gebruik gemaakt van muziek en licht. De muziek wordt afgespeeld met een speaker en aangezet door de poppenspeler. Hiervoor kan een app op de telefoon gebruikt worden.

De app 'Custom soundboard' staat de leerkracht toe om verschillende mappen aan te maken en een overzicht van de geluiden op één scherm te hebben. Zo is de bediening erg makkelijk met één vingertik.

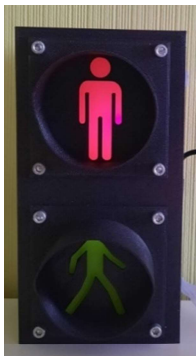
4.5.5 De rekwisieten

De gebruikte rekwisieten in de kast werden bij dit verhaal beperkt.

Voor de auto, gebruikte ik een koekendoos. Er kan ook altijd een auto uit de autohoek van de klas gebruikt worden.

Het verkeerslicht, dit werd geprint en geprogrammeerd door mijn broer. Hij hield er rekening mee dat de kleuters kunnen verwoorden wanneer het veilig was om over te steken.

Het cadeau voor de neef van meneer Gaatjes is een ingepakt doosje. Dit kan ook een blokje zijn uit de bouwhoek dat men inpakt. Er werden gaatjes gemaakt in de strik met een perforator. De brief die meneer Gaatjes in het begin van het verhaal ontvangt, bestaat uit een echte enveloppe met daarin een wegenkaart, versierd met gaatjes.

4.5.6 Try out

Na analyse van mijn enquête bij Limburgse scholen bleek dat werklast en kost enkele doorslaggevende factoren waren die ertoe bijdroegen dat leerkrachten niet meer tot spelen kwamen. Daarna nam ik zelf de proef op de som. Ik besloot de leerkrachten een kant en klaar poppenspel, dat voldeed aan alle eisen die ik in mijn paper beschreef, aan te bieden. Toegegeven er kropen heel wat uurtjes voorbereiding in. Maar met dit kant en klare aanbod konden we factoren als kostenlast en werkdruk vermijden. Ik had hoge verwachtingen en hoopte op enthousiaste spelers maar niets was minder waar. Zelfs nu vond ik amper leerkrachten bereid tot spelen. Redenen zoals te druk maar ook privé redenen en stress om te spelen, kregen nu de bovenhand.

Twee leerkrachten besloten uiteindelijk toch tot spelen. De eerste leerkracht gaf aan dat ze het spelen als leuk ervaren had maar dat het idee om te moeten spelen haar meer stress bezorgd had dan het plezier tijdens het spel. Spelen ervaarde ze als iets dat volledig buiten haar comfortzone lag.

Een andere leerkracht, die eerder aangaf dat ze door de hoge werklast en het gebrek aan comfort niet meer tot spelen kwam, was heel enthousiast na het spel. Ze gaf aan dat het kant en klare aangeboden poppenspel dat gespeeld kon worden in een ergonomische poppenkast een enorme meerwaarde voor haar betekend had. Ze was enthousiast en zou zeker in de toekomst op deze manier nog willen spelen voor haar kleuters. Voor haar was het terug een aangename kennismaking met het poppenspel.

Na mijn try outs kan ik concluderen dat niet alleen de werkdruk en de kostenlast een rol spelen maar ook dat schroom en de angst om zelf in de huid van de pop te kruipen een grote rol spelen.

Een goede ondersteuning en aandacht voor het poppenspel in de lessen vanuit de opleiding tot kleuterleerkracht maar ook het ter beschikking stellen van kant en klaar les materiaal binnen de school zou het poppenspel terug kunnen integreren in het onderwijs.

4.5.7 Reflectie op het ontwerp

Zoals aangegeven in punt 4.5.6 vertrok ik met mijn ontwerp vanuit de noden die de leerkrachten via de enquête te kennen hadden gegeven. Een kant en klaar poppenspel inclusief poppen, decors, tekst, prenten... stelde ik hun ter beschikking. Ik zorgde dat het spelen in de kast aan alle ergonomische eisen voldeed. Aan mijn ontwerp zelf zou ik niets veranderen omdat het volledig is. De redenen waarom leerkrachten geen poppenspel meer spelen zullen in de toekomst verder onderzocht moeten worden.

5 Concluderen en vooruitblikken

5.1 Beantwoorden deelvragen

5.1.1 Wat zijn de kenmerken van een goed poppenspel.

Na onderzoek kunnen we concluderen dat er aan 4 basiskenmerken voldaan moet zijn om tot een goed poppenspel te kunnen komen.

De kenmerken zijn:

1. De spelers
2. De poppen of speelfiguren
3. Het publiek
4. De plaats

Het eerste kenmerk dat het poppenspel beïnvloedt, zijn de spelers. Hieronder verstaan we de personen die de poppen hanteren. Het is van groot belang dat zij wanneer ze eens ze het poppenspelen onder de knie hebben tal van hun vaardigheden blijven ontwikkelen.

Door ervaring zullen zij perfect weten hoe hoog in de poppenkast er dient gespeeld te worden. Dit is van groot belang om een goede concentratie van het publiek te behouden gedurende het spel. Door een goede spelhoogte is het voor iedere toeschouwer mogelijk om het spel mee te volgen.

Daarnaast zal de speler door ervaring leren in welke richting hij de pop moet laten spelen. Conversaties tussen poppen moeten op die manier gebracht worden of het lijkt dat de poppen echt tot elkaar spreken.

Door vaker te spelen zal de speler leren om met beide armen te kunnen spelen. Dit is van groot belang wanneer de speler gebruik maakt van een marionet. Met de ene hand kan hij op die manier de motoriek van de pop manipuleren terwijl hij met de andere hand de emotie van de pop kan tonen.

Ook een goede opkomst en goede aftocht van de poppen zijn van groot belang. Enerzijds zal de opkomst bepalend zijn voor het verloop van het hele spel. Is de opkomst goed dan zal het publiek de aandacht houden en zijn de verwachtingen hoog. Anderzijds is de aftocht het laatste wat het publiek te zien en is essentieel om een goede indruk na te laten.

Vervolgens hebben de poppen of speelfiguren ook een grote invloed. De keuze welke poppen de speler wil gebruiken bepalen mee hoe het stuk er zal uitzien. Wanneer de speler kiest voor marionetten zal hij wellicht met 2 hoofdfiguren spelen. Maar wanneer de speler kiest voor poppenkastpoppen kan hij deze gemakkelijk aanvullen met andere poppen zoals, stokpoppen, lepelpoppen of handpoppen die de speler in het decor plaatst met een houder, ... Al deze poppen kunnen mee acteren in het stuk zonder dat ze echt bespeeld moeten worden en dit geeft de gelegenheid aan de speler om meerdere figuren tegelijk aan bod te laten komen.

Het derde kenmerk dat van belang is, is het publiek. De speler zal ongetwijfeld het niveau aanpassen aan de behoefte van zijn publiek.

Het laatste kenmerk is de plaats. Om een stuk te laten slagen is het belangrijk dat ook aan deze voorwaarde voldaan is. De speler kiest een plaats vanwaar het publiek goed kan zien en comfortabel kan zitten. Storende elementen zoals bv omgevingslawaai moeten vermeden worden.

Desalniettemin de bovenstaande kenmerken een grote invloed hebben op het poppenspel is daarnaast een goede opleiding zeker een meerwaarde. Hier wringt echter de schoen omdat er in Vlaanderen maar enkele opleidingen gegeven worden. Meestal wordt het spelen van een poppenspel van leerkracht tot leerkracht doorgegeven.⁷³

5.1.2 Wat zou kunnen helpen om de werkdruk van leerkrachten te verlagen zodat het poppenspel terug geïntegreerd zou geraken in het kleuteronderwijs ?

Uit de enquêtes en interviews met leerkrachten bleek dat er verschillende acties ondernomen zouden kunnen worden om deze vraag te beantwoorden. Enerzijds zou het een grote meerwaarde zijn voor de leerkrachten als het poppenspel opgewaardeerd zou worden in het onderwijs. Zowel in de opleiding als in de scholen zelf is er te weinig aandacht voor. Hierdoor zal het zeker nog aan populariteit verliezen. Een budget waarmee de school over zou kunnen gaan tot de aankoop van aangepast materiaal zou de werkdruk van de leerkracht mee verlagen. Anderzijds zou een goede opleiding tijdens de studie van de leerkracht in opleiding ook een werkdruk verlaging betekenen voor de leerkracht. Ze zouden op die manier als meer ervaren leerkracht poppenspel aan de slag kunnen gaan.

Het aanbieden van workshops in verband met een poppenspel zou de werkdruk kunnen verlagen. Tijdens een workshop zouden de leerkracht poppenspelers allerhande tools aangereikt krijgen om het ontwerpen van een poppenspel te versnellen en vereenvoudigen. Een centraal uitleenpunt om materiaal bij mekaar uit te lenen zou ook een meerwaarde kunnen zijn om tot werkdrukverlaging te komen alsook een volledig uitgewerkt poppenspel.

Wanneer de werkdruk zou verlagen, concluderen we uit de analyse van de enquête dat leerkrachten overwegen om vaker te spelen. Hoe hoger het aantal leerkracht spelers hoe meer materiaal er voorhanden is in de scholen. Dit zou voor een sneeuwbaaleffect kunnen zorgen om het poppenspel terug te kunnen integreren in de Limburgse scholen en samen van de talrijke voordelen van het poppenspel te kunnen genieten.

5.1.3 Kunnen multimedia en een poppenspel elkaar aanvullen in de kleuterklas?

Onderzoek leert ons dat een combinatie van multimedia en een poppenspel een meerwaarde zou zijn voor de kleuters en voor zijn begeleiders. Het bekijken van het poppenspel, het zelf manipuleren van de handpop en de verwerkingsopdracht rond het poppenspel verweven met componenten uit de multimedia zouden bij de opvoeding van kleuters zeker een verrijking betekenen.

Daar waar het poppenspel kinderen uitnodigt tot interactie is dit vaak minimaal bij het gebruik van multimedia. Ook op emotioneel vlak worden kinderen rustiger door het bekijken van een poppenspel en stijgt de concentratie van het kind. We kunnen concluderen dat indien zowel het poppenspel als multimedia samen geïmplementeerd worden in het kleuteronderwijs dit een meerwaarde zou betekenen zowel voor de kleuters als voor hun begeleiders.

⁷³ De Meyer, C. (2018, 11 september). Poppenspel | G.M.V. – overgang kleuterklas. Geraadpleegd op 14 september 2021, van <https://vivesweb.be/gmvovergangkleuter/poppenspel/>

Multimedia en het poppenspel zouden elkaar complementeren zodat de kleuter zijn vaardigheden op alle vlakken kan ontwikkelen.⁷⁴

5.2 Conclusie

Tijdens het schrijven van mijn bachelorproef onderzocht ik het poppenspel in al zijn facetten. Daar waar voor mij eerst het spelen met de poppen prioriteerde, leerde ik gaandeweg dat het poppenspel een veel complexere materie is dan ik zelf eerst voor mogelijk hield. Ondanks dat ik toch een antwoord vond op mijn deelvragen, bleef mijn onderzoeksvraag onbeantwoord. Ik trachtte in mijn oplossing, het aanbieden van een volledige poppenkast dat voldeed aan alle eisen, het spelen terug te integreren. Doordat er tijdens mijn onderzoek nog andere factoren aan het licht kwamen is dit mij tot nu toe nog niet gelukt. Om mijn onderzoeksdoel te bereiken, zal het uittesten van meer diverse acties opportuun zijn en zal er een ondersteuning moeten komen van de opleiding tot leerkracht en de basisscholen zelf. Het gesprek met Chris Geris was voor mij een kantelpunt in het schrijven van mijn bachelorproef. Zijn niet aflatende enthousiasme om verder te kijken dan enkel het poppenspel wakkerde mijn interesse aan en deed me op zoek gaan. Ik leerde het poppenspel met al zijn voordelen maar ook nadelen kennen. Ik kon concluderen dat doorheen de geschiedenis het poppenspel een evolutie doormaakte van veel vallen en weer opstaan. Multimedia doet vandaag de dag het poppenspel op zijn grondvesten daveren maar zoals de geschiedenis leert, zal het metertijd terug opgewaardeerd worden. Ik ben blij hieraan te kunnen deel te nemen. Niettegenstaande mijn inspanning om leerkrachten de voordelen van het poppenspel te laten inzien en hen te ondersteunen en te motiveren om het te proberen, ving ik vaak bot. Toch kon ik 2 leerkrachten overtuigen om samen met mij te spelen. Schroom bleek voor één leerkracht een groot struikelblok terwijl de andere leerkracht enthousiast en aangenaam verrast was naar het comfort dat een uitgewerkte poppenkast bood. Ze vond het een fijne ervaring. De mensen die ik interviewde en hun niet aflatende inzet motiveren mij om niet op te geven en met kleine stapjes het poppenspel terug te integreren in het onderwijs en om nog niet overtuigde collega's misschien op die manier mee te nemen in mijn eigen enthousiasme.

5.3 Reflectie op het eigen proces

Niettegenstaande ik met heel veel enthousiasme begon aan het schrijven van mijn paper, ontdekte ik gauw dat ik een niet alledaags onderwerp gekozen had. Poppenspel bleek sedert enkele jaren volledig uit het leerplan verdwenen te zijn en ik vond amper nog leerkrachten die de voordelen van het poppenspel erkenden. Poppenspel staat voor hen synoniem aan extra werk. Ook merkte ik heel wat schroom op bij leerkrachten om een poppenspel te durven spelen. Wat de literatuur omtrent dit onderwerp betrof, handelde het vaak om jarenoude boeken en studies. Ik raakte ontmoedigd, verloor mijn interesse waardoor ik prioriteit gaf aan andere projecten dan aan het schrijven van mijn bachelorproef. Na toch wel wat respons op mijn enquête besloot ik op zoek te gaan naar personen die op één of andere manier met poppenspel te maken hadden en die me te woord wilden staan. Dit was voor mij een kantelpunt. Ik ontdekte een nieuwe wereld. In deze wereld is het kinderlijke enthousiasme van poppenspel nog heel levend. De geïnterviewde poppenspelers wisten hun enthousiasme stuk voor stuk op me over te brengen. De gesprekken waren verfrissend. De aansporingen om op zoek te blijven gaan, bemoedigden mij en voorzagen me van de dosis energie die ik zo nodig had. De honger was aangewakkerd.

⁷⁴ Takeuchi, L. (2011). Families matter: Designing media for a digital age. New York: Joan Ganz Cooney Center at sesame Workshop.

Nikken, P. (2013). Media- risico's voor kinderen: Een verkenning [PDF, Nederlands Jeugdinstituut]. NJI. Geraadpleegd op 2022, van <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-06/Media-ricos-voor-kinderen.pdf>

Ondanks mijn moeilijke start heb ik met enthousiasme de geschiedenis doorspit, denkend aan de verhalen die Chris me vertelde waardoor de eerder saaie materie in mijn hoofd tot leven werd gewekt.

Toch beschouw ik het schrijven van deze bachelorproef als erg zwaar, van nature uit ben ik niet de persoon die op zoek gaat naar een achtergrond maar de dingen graag aanpakt. Door zelf te spelen, ontdek ik liever aan den lijve waar de pijnpunten van het poppenspel liggen. Het onderzoeken en schrijven van deze bachelorproef kostte mij vele uren die ik liever besteed zou hebben aan de praktijk. Het ontwerpen, uitwerken en spelen van het poppenspel bleek voor mij dan ook prioritair in het onderzoek.

Door het werkplekleren miste ik soms cruciale informatie die mij nu, terugkijkend op het schrijven van mijn bachelorproef, wel hadden kunnen helpen. De combinatie van het werkplekleren en het schrijven van de paper heb ik als zeer belastend ervaren.

Gelukkig ondersteunden mijn ouders me tijdens mijn zoektocht. Beiden storten ze zich enthousiast mee in mijn poppenspel verhaal. Papa maakte mijn eigen poppenkast en mama hielp me met poppen, decors, rekwisieten... Haar vermogen om me in mijn kindertijd mee te nemen in haar verhalen stimuleerde me ook dit keer om de bachelorproef samen met meneer Gaatjes en Billy Bob Beer tot een goed einde te brengen.

Ook iedereen die samen met mij overtuigd is van het grote belang van een poppenspel wil ik zeker niet vergeten. Hun enthousiasme werkt aanstekelijk en misschien kan ik dan weer op mijn beurt aanstekelijk werken voor mijn collega's en zo opnieuw het poppenspel nieuw leven in te blazen.

5.4 Eigen leerwinst

Gedurende het proces van de bachelorproef schrijven, maakte ik op verschillende rollen een groei door. Hieronder zullen mijn leerwinsten per rol beschreven worden.

Rol 1: Leraar als begeleider:

Bij aanvang van mijn bachelorproef zag ik zelf het poppenspel nog als ontspanning en was ik mij niet compleet bewust van de grote educatieve meerwaarde. Gedurende het schooljaar ervaaarde ik gaandeweg de grote voordelen voor mijn kleuters en mijzelf. Dankzij de pop kwam een autistisch kindje tot interactie en zongen NT2 kleuters liedjes mee, de woordenschat van deze kleuters verruimde. De kleuters leefden mee met de personages en deelden hun ervaringen met hun ouders. Op deze manier werden maatschappelijke thema's die ik aankaartte, zoals armoede, ook thuis bespreekbaar.

Door vaker te spelen groeide ik zelf als poppenspeler want daar waar ik mij in het begin louter hield aan de teksten die ik voorbereid had, leerde ik gaandeweg anticiperen op de reactie van de kleuters. Door mijn decors te voorzien van kijkgaten kon ik tijdens het spelen nog steeds een klasoverzicht houden en de mimiek van de kleuters tijdens mijn spel observeren en dit mee opnemen in het poppenspel. Op deze manier kan ik tijdens mijn spel volop inzetten op de ontplooiing van mijn kleuters. Het gebruiken van een poppenspel als middel om de ontwikkeling van de kinderen te ondersteunen vraagt echter heel wat voorbereiding, hierdoor speel ik vaak nog themagerichte poppenspelen. Ik mis nog de ervaring om een spontaan spel te spelen waar ik mij volledig baseer op de input die de kleuters mij op dat moment geven. Door de grootte van de kast, kan ik ook niet overal spelen, wat de mogelijkheden soms ook beperken. Het oefenen van het improviserend spelen is een vaardigheid die ik nog verder moet ontwikkelen maar die mijn poppenspel zeker naar een hoge niveau zal tillen.

Rol 3: Inhoudelijk expert:

Bij aanvang van het academiejaar beheerste ik slechts een beperkte kennis van het poppenspel. Naarmate mijn onderzoek vorderde, kreeg ik via literatuurstudies, enquêtes en interviews steeds meer inzicht in en kennis over het poppenspel. Ik groeide als inhoudelijk expert waardoor ik gericht leerinhouden integreerde en een educatief, leerrijk poppenspel ontwikkelde. Professionele poppenspelers deelden mijn mening, de fantasiewereld van kinderen wordt beperkt door het veelvuldige gebruik van multimedia. Ze komen niet meer tot interactie met elkaar. Dit resulteert vaak in een beperktere woordenschat en verminderde sociale vaardigheden.

Door een poppenspel te ontwikkelen rond ontwikkelingsdoelen en schooltaal hierbij te integreren, leren de kleuters op spelende wijze de woorden gebruiken en de doelstellingen halen. Na één jaar heb ik nog veel te groeien als inhoudelijk expert maar met de opbouw die ik nu gebruik in het ontwikkelen van mijn poppenspel en door mijn focus daarop te leggen bij het ontwikkelen van nieuwe spelen ga ik hier in de toekomst nog verder in kunnen groeien.

Rol 4: Organisator

Het uitvoeren van een grote administratieve taak zoals een bachelorproef was voor mij een moeilijk uit te voeren opdracht. Enerzijds vond weinig bronnen en stuitte ik op weinig medewerking van de leerkrachten waardoor het creëren en organiseren van acties betreffende mijn onderzoek geen sinecure waren. Anderzijds ben ik een persoon die graag ervaringsgericht tewerk gaat waarbij mij de motivatie om uitgebreide literatuurstudies uit te voeren wat ontbrak. Ik groeide doorheen het schooljaar in mijn rol door contacten te leggen met enthousiaste mensen die mij wisten te overtuigen van een goed onderbouwde literaire achtergrond. Maar ook door op moeilijke momenten door te zetten en mijn doel goed voor ogen te houden: 'Leerkrachten de gelegenheid te bieden om terug de vreugde van een poppenspel te beleven zonder dat zij overbelast zouden worden.'

Rol 5: Innovator

In mijn bachelorproef ontwikkelde ik een innovatief poppenspel rekening houdend met de uitdagingen vanuit de praktijk. Deze uitdagingen waren enerzijds het verdwijnen van het poppenspel ondanks alle voordelen en anderzijds de grote opkomst van multimedia. Door de theorie te koppelen aan de praktijk constateerde ik dat de theoretische kaders niet altijd overeenstemmen met de praktijk. Dit wezen ook de resultaten van mijn enquête uit. Hierin gaven de leerkrachten aan dat het aanbod van een kant en klaar poppenspel voor hen de aanzet zou zijn om terug poppenspel te spelen. De praktijk bleek echter anders, toegegeven de werkdruk speelt een zeer grote rol maar tal van factoren bleven nog steeds onder het oppervlak. Door verder te onderzoeken trachtte ik een vinger op de wonde te leggen. Ik ontdekte dat stress, zieke collega's en schroom mee aan de basis lagen van de terughoudendheid van de leerkrachten. Vanuit mijn positie als stagiaire vond ik het moeilijk mijn collega's te overtuigen omdat ik besepte welke werkdruk zij op dat moment ervaarden. Desalniettemin vond ik 2 leerkrachten bereid om samen mijn uitgewerkte poppenspel te spelen. In de toekomst zal ik terwijl ik een poppenspel speel, trachten mijn collega op een subtiele of kleinschalige manier toch te betrekken zodat zij op een rustig tempo, zonder druk, terug plezier krijgen in het spelen.

5.5 Vooruitblik

Na afloop kijk ik naar mijn onderzoek terug met een zekere honger naar meer informatie. Mijn onderzoeksvraag raakte immers niet beantwoord. Na deze thesis ben ik vooral nieuwsgierig naar de geschiedenis van de Savoyaards, gekend van de 'marionettes à planchettes.' Verder kan onderzocht worden op welke manier een uitbreiding van muzische vorming binnen de lerarenopleiding een meerwaarde zou kunnen betekenen voor het poppenspel. Vervolgens moet er verder gezocht worden naar de ware reden waarom leerkrachten niet meer tot spelen komen, de makkelijke excuses achterwege gelaten. Hoe kan de werkgever van de leerkrachten ondersteunend werken en kan er ruimte vrij gemaakt worden binnen het schoolbudget? Een antwoord op deze vragen zou heel veel verheldering kunnen brengen.

Vooraleer ik verder ga met het onderzoek, wil ik deze zomer eerst het professionele poppentheater verder ervaren. Een bezoek aan poppentheater 'Pedrolino' in Gent zal zeker en vast op de planning staan. Ook zal ik samen met meneer Gaatjes en Billy Bob Beer het avontuur voortzetten en nieuwe poppenspelen ontwikkelen.

Aan de directies, coaches, docenten van Hoge Scholen en al wie er belang bij heeft zou ik willen vragen, geef de kinderen van nu de kans om hetzelfde, blijde en opgewonden gevoel van een poppenspel dat jullie als kind hadden te ervaren. Ondersteun toekomstige leerkrachten met kennis en materiaal, zodat ze opnieuw volop kunnen genieten van de voordelen die een poppenspel, in welke vorm dan ook, iedereen oplevert. Leer de kinderen van vandaag dat er naast multimedia nog andere manieren zijn om tot ontspanning te komen en geniet er vooral ook zelf van. Tot slot zal ik zelf poppenspel blijven spelen en mee vechten voor het voortbestaan van deze prachtige kunst.

Bibliografie

- ALKEMA, H., ATTINGER, E., BOER, C., ZONNEVELD, L. & VAN ROSSEM, N. (red.). (1994). *Bewogen beelden. Poppen-, beeldend- en objecttheater sinds 1945*. Amsterdam: Theater Instituut Nederland
- BISDOM BRUGGE. (1939). *Modelreglement en modelprogramma ten gebruike der bewaarscholen met godsdienstig onderwijs*. Brugge: G. De Haene Bossuyt
- BOULLART, G. (2005). *Popgepast*. Waasmunster: Abimo Uitgeverij
- BREYNE, M. (2007–2008). *Tussen poppenkast en figurentheater. Schets van en reflectie op de evolutie van het pedagogische poppenspel in Vlaanderen*. Universiteit Gent. https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/293/449/RUG01-001293449_2010_0001_AC.pdf
- COBBAUT, J. (2022, 18 mei). 2022: de grote terugkeer naar kantoor? HRmagazine. Geraadpleegd op 2022, van <https://hrmagazine.be/nl/posts/veel-ontevredenheid-over-werkdruk-bij-medewerkers-in-het-onderwijs>
- CONTRYN, J. (s.d.). *Een en ander over de psychologische, pedagogische en artistieke waarde van het poppenspel voor het kind*. Mechelen: Het Poppenspel.
- CONTRYN, J. *Het poppenspel in Europa, zijn geschiedenis in een notedop*. Mechelen: School voor het poppenspel
- CONTRYN, L. (s.d.) Zeg het met poppen: tien poppenspelletjes voor de kleinsten. *Het poppenspel*, 8 (4/5), p. 3.
- DEBRUYNE, H. & DEPOORTER, M-P. (1994). *Poppewijs. Een nieuwe visie op poppenspel*. Waasmunster: Didactische Service vzw
- DEVENS, T. (2004). *De vijfde wand: reflecties over figurentheater en circustheater*. Gent: Pro Art
- DEVENS, T. & KWANTEN, K. (1991). *Tussen pop en theater, een cultuursociologische zoektocht naar het fenomeen 'poppentheater in Vlaanderen'*. Neerpelt: provincie Limburg & CC Dommelhof
- DEWAELE, J. (1957). *Zijt ge daar allemaal?* Brussel: Kristelijk Onderwijzersverbond (Opvoedkundige brochurereeks nummer 64).
- DEPAEPE, M., SIMON, F. & VAN GORP, A. (2005). *Paradoxen van pedagogisering. Een handboek in pedagogische historiografie*. Leuven: Acco
- DRAAISMA, A., WOLDMAN, N., RUNHAAR., P., BROK, P. den, WOERKOM, M. van (2021). *Anders organiseren in primair onderwijsteams: een zoektocht naar minder werkdruk en meer werkgeluk*. Wageningen: Wageningen University and Research/Tilburg University
- DULFER, A. (1989). Spelen in de poppenkast. *De wereld van het jonge kind*, 16 (8).
- DE JAGER, W. & NIJKAMP, W. M. (1965). De poppenkast in de kleuterschool. *De wereld van de kleuter*, (4).

DE MEIJER, A. (2021). *PPT Poppen(kast)spel* [Presentatieslides]. Geraadpleegd van <https://www.blackboard.pxl.be>

DE MEYER, C. (2018, 11 september). Poppenspel | G.M.V. – overgang kleuterklas. Geraadpleegd op 14 september 2021, van <https://vivesweb.be/gmvovergangkleuter/poppenspel/>

D'HONDT, M. (1971). Het traditionele poppenspel in België. In: (1971) Internationaal poppenfestival. Amsterdam: Muller's Drukkerij

ERENSTEIN, R., MAZURE, R. & NEIRYNCK, F. (1982). *Dramatisch akkoord 15: poppenspel*. Utrecht: Bruna

ESTHERCITA79. (2015). *Tips voor onrustige en snel afgeleide kinderen (2–4 jaar)*. InfoNu. Geraadpleegd op 18 mei 2022, van <https://mens-en-samenleving.infonu.nl/ouder-en-gezin/67145-tips-voor-onrustige-en-snel-afgeleide-kinderen-2-4-jaar.html>

FIBBE, T. (2001). Altijd blijde kindergezichten. *De wereld van het jonge kind*, 28 (9).
VAN SCHIE-BIESTA, M. (2005). Juf, juf, Diederik roept! *De wereld van het jonge kind*, 28 (1).

FIBBE, T. (2005). Het spel met de pop: op de hand, in de kast en op tafel. *De wereld van het jonge kind*, 33 (4).

GOOSSENS, C. (2022). *Meneer Gaatjes in het verkeer*. Hasselt: Eigen uitgave.

JETTY. (1979). Expressie in de kleuterklas. *De opvoeder*, 76 (20), p. 372

J.B. (1995). Bij de verjaardag van een aardappel en een wortel, *Figurentheaterkrant*, 12.

K. (2006). *Poppenspel in de klas*. s.l.: s.n.

MARIËN-VAN BORM, S. (1990). De magie van het poppenspel. *Kleutermagazien*, 19 (3).

MARIËN-VAN BORM, S. (1990). Zelf poppenkastverhalen maken. *Kleutermagazien*, 19 (4).

Meurs, H. (2012). De handpop als pedagogisch hulpmiddel. Bonaire, Nederland: Wonderbaarlijke spiegels.

MINISTERIE VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID. (2021b, augustus 5). Werkdruk en burn-outklachten. Arboportaal. Geraadpleegd op 2022, van <https://www.arboportaal.nl/onderwerpen/werkdruk>

MOYAERT, D. (1999). Negentiende-eeuws Duits papiertheater was element van burgerlijke opvoeding. *Figeuro*, 6 (1), p. 7

NIKKEN, P. (2013). *Media- risico's voor kinderen: Een verkenning* [PDF, Nederlands Jeugdinstituut]. NJI. Geraadpleegd op 2022, van <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-06/Media-ricos-voor-kinderen.pdf>

POPPENTHEATER. (2017). Raadpleegbaar op <http://www.poppentheatererkplaats.nl/poppentheater/>

- RUYSEVELTS, J. (1974). Onderzoek naar de evolutie van het creatief taalvermogen bij kleuters in verband met poppenspel (II). *De opvoeder*, 71 (23).
- SCHEIRIS, I. (2001). The Muppets. *Figeuro*, 8 (2).
- STEVENS, P. (2022). Poppenspel. *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*. Van Dale. <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/poppenspel>
- STUYVAERT, H., & Koppendraaier, D. (2010). De magische kracht van poppen / druk 1. Abimo.
- TAKEUCHI, L. (2011). Families matter: Designing media for a digital age. New York: Joan Ganz Cooney Center at sesame Workshop.
- TILROE, R. (1981). *Puppetry and Television*. Ontario: Puppetry association Publishing Company.
- VANDENBROUCKE, J. (1946). *Het poppenspel in de Nederlanden*. Antwerpen: De Nederlandsche Boekhandel
- VAN DEN BROECKE, E. (2003). "He juf, die knuffel leeft echt", *De katholieke schoolgids*, 57 (5), p. 228-238.
- VAN DE WEYER, P. (1992). Eigentijdse poppenspelen en versjes. Antwerpen: Standaard Uitgeverij.
- VAN EYLEN, J. & WUYTS, L. (1967). *Klassepraktijk met poppenspel*. Antwerpen: De Sikkel
- VAN STEENBERGHE, E. (2003). *Groot toneel: teksten over jeugdtheater*. Antwerpen: Bebuquin.
- VERHELST, A. (z.d.). Heirloom- poppenkast- poppentheater-figurentheater. www.immaterieelergoed.be. Geraadpleegd op 2022, van <https://immaterieelergoed.be/nl/erfgoederen/poppenkast-poppentheater-figurentheater/pdf>
- VERMEULEN, R. (1990). Poppenspel: speel goed met goed speelgoed. *De opvoeder*, 87 (18).
- VINCENT, M. (1985). *Zij hebben het verteld : Gentse poppenspelen*. Gent
- WOUTERSE-SCHMITZ, M. (1999). Het verhaal van Stippie en Jan. *Praxis-bulletin*, 17 (1).
- WOUTERSE-SCHMITZ, M. (1990). Poppenspel in de klas. *Praxis-bulletin*, 8 (3), p. 10-11

Bijlagen

Bijlage 1

Online enquête naar kleuterleerkrachten

Enquête rond poppenspel in het kleuteronderwijs

Beste leerkracht, beste directie

Mijn naam is Sofie Motmans, derdejaarsstudente aan de PXL Hasselt.

Mijn bachelorproef heeft als doel een antwoord te vinden op de vraag hoe het poppenspel terug in het kleuteronderwijs kan geïntegreerd worden zonder de leerkrachten extra werkdruk te bezorgen.

Vanuit mijn opleiding tot educatieve bachelor in het kleuteronderwijs koos ik ervoor om via deze enquête de frequentie, vorm en de inhoud van poppenspel in het kleuteronderwijs te analyseren.

De enquête zal slechts enkele minuten van uw tijd in beslag nemen.

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking.

 sofie.motmans@hotmail.com (niet gedeeld) [Ander account](#)

*Vereist

Ik speel poppenspel *

- Wekelijks
- Maandelijks
- Enkele keren per jaar op willekeurige momenten
- Enkel bij terugkerende evenementen of onderwerpen (bv. Sinterklaas)
- Nooit

Als je weinig of geen poppenspel speelt, doe je dat omdat:

- De werkdruk daardoor verhoogt
- Het materiaal te veel kost
- De voorbereiding te veel tijd in beslag neemt
- het niet binnen mijn comfortzone ligt
- Ik het geen meerwaarde vind
- Anders: _____

Het materiaal dat je gebruikt bij het poppenspel

- Is zelfgemaakt
- Werd aangekocht door de school
- Werd persoonlijk aangekocht

De voorbereidingen van het poppenspel

- Maak ik zelf
- Ik gebruik kant en klare versies van internet, boeken, ...
- Anders: _____

Ik gebruik poppenspel rond volgende thema's

- Emoties
- Feestdagen (kerst, Pasen, ...)
- Terugkerende evenementen (sinterklaas, carnaval, kermis, ...)
- Verlies
- Pesten
- Anders: _____

Bij het poppenspel maak ik gebruik van

- Een klassieke poppenkast
- Enkel een handpop
- Een knuffel
- Een "tot leven gebracht" voorwerp (bv. een autootje)
- Anders: _____

Bij het poppenspel maak ik gebruik van

- Een klassieke poppenkast
- Enkel een handpop
- Een knuffel
- Een "tot leven gebracht" voorwerp (bv. een autootje)
- Anders: _____

Wat zou je kunnen helpen om meer te spelen

- Opleiding volgen (rond spelen en/of meerwaarde)
- Lesfiche en voorbereiding wordt ter beschikking gesteld
- Kant en klaar poppenspel wordt ter beschikking gesteld
- Anders: _____

Verzenden

Formulier wissen

Verzend nooit wachtwoorden via Google Formulieren.

Deze content is niet gemaakt of goedgekeurd door Google. [Misbruik rapporteren](#) - [Servicevoorwaarden](#) - [Privacybeleid](#)

Google Formulieren

Vragen Antwoorden **98** Instellingen

98 antwoorden

Accepteert antwoorden

Overzicht

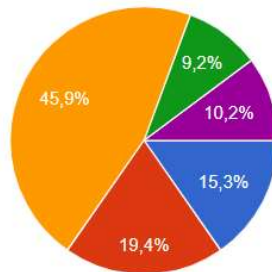
Vraag

Individueel

Ik speel poppenspel

Kopiëren

98 antwoorden

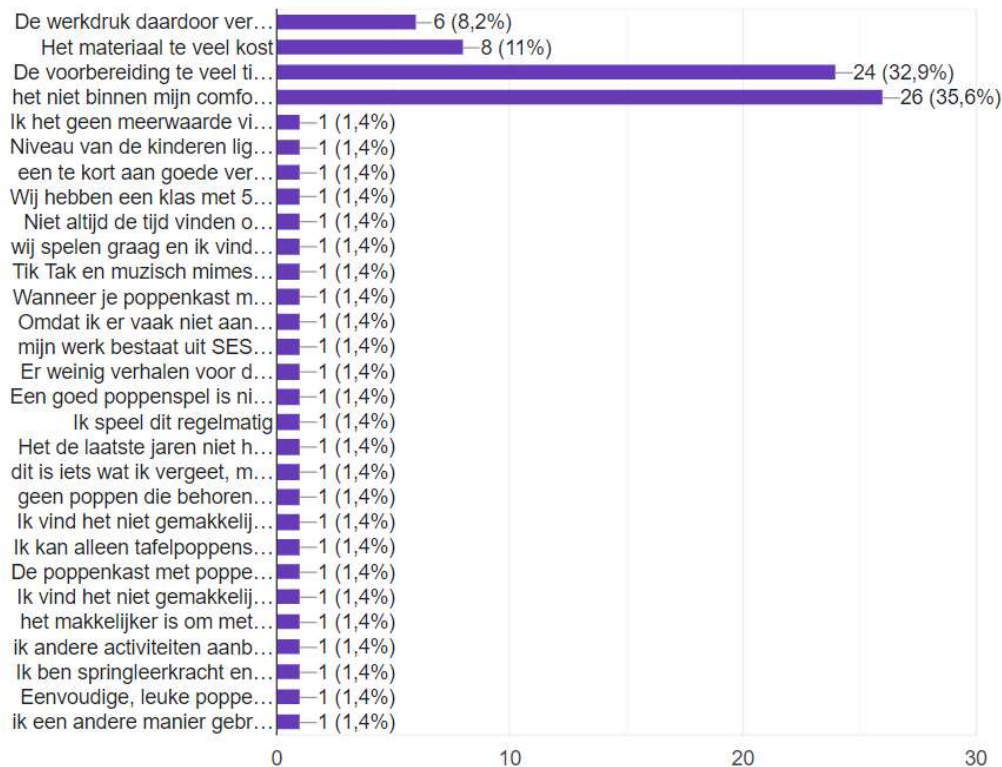

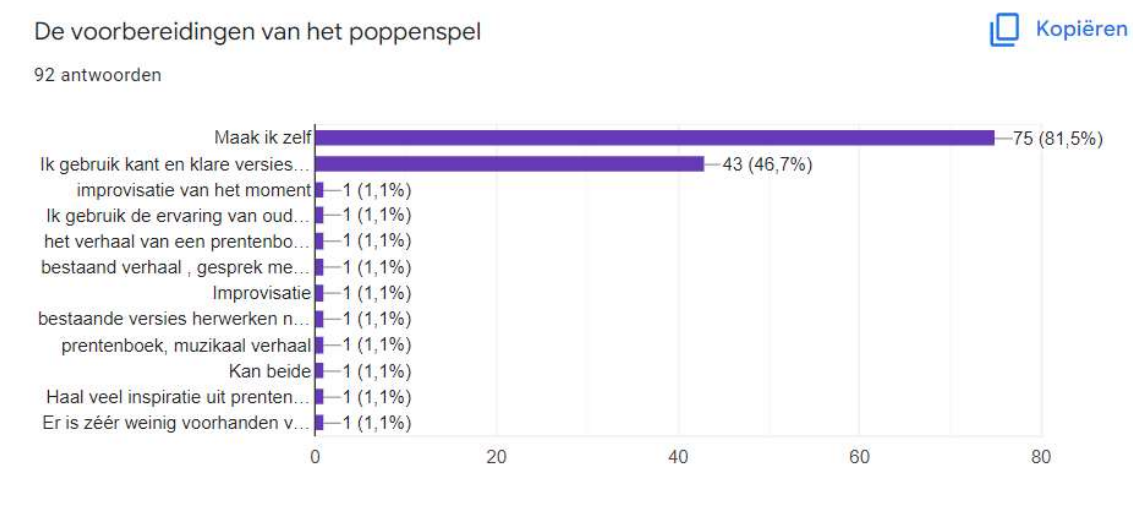
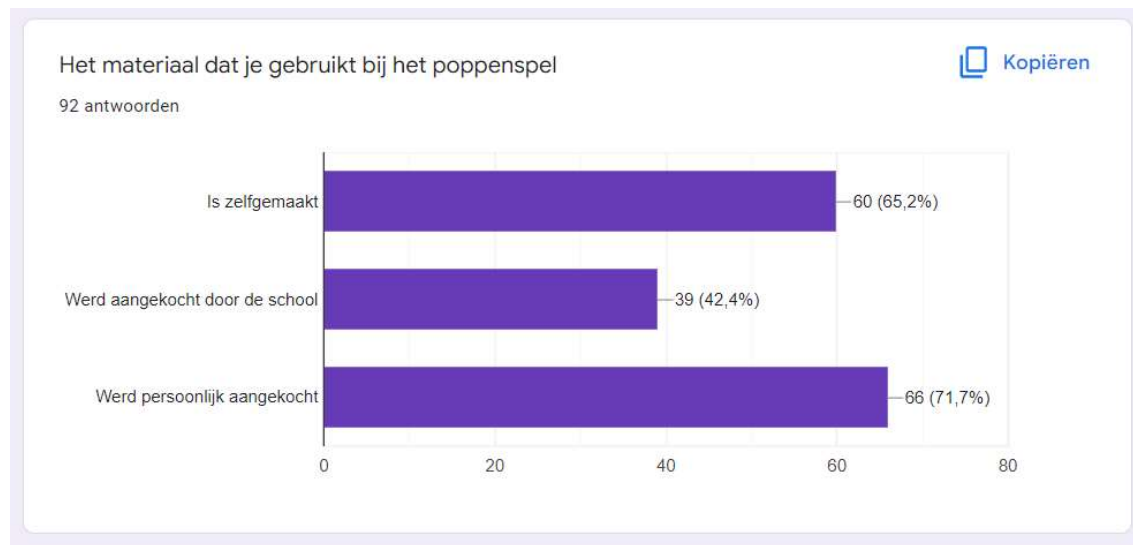
- Wekelijks
- Maandelijks
- Enkele keren per jaar op willekeurige momenten
- Enkel bij terugkerende evenementen of onderwerpen (bv. Sinterklaas)
- Nooit

Als je weinig of geen poppenspel speelt, doe je dat omdat:

Kopiëren

73 antwoorden

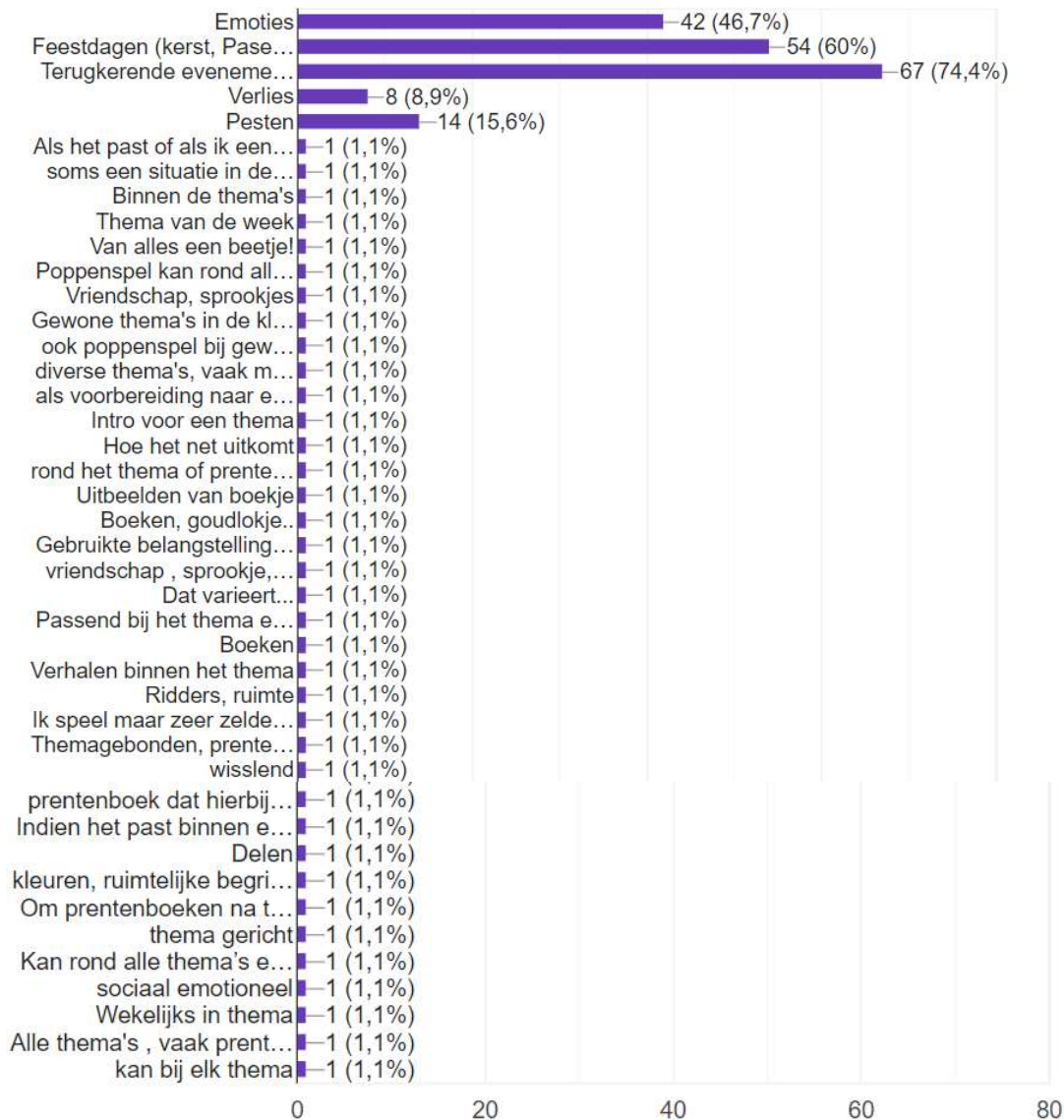

Ik gebruik poppenspel rond volgende thema's

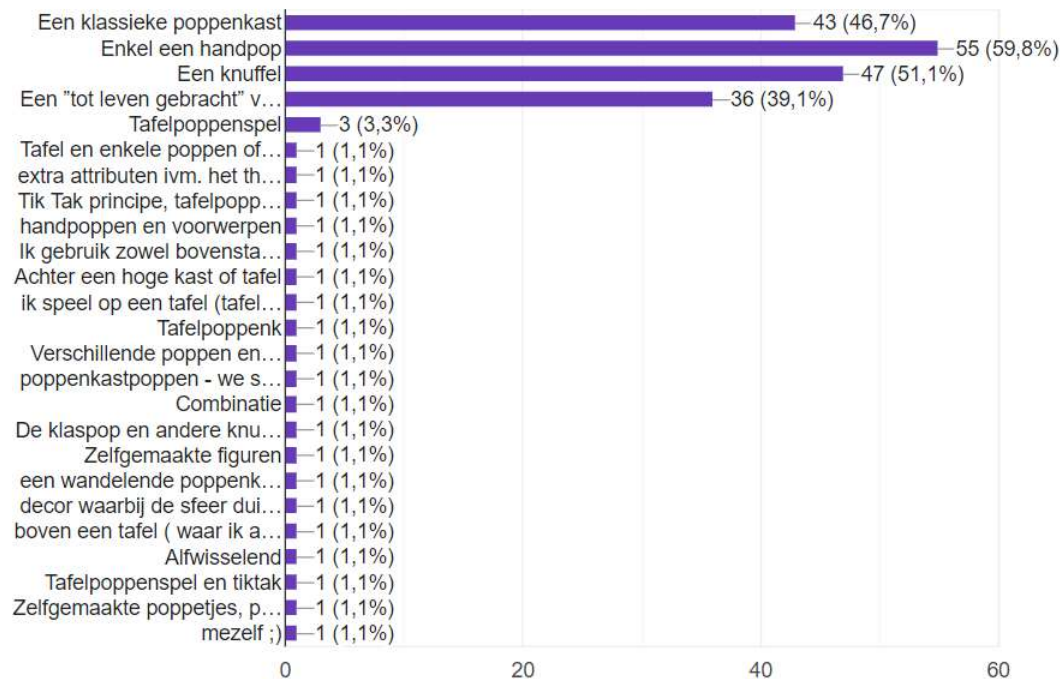
90 antwoorden

Bij het poppenspel maak ik gebruik van

[Kopiëren](#)

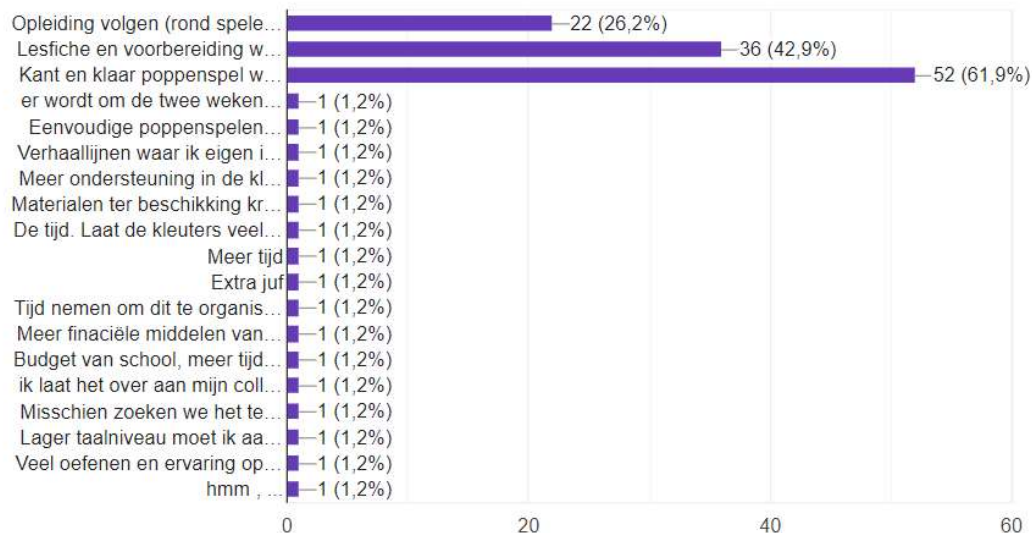
92 antwoorden

Wat zou je kunnen helpen om meer te spelen

[Kopiëren](#)

84 antwoorden

Bijlage 2

Synthese van het interview met de auteur van de boeken van meneer Gaatjes en Billy Bob beer.

Wanneer ik aan een boekje begin te werken, tracht ik steeds een combinatie te maken van de leefwereld waarin het kind leeft, een vleugje fantasie en de échte wereld.

Maatschappelijke thema's probeer ik te benaderen van uit de visie van het kind. Ik put hierbij uit mijn jarenlange ervaring in mijn samenwerking met kinderen. De hoofdfiguren zijn steeds figuren die het goed voor hebben met de wereld maar toch ook hun eigen ondeugende kenmerken en zwakke kantjes bezitten. Daar waar meneer Gaatjes een ondeugende knabbelaar is, is Billy Bob eerder de rustige, verstandige beer die steeds in de bres moet springen om zijn maatjes te helpen. Er is zeker ruimte om foutjes te mogen maken want aan het einde loopt alles steeds goed af. Ik visualiseer tijdens het schrijven en probeer dit op een correcte manier aan mijn tekenaressen over te brengen. De mimiek van de figuurtjes vind ik bijzonder belangrijk omdat kinderen hier enorm veel uit kunnen afleiden. Als het verhaal vorm heeft gekregen en getekend is begin ik aan het schrijven en tekenen van de poppenkast. Ik probeer het stuk dat gespeeld wordt op te splitsen in maximum 3 stukken. Dit wil zeggen dat de poppenkast voorzien wordt van 2 à 3 decors. Hierdoor kunnen de kleuters steeds met de pop mee doorheen tijd en ruimte reizen. Ik schrijf vanuit de hoofdfiguur en probeer te bedenken hoe de gesprekken zouden verlopen. Ik vind het niet moeilijk om een poppenspel te schrijven. Eens je in de huid van het figuurtje kan kruipen, komen de teksten vanzelf. Ik vind het van cruciaal belang dat je nog zelf durft dromen en meegaan in de fantasie. Mijn slagzin is altijd "Als je het zelf gelooft, kun je het ook spelen."

Interview met oud leerkracht Celesta Vandervoort (88j). In mijn tijd werd er vaak poppenkast gespeeld voor de kleuters. Computers en tablets bestonden toen nog niet. Wij hadden boekjes en ons hoofd. Wij konden heel goed zelf verhaaltjes verzinnen. We schreven die niet altijd op want ook

Wij hadden toen al te weinig tijd. Bij het poppenspel verzonnen we op het moment zelf nog nieuwe stukken. We kwamen hierdoor wel al eens in de problemen omdat we de poppenkast soms meer dan 1 keer per week speelden. Dan vulden de kleuters zelf aan wat wij vergaten (lacht). Ik speelde in het begin van de week poppenkast en ook op zaterdag. Toen moesten de kinderen ook nog op zaterdag naar school. Ik had soms wel 60 kleuters in de kleuterklas. En ook dat lukte. Voor hen was poppenspel immers iets heel bijzonders. Ah ja, TV en internet was er in het dorp nog niet dus was poppenkast pure ontspanning voor hen. Ik speelde in een poppenkast. Mijn papa had die voor mij gemaakt. Het was een grote paddenstoel met in de hoed een rond gat. Daar kwam de pop, waarmee ik die dag speelde altijd eerst aan de kleuters vertellen waarover het verhaal zou gaan. Wij speelden rond thema's als Pasen, Pinksteren, Kerstmis maar ook Jan Klaassen en Katrijn en kabouters kwamen vaak voor in onze poppenkast. Veel boekjes waren er in mijn tijd ook nog niet. Wij gebruikten onze fantasie. Wij moesten net als jullie ook onze lessen ook uitschrijven en dat vroeg ook veel van ons maar de lat ligt voor de kleuterjuffen van tegenwoordig toch hoger. Ouders waren tevreden over ons werk, kindjes waren 'proper' voor ze naar school mochten. Schoolreizen en uitstappen beperkten zich tot een wandeling naar de buurtspeeltuin dus daar hoefden we ons al niet druk over te maken. De klassen waren groot, na Pasen had ik 60 kleutertjes van 3 jaar maar de klas was overzichtelijker dan nu. Dat gaf minder stress. Poppenkast spelen waren net zoals voor de kleuters ook voor mij één van de leuke momenten zeker wanneer de kleuters enthousiast mee deden. Ik kon er zelf veel uit leren.

Vanuit mijn eigen ervaring kom ik het best tot een poppenspel wanneer ik gebruik kan maken van een boek. Maar ook mijn herinneringen als kind of de fratsen van mijn kleine nichtjes van 4 jaar worden weleens mee in een verhaal verweven. Wanneer ik thuis de poppenkast oefen met hen als publiek is het leuk om te zien dat ze zichzelf herkennen in het spel. De verbazing over hoe de pop ook dingen over henzelf weet maakt dat ze de pop al heel snel erkennen als vriendje waar je alles mee kan delen. Ik merk aan de kleuters in de klas dat, wanneer de pop iets fout doet, ze op hun eigen manier proberen de pop te helpen. Tijdens mijn stage gebruik ik een klaspop, meneer Gaatjes. Mijn verhaaltjes zijn dan ook vaak rond hem geschreven. Wanneer ik in de klas nog gebruik maak van andere boekjes, zorg ik ervoor dat beide figuren in de poppenkast voorkomen. Ik verweef de boekjes zodat de poppen samen het avontuur kunnen beleven.

Als beginnend poppenspeler was ik ongerust om het overzicht op de kijkertjes tijdens het poppen spelen te verliezen. Dit loste ik op door de decors, op onopvallende plaatsen te voorzien van een kijkgat waar ik een doorzichtig stukje stof tegen kleefde. Zo heb ik op elk moment van het poppenspel toezicht. Ik besteed veel tijd aan mijn decors en attributen omdat ik vind dat ze heel belangrijk zijn voor de sfeerschepping. Door geschikte decors te zoeken kan ik de kleuters op een willekeurig moment door tijd en ruimte laten reizen.

Ik maak vooral gebruik van handpoppen die ik zelf maak. Zo passen ze steeds comfortabel om mijn handen. Van een gewone knuffel maak ik in een handomdraai een handpop door in het buikje een handschoen te naaien. Wanneer er meerdere figuurtjes tegelijk in de scène voorkomen maak ik gebruik van lepelpoppen of poppen die ik op een houten staander vastzet. Zo kunnen ze deel uit maken van de poppenkast zonder dat ik ze zelf hoeft te bespelen. Bij het veranderen van decor maak ik gebruik van muziek. Mijn twee vaste hoofdfiguurtjes: meneer Gaatjes en Billy Bob beer, hebben ondertussen hun eigen liedje. Zo kunnen de kindjes meezingen met het liedje en is het wachten zo voorbij. Ik probeer sfeer in mijn poppenkast nog te verhogen door zowel de buitenzijde als de binnenzijde mooi aan te kleden en te verlichten. Ik gebruik hiervoor kerstlampjes of koop lampjes in het thema. Tegenwoordig zijn er in de handel heel wat goedkope producten te verkrijgen die zeker een meerwaarde bieden aan mijn poppenspel.

De buitenkant van mijn poppenkast ziet eruit als een gewone toverkast. Wanneer ik vertel dat het hele speciale kast is, zie ik de oogjes van de kleuters al stralen. Dan gaan de deurtjes open en begint de magie. Alvorens de voorstelling echt van start gaat, zal de klaspop al even vertellen waarover het verhaal zal gaan. Dan zal ze vragen of de kleuters zin hebben om mee te gaan waarna ze verdwijnt en het avontuur begint.

Interview Joran van goocheltheater Jahon 09/4/2022

Hoe lang bent u al poppenspeler?

In eerste instantie heb ik altijd een passie gehad voor goochelen. Ik zag toen ik 5 à 6 jaar was een goochelaar aan het werk en begon toen goocheldozen en boeken te verzamelen. Eerst speelde ik vooral voor mijn klasgenootjes en voor familie. Later toen ik 13 was, begon ik voor mijn familie en voor vrienden van de familie op te treden tijdens familiefeestjes. Dat deed ik tot ik 19 jaar was. Ik weet niet of je het weet maar ik ben ook kleuterleider.

Hoe bent u ertoe gekomen om poppen te integreren in uw theaterstukken. Was u al geïnteresseerd of wekte iets of iemand anders uw interesses?

Nadat ik afstudeerde was ik vaker bezig met theater en musical en merkte ik dat ik iets anders wilde brengen dan louter een goochelshow. Ik heb het geluk gehad om samen te werken met Kobe VanHerwege. Hij heeft me een beetje de richting ingestuurd van theater samen met goochelen. Mijn eerste voorstelling was in 2014. Dit was zeker nog geen poppenspel maar puur theater. Een paar jaar later wou ik iets nieuws maken. Bij mijn goede kameraad Rafaël Vanherck, kocht ik mijn eerste decor. Een kasteel. Dan begon ik na te denken over welke functie ik aan het kasteel zou geven. Ik kwam op het idee om een pop te gebruiken maar ik kende niks van poppen. Ik kwam via via in contact met een poppenbouwer Chris Geris uit Molenbeersel. Ik bracht hem een bezoek en kwam in een sprookje terecht. Niet alleen leek hijzelf uit het sprookje van Pinokkio te komen (lange grijze haren, brilletje, lederen schort) maar ook zijn schuurtje dat bestond uit draaibanken, vijzels... Die man vertelde zo gepassioneerd over wat poppen allemaal kunnen, de mogelijkheden zijn eindeloos. Hierdoor raakte ik ook gepassioneerd. Mijn bezoekje werd hierdoor een heel lang bezoek. Ik plande de volgende dag een overleg met mijn regisseur en zo zijn er 3 poppen in mijn voorstelling gekomen.

Waarom vindt u poppen belangrijk in uw poppenspel?

Ik kende living puppets vanuit mijn opleiding als kleuterleider. Ik had toen al gemerkt dat kinderen volledig konden opgaan in de wereld van poppen maar ik merkte later, tijdens mijn voorstellingen dat dit ook volledig het geval was voor lagere schoolkinderen. HIJ LAAT MIJ ENKELE POPPEN ZIEN. "Dit is maar een beestje op een stokje, het kan niets maar toch merk ik dat de kinderen er helemaal in opgaan. Kinderen stappen binnen enkele seconden mee in het verhaal. Dat vind ik zo leuk!" Op die manier gebruik ik nu heel vaak in mijn voorstellingen een pop. Maar het is geen must voor mij. In mijn nieuwe theaterstuk zit bijvoorbeeld geen pop. Ik probeer altijd een evenwicht te vinden tussen mijn verschillende technieken, goochelen, water, muziek maar ik zal hierbij, wanneer ik het nodig vind, zeker teruggrijpen naar een pop.

Hoe gaat het maken van een nieuw theaterstuk in zijn werk?

Eerst en vooral ga ik steeds naar de plaats waar mijn theaterstuk zich zal afspelen. Zo bezocht ik talrijke kastelen om de sfeer te kunnen ervaren. Mijn theaterstuk ' verdwalen ' speelt zich af in een bos dus dan ga ik naar een bos. Ik kijk rond en de beestjes die ik daar dan weer zie, probeer ik te gebruiken als poppen in mijn theaterstuk. Ik probeer altijd een evenwicht te vinden tussen de verschillende technieken die ik beheers. Zo gebruik ik ook graag muziek in mijn stukken. Zowel bandmuziek als livemuziek, ik speel een klein beetje accordeon.

Tijdens mijn optredens praat ik niet. Dat geeft kleuters en leerlingen van het eerste en tweede leerjaar de gelegenheid om zelf te fantaseren bij de aangeboden prikkels. Sommige kinderen fantaseren verhaallijnen waar ik nog nooit aan gedacht heb maar ik vind dat prima, wanneer het kind dat erin kan zien. Die vrijheid moet er zeker zijn. Dat is interessante er. Ik merkte tijdens een try out van mijn eerste poppenspel dat een verbaal spel niet lukte.

Ik nam hiervoor contact op met een regisseur Frank Vanlaken (bekend van het theaterstuk '14 – '18 en '40 – '45). Hij raadde mij aan om niet gesproken theater te gaan maken. Hierdoor kwam het poppenspel meer op de voorgrond. Het beetje tekst in mijn stukken komt van de poppen zelf.

Hierdoor kan ik ook in Wallonië en Brussel gaan spelen. Ik ben niet meer taalafhankelijk.

Ik maak slechts op het einde van mijn productie gebruik van een regisseur. Het is financieel niet haalbaar voor mij. Rafaël Van Herck is mijn magic consultant. Dan werk ik nog samen met een decorbouwer. We werken eigenlijk met een team van 5 mensen. Mijn poppen laat ik maken bij Chris Geris van theater Planchet. Ik neem heel veel tijd om het stuk te laten rijpen. Ik neem 3 jaar de tijd om iets te maken.

Schrijft u uw stukken zelf?

Ik bedenk de ideeën, hetgeen waar ik naartoe wil. Ik begin nooit naar de invulling van het stuk, wel met de verhaallijn. Ik vraag me af wat ik wil vertellen? Hoe gedraagt het personage zich? Wat is realistisch? In het begin kan het alle kanten uit. Rudy, een goede vriend van mij die zich bezig houdt met amateur theater en de illustratie van kinderboeken denkt vanaf het begin mee met mij. Doordat hij illustrator is van kinderboeken is hij helemaal mee met de denkwereld van de kinderen. Hij pakt dat heel professioneel aan voor mij. Rafaël Van Herck doet mijn magic consultant. Ik wil tijdens mijn stukken in het thema blijven. Ik wil af van de gewone goocheldoosjes. Mijn laatste stuk speelde zich af in het bos. Dan wil ik goochelen in dat thema. Zo had ik zwevende appels in mijn stuk. Rafaël is hierin een grote steun. Hij helpt mij om goocheltechnieken in het gewenste thema te verwerken. En zo groeit het stuk. Ik probeer om de 3 jaar een nieuwe voorstelling te maken. Reeds bestaande stukken, blijf ik nog spelen maar ik merk wel dat de stukken om de twee jaar over hun hoogtepunt zijn. Meer voorstellingen maken zijn voor mij creatief en financieel niet mogelijk.

Met welk soort poppen speelt u het liefst?

Al mijn poppen zijn vervaardigd door Chris Geris. Hij maakt de poppen uit Linden hout. Omdat dat een lichtere soort hout is. FOTO VAN POPPEN

Chris maakt ze zo dat ze levensecht lijken, kunnen knippen, bewegen,... Hij kan zelfs kleine goocheltrucs. Ik stem de poppen steeds af op het thema. Thema bos zijn kikkers, vogels, muizen,...

Door te spelen met mijn kleine goochelaar merk ik dat zelfs volwassenen helemaal mee gaan in het poppenspel en zwaaien naar de pop. Poppen hebben een magische uitwerking.

Je moet zeker eens gaan praten met Chris, hij weet er echt alles van.

Hoe vang je een moeilijk publiek op?

Poppen worden vaak gebruikt om kinderen over de drempel te krijgen. Het grote nadeel van mijn theater is dat er heel weinig ruimte is tot improvisatie. Mijn voorstelling is getimed tot op

de minuut. Ik heb zelden te maken met een moeilijk publiek omdat ik bepaalde eisen stel voor ik mijn stuk speel. Ik speel enkel de première in het bijzijn van volwassenen. Daarna speel ik enkel met kinderen. Ik kreeg onlangs een vraag om te gaan spelen bij een gelegenheid waar drank geserveerd werd en waar de ouders vanachter in de zaal zouden meekijken, dan weet ik al dat mijn voorstelling niet zal werken. Dan weet ik dat de klant niet op zoek is naar een voorstelling die ik speel. Het is niet gemaakt om volwassenen te entertainen. Dat zou ik nooit kunnen. Ik filter in de aanvragen. Ik heb liever een opdracht minder dan een opdracht die niet zou werken. Ik ben daar eerlijk in. Hierdoor valt moeilijk publiek weg. Mijn opdrachten zijn ook veelal privévoorstellingen.

Merkt u verschil bij het spelen van een voorstelling met of zonder pop?

Ik merk soms het gemis van een pop tijdens het spelen van mijn stuk. Dan denk ik wanneer ik solo speel, hier had ik een pop voor moeten gebruiken. Hier had de pop een noodzaak kunnen opvullen. Tijdens mijn straattheater act heb ik geen behoefte aan een pop. Ik merk dit ook niet aan mijn publiek. Bij mijn nieuwste stuk integreer ik een kind in mijn stuk in plaats van een pop.

Hoeveel voorstellingen speelt u per jaar?

Dat weet ik niet. Ik doe dit sinds 2016 full time en zit nog steeds in een opbouwfase. Ik vind de kosten die de school betaalt voor een voorstelling zeker opwegen tegen wat ze krijgen. Zo zijn er lesmappen voorzien en kunnen leerkrachten zelf ermee aan de slag. Dankzij mijn achtergrond als kleuterleider kan ik ze zelf samenstellen. Mijn vriend Rudy maakt de illustraties van de lesmappen. Zo kan de voorstelling en alles wat eromheen hangt zeker een plaats krijgen in de culturele of muzische opvoeding. Maar het is een meerkost voor de school. Sommige scholen vinden dat belangrijk, geven er graag het geld aan maar andere scholen zijn de voorstelling als een uurtje entertainen.

Ik speel op jaarbasis 10 tot 15 voorstelling. In het theater ben ik echter nog niet doorgebroken, ze zijn enorm selectief en grijpen graag terug naar dingen die ze kennen. Ik heb vooral problemen met de commerce daarrond. Ik vind dat erg en zou liever graag wat ruimte zien voor andere dingen. Daarnaast heb ik 3 à 4 contracten per week om te gaan spelen in het straattheater, bedrijfsfeesten en dergelijke.

Interview An Janssen 14/04/2022

Tijdens de eerste 30 minuten van het gesprek, hadden juf An en ik het over de familie. Mijn oudere zus zat bij haar als kleuter, net als mijn tweelingzus en ik.

Deel van het gesprek over poppenspel:

Vroeger werd er op school elke dinsdag poppenspel gespeeld, is dit nog steeds de gewoonte op school?

Nee, ik geef nu les in het wijschooltje en daar hebben we geen grote poppenkast zoals we dat vroeger in de Boomkensstraat hadden. Toen was het de afspraak dat we om de beurt een poppenkast deden, maar dat was voor mij altijd een opgave. Ik deed dat niet graag.

U speelt nu dan geen poppenspel meer, maar gebruikt u poppen op een andere manier in de klas?

Ja, ik gebruik 2 of 3 poppen die doorheen thema's en het jaar aan bod komen. Zo heb ik 2 living puppets die ik gebruik om een thema in te leiden. Ik vind het belangrijk om oogcontact met mijn kinderen te hebben en om in interactie te gaan. Vroeger, als de juf die bij de kleuters moest zitten, even weg was en de kleuters rumoerig werden, moest je achter de poppenkast vandaan komen en dan is je spel onderbroken. Dat werkte niet. Ik heb ook wel een doek in de klas hangen tussen 2 hoeken en daar is dan een gat uit waar je zo rolgordijntjes omhoog kan doen. Zonder achtergronden natuurlijk. Dat gebruik ik soms ook maar ik vind het echt niet comfortabel. Je moet met je armen omhoog spelen, waar leg je je poppen, je ziet de kinderen niet,... Ik krijg alleen maar stress van het poppenspel achter een kast. Tafelpoppenspel doe ik wel en de kamishibai natuurlijk ook. Maar de handpoppen vind ik het leukste, je kan handelen, je kan dingen vastnemen, je kan de mond laten bewegen,... je kan ook veel meer inspelen om wat de kleuters je vertellen. Ik kan mij gewoon ontspannen en 'gek' doen als ik de handpop vastheb. Dat kan ik bij een klassieke poppenkast niet, dat speel ik ook liever met 2, dan heb je meer tijd om te wisselen van poppen.

Als je iets doet, moet je het doen met plezier, de kinderen voelen ook als je iets niet graag doet en dat heeft dan toch minder effect.

Denkt u dat de planlast vergroot is doorheen de jaren?

Ja, zeker. Nu wordt er veel gevraagd van de leerkrachten buiten je lessen uit. Je moet je agenda op een hele andere manier maken dan vroeger, je moet veel digitaal uitschrijven, je kind volgsysteem in orde houden,... En daar ben je even mee bezig want je moet goed nadenken wat je precies wil opschrijven. Dat duurt even, ook het uitwerken van thema's duurt langer, je moet rekening houden met elk kind individueel. Hoe je je activiteit doet hangt af van welke kleuter je op dat moment voor je hebt. Nu schrijven we veel meer op dan vroeger, ik persoonlijk ben daar niet zo voor. Ik begrijp dat we dingen moeten opschrijven en dat doe ik ook wel, maar ik verander heel veel wanneer ik bezig ben en dat staat dan op voorhand natuurlijk niet op papier.

Merkt u een verschil in de kinderen van vroeger en nu. Als u de kinderen met elkaar vergelijkt op het vlak van verhalen vertellen. Merkt u een verschil met de media van nu?

Ja, natuurlijk. Kinderen moeten terug leren spelen. In vergelijking met vroeger, toen jullie in de klas zaten bij mij, toen konden kinderen spelen en fantaseren. Nu zijn kinderen zo visueel ingesteld door filmpjes te kijken, videospelletjes te spelen,... dat ze niet meer bij een verhaal kunnen fantaseren. Ik kan nu niet meer zoals vroeger een verhaal maar één keer vertellen, er gaan een paar kinderen zijn die ik nu de eerste keer meekrijg en die in het verhaal zitten, maar de meeste hebben het nodig om het verhaal een paar keer te horen voor ze zich er iets bij kunnen voorstellen of mee kunnen fantaseren bij het verhaal. Nu heb je ook regelmatig een kindje dat tijdens het lezen roept: 'Maar juf, dat is niet echt.' En dan denk ik ook, moet dit nu? Het is veel moeilijker om kinderen te boeien, tijdens een wandeling ook. Dan klagen ze al direct omdat ze moeten wandelen, terwijl er zoveel mooie dingen zijn om te zien. Ik vind computers en tablets goed om informatie op te kunnen zoeken, maar om de kinderen daar

puzzelspelletjes op te laten spelen of om ze filmpjes te laten kijken daar ben ik niet voor. Dat doen ze thuis al veel, laat ze maar echt puzzelen in de klas. Je zit daar ook met de muisvaardigheid, dat stond in het vorige leerplan. Dat de kinderen met de muis moesten kunnen werken, er zijn veel kinderen die dat nu ook niet kunnen, ze zitten meestal direct met hun vingers op het scherm om te swipen. Dat al de media gemakkelijker is om te gebruiken, een filmpje opzetten in plaats van een verhaal te lezen, dat klopt. Maar ik vind dat we soms te snel naar die media grijpen in plaats van gewoon voor te lezen.

Ik onderzoek in mijn bachelorproef wat ik kan doen om leerkrachten te helpen poppenspel terug regelmatig vast te nemen en uit te voeren, is er iets wat u hierbij zou kunnen helpen?
Goh, dit is waarschijnlijk niet het antwoord dat je wil horen maar eigenlijk niet. Het ligt mij gewoon niet, voor mij is het niet comfortabel. Ik maak veel liever gebruik van de handpoppen, daar voel ik mij beter bij. Elke leerkracht heeft zo zijn talenten en dingen die ze graag doen en daar moet je wat bij blijven.

Interview Chris Geris 15/04/2022

Pop die spreekt moet draaien naar de pop die spreekt. De pop die niet spreekt moet doodstil zijn. Stiltemomenten zijn belangrijker dan gepraat. Speel zo rustig mogelijk om publiek de tijd te geven om te reageren. Rod Burnet beste speler. Martin Briddel.

Poppen en muziek: volksmuziek plus punt.

Getriggerd door:

Gepassioneerd door doedelzak en draai.... : (Laat hele collectie verzamelobjecten zien) maar ook door Pulcinella en Italië.

Jongetjespop met 2 instrumenten heet marionet de la planchette. Komt van Italië. Na gesprek met collega spelers gemotiveerd om in die aard verder te doen. Uniek concept, baanbrekend.

Opleiding houtbewerking in Bokrijk

Door wie werd u geïnspireerd?

De eerste straatpoppenspelers waren Savoyards. Kinderen die blootvoets aan de kust kwamen als schoorsteenvegers maar ook muziek maakten en poppenspel speelden. Als hommage aan deze kinderen heb ik hiervan een marionet gemaakt. Tijdens voorstellingen gebruikten we de marionet. Als we speelden met marionet bleven de mensen staan en vroegen de mensen 'doe dat nog eens', als we gewoon speelden zonder marionet liepen de mensen verder. We ontdekten dat we onze muziek veel meer moesten visualiseren. Tijdens een familievakantie ontdekten we dat er in Bouillon het grootste 3 jaarlijkse straattheater zou doorgaan. We gingen ernaartoe maar zagen nergens de combinatie van een marionette de la planchette en muziek. We waren verbaasd maar ook vastbesloten dat we, wanneer het straattheater over 3 jaar terug zou komen, wij, als honeur aan de Savoyards ernaar toe zouden gaan met onze marionette de la planchette.

Daar ontmoette ik een Australiër waarmee ik begon samen te werken. Mijn volgende pop werd een dansend paard. Op andere festivals ontmoette ik een Tsjech die nog een andere soort poppen maakte. En zo zijn we poppenspelers geworden. Maar eigenlijk hebben we alles te danken aan de Savoyards.

De poppen in combinatie met muziek bleken een succesformule en we kregen de kans om in Spanje te gaan deelnemen aan een straatfestival. En zo reisden we de wereld rond.

Waar vind je de beste poppentheaters ?

Hoewel Limburg niks met poppen heeft, vind je hier de beste poppentheaters. Zowel in Hasselt als in Neerpelt. Ze werden gesubsidieerd door de CVP; De allerbeste spelers komen naar hier. Ook wij werden daar gelanceerd. Maar door een politiek spel is dit allemaal verloren gegaan. Theater op de markt is hier een gevolg van.

Kreeg u een opleiding tot poppenspeler?

Ja, ik volgde verschillende opleidingen en geef nu zelf opleiding hierin. Poppenspelen bestaat vooral uit het hanteren van de juiste techniek. Je moet wel iedere dag oefenen. Er is een groot verschil tussen het bespelen van een draadjes pop of een stangpop.

Met welke poppen speelt u het liefst?

Wij spelen het liefst met stangpoppen. Hier kan je alle kanten mee uit. Als je gebruikt maakt van een draadpop moet je er steeds rekening mee houden dat de pop ergens kan staan. Ook kunnen de draadjes in elkaar gaan hangen.

Hoe is uw voorstelling opgebouwd?

We gebruiken niet echt een verhaallijn. We vertrekken vanuit muziek en de poppen.

Nalatenschap

Oude leerlingen herinneren zich mijn lessen en zingen nog steeds mijn liedjes. Ze hebben zich verenigd in een FB groep. Ik nam mijn poppen mee naar de klas om de godsdienstlessen minder saai te maken. Arnaud van den Laten volgde ons als 4 jarige jongen en is nu nog steeds bezig met 'de lessen van toen'.

Kunt u leven van poppenspel?

De corona heeft een zeer negatieve impact gehad op het poppenspel. Vele organisatoren gingen over kop of kregen geen subsidies meer. Het is heel moeilijk om terug te kunnen beginnen. Wij poppenspelers hangen vast aan subsidies aan de culturele sector. Tijdens en na corona blijft men snoeien in de cultuursector. In Zarragossa verdienden we 5000 euro om 3 dagen poppenspel te spelen, (Zucht) dat is lang geleden. Spanje heeft nog steeds budgetten voor theater. Tijdens de zomer gaan we dan ook terug naar daar. Je kan ervan leven als je goede producten hebt. Een voorstelling kost rond de 1500 euro. Wij hebben ook onze gouden jaren gehad. Maar er is een risico aan het ene jaar ben je beroemd en het andere jaar besta je niet meer.

Reacties van het publiek op de poppen?

Wij verbazen ons elke voorstelling op de reacties die poppen op mensen/kinderen hebben. Kinderen kennen dit niet meer. Ze zijn vooral bezig met multimedia. Bij onze voorstelling zie je kinderen verbaasd kijken naar de poppen. Als we beginnen te spelen zie je dat er iets in die hoofden gebeurt dat ze verbaasd zijn wat de poppen kunnen en dat ze helemaal in de pop opgaan. Ik vind dat wat jij doet met je poppenspel dat dat lovenswaardig is. Dit is iets wat de kinderen nodig hebben in hun leven. In vele lessen missen ze dat. Poppenspel is stimulerend voor de groei. Kinderen hebben geen fantasie meer. Je merkt ook de evolutie in het poppenspel. Vroeger moesten we vaak medewerkers vragen om mee te controleren. Kinderen leefden zo mee dat is nu niet meer. Kinderen zitten met dat ding (elektronica) in de hand en doen niks meer. Ze sturen tijdens de voorstelling filmpjes rond of gaan het 's avonds op hun toestelletjes herbekijken. Daar worden we niet gelukkig van. De kunst van het poppenspel is met 1 figuur een heel publiek bezig houden. Je moet zeker verder gaan met jouw project van Meneer Gaatjes.

Wat is de prijs van zo'n pop ?

Alles is handgemaakt de kleertjes naait Mieke en alle poppen, ornamenten, dieren en attributen zijn uit Lindenhout. Ik startte als schrijnwerker en heb me heel vaak herschoold. Ik werk 3 tot 5 uur aan een hoofdje. Dat zijn de uren die ik hier werk maar ik ga de bomen zelf af doen, naar de zagerij, enz... Een pop kost 500 euro.

Je krijgt van mij de simpelste marionet die er bestaat, 'Hans knap' heet dat. Het is een klompje waar vroeger na de voorstelling geld in gedaan werd. Nu kan je het gebruiken om door te geven in de klas en wie het klompje heeft, mag een verhaal vertellen.

Waarom ben je poppenspeler geworden ?

Poppenspeler ben je in hart en nieren. Je hebt het in je of je hebt het niet. Jij hebt het dat voelen wij als poppenspeler. Poppenspelers onder elkaar zullen elkaar steeds steunen ook als er iets mis loopt. In tegenstelling tot managers die een poppenspel organiseren. Zij zijn op geld belust. Wij als poppenspelers worden vaak uitgebuit op festivals terwijl wij van ons poppenspel moeten leven. Als iedereen zich zou gedragen als een poppenspeler zou de wereld er heel anders uitzien.

Bijlage 3

Activiteitenfiche BVA of BKA (LKO3)

BVA = begeleide verplichte activiteit

BKA = begeleide keuzeactiviteit

In **grote** / kleine groep

Doelgroep: P 1 2 3

Naam activiteit: Poppenspel: Meneer Gaatjes in het verkeer.

Gepland op:

KERNLEERPLANDOELLEN

Nederlands:

1.3: De kleuters kunnen een mondelinge, voor hen bestemde boodschap, ondersteund door beeld en/of geluid, begrijpen:

TOmn1: Een mondelinge boodschap verwerken

1.5: De kleuters kunnen een beluisterd verhaal, bestemd voor hun leeftijdsgroep, begrijpen

MUge2: De muzische bouwstenen beleven, herkennen, onderzoeken en hanteren

1.6: De kleuters kunnen de bereidheid vertonen om naar elkaar te luisteren en om zich in te leven in een boodschap.

Muzische vorming: Drama:

3.5: De kleuters kunnen genieten van een gevarieerd aanbod van hedendaagse en klassieke kinderliteratuur, en voor hen bestemde culturele activiteiten

MUgr1 De wereld open benaderen met aandacht voor en goesting in het kunstzinnige, de verbeelding, de creativiteit en het esthetische.

INHOUDSANALYSE

Kenniselementen	Vaardigheden	Attitudes
<ul style="list-style-type: none"> - Functionele woorden en begrippen - Themagerelateerde woorden en begrippen - Relaties - Oplossingsmethodes 		
<p>Functionele woordenschat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het poppenspel - De poppenkast - Het decor - De poppenkastpoppen 	<ul style="list-style-type: none"> - De kleuters luisteren naar het poppenspel. - De kleuters gaan in interactie met de 	<ul style="list-style-type: none"> - De kleuters zijn nieuwsgierig. - De kleuters durven in

<ul style="list-style-type: none"> - Het verhaal - Verdrietig / treurig - Bang - Blij - Een probleem - De oplossing <p>Themawoordenschat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het fluohesje - De kaart - Het gat - Het fluitje - Het reclamebord - Oversteken 	<p>personages.</p> <ul style="list-style-type: none"> - De kleuters zitten op hun billen tijdens het verhaal. 	<p>interactie gaan met de personages.</p> <ul style="list-style-type: none"> - De kleuters staan open voor een poppenspel. - De kleuters leven zich in in het verhaal.
CONCRETE LESDOELEN		
<ul style="list-style-type: none"> - De kleuters beantwoorden de vragen van de personages. - De kleuters verwoorden wat er gebeurde in het poppenspel en welke de personages waren. - De kleuters luisteren aandachtig naar het poppenspel en blijven op hun billen zitten. - De kleuters verwoorden hoe het probleem in het verhaal opgelost werd. - De kleuters voorspellen het thema van het poppenspel aan de hand van het uiterlijk van de poppenkast. 		
<p>INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van BREDE BASISZORG (kader binnenklasdifferentiatie, inclusieve leeromgeving). ➔Dit pro-actief werken en groepsgericht denken krijgt VOORRANG! 		
<p><i>Groeperingsvorm:</i> Grote groep. Dit doe ik omdat het poppenspel een beleving is die alle kleuters met elkaar kunnen delen. Er was voldoende plaats om ervoor te zorgen dat alle kleuters goed konden zien tijdens het poppenspel.</p> <p><i>Werkvorm:</i> Interactieve werkvorm. De bedoeling is dat de kleuters tijdens het poppenspel in interactie gingen met de personages.</p>		
<p>INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van EXTRA zorg in de klas. ➔Dit individueel kindgericht denken/werken is eerder een UITZONDERING en gebeurt bij voorkeur in samenwerking met het zorgteam van de school. 		

BRONNEN (volgens APA-normen)

PowerPoint poppenspel:

De Meijer, A. (2021). *PPT Poppen(kast)spel* [Presentatieslides]. Geraadpleegd van <https://www.blackboard.pxl.be>

Prentenboek: Meneer Gaatjes in het verkeer:

Goossens, C. (202). *Meneer Gaatjes in het verkeer* (1ste editie). Hasselt, België: Eigen uitgave.

Binnenkant lesvoorbereidingsformulier

Wat wil ik bereiken?	Wat gaan we doen?	Wat mag ik niet vergeten? Wat heb ik nodig?
Lesfasen en concrete doelstellingen	Lesverloop + vermelding van de gekozen werkvormen	Didactische aandachtspunten
<p>Inleiding: - De kleuters voorspellen het thema van het poppenspel aan de hand van het uiterlijk van de poppenkast.</p> <p>Kern: - De kleuters luisteren aandachtig naar het poppenspel en blijven op hun billen zitten.</p>	<p>Sfeerschepping:</p> <p>Meestal is het voldoende om de poppenkast klaar te zetten in de klas na een speeltijd. Op de poppenkast kan je afbeeldingen kleven die te maken hebben met het thema. De nieuwsgierigheid van de kleuters wordt direct geprikkeld door een poppenkast met dichte gordijnen.</p> <p>Inleiding:</p> <p>Inleiding: De kleuters nemen plaats op de bankjes, de stoelen of de matten die klaargezet zijn voor de poppenkast. 'Kijk eens, wat staat hier op tafel?' De kleuters: Een poppenkast!</p> <p>'Dat klopt, we gaan nu zoeken naar dingetjes die ons zouden kunnen verklappen waar het poppenspel over zou gaan. Kijk maar eens goed rond en denk diep na. Als je iets wil vertellen, steek je je vinger in de lucht.'</p> <p>Kleuters: ik zie een auto, ik zie een geel gordijn,...</p> <p>'Dat zie ik ook, waar denk je dat de poppenkast over zal gaan dan?'</p> <p>Kern: MENEER GAATJES ZIT AAN DE VOORKANT VAN DE POPPENKAST. HIJ LAAT EEN GROTE BRIEF MET GAATJES ZIEN.</p>	<p>Bijkomende aandachtspunten inzake organisatie, wenken, materialen, grondplan, ...</p>

	<p>Mr G :</p> <p>Dag kindjes allemaal, ik heb nogal een avontuur beleefd ! Ik mocht naar een feest. Een feest van mijn neef L u d o v i c u s (langzaam en voornaam uitspreken) Gaatjes. Mijn neef woont hier wel 5000 muizenstappen vandaan. Ik was er nog nooit geweest. Gelukkig had mijn neef bij de brief een kaart gestoken waar op stond hoe ik precies moest lopen. Maar ik vond het zo spannend..... dat ik in beiden gaatjes gebeten heb. Ze zijn wel mooi hé ? Vinden jullie niet ? Maar erg handig waren ze niet meer. Willen jullie weten hoe mijn dag verliep ? Blijf maar rustig zitten dan vertel ik jullie alles vanuit de poppenkast. Tot zo !!!</p> <p>LIEDJE MENEER GAATJES</p> <p>Mr. G : (STAAT VOOR ZIJN ZETEL BIJ EEN GEDEKTE TAFEL)</p> <p>Wat heeft die boterham met gaatjes en dat stuk gatenkaas mij goed gesmaakt, lieve kindjes. Eten jullie dat ook zo graag een boterhammetje met gaatjes ??</p> <p>GELUID PLOF EN GERINKEL VAN EEN FIETSBEL</p> <p>Hé wat is dat ? Horen jullie dat ook ? Ha, het is de gekke postbode. Hij komt hier elke dag voorbij. Ik herken hem. Hij heeft zijn rode postkieren aan en daarover draagt hij een geel fluohesje. Weet je waarom hij dat doet ? Hij doet dat om te zorgen dat alle andere mensen hem steeds goed kunnen zien. Ik zag vandaag ook kindjes aan de school met een geel fluohesje aan. Wat goed van jullie ! Dat is heeeeeel sli.....</p> <p>Postbode KOMT AAN HET VENSTER KIJKEN</p> <p>Dag meneer Gaatjes, ik heb net een hele dikke brief in jouw brievenbus gestoken. Dit keer wel eerst lezen vooraleer je er gaatjes in bijt ! Daaag, ik ben ermee weg GERINKEL VAN DE FIETSBEL</p>	
--	---	--

	<p>Meneer Gaatjes :</p> <p>Voorzichtig postbode, hou je handen toch aan het stuur, straks breek je nog een been ! Fietsen zonder handen dat mag niet want dat is gevaarlijk, nietwaar kinderen ?</p> <p>Die gekke postbode toch, zie hem eens fietsen. Hopla hij is weer vertrokken naar de volgende brievenbus.</p> <p>Een dikke brief ??? Van wie zou die kunnen komen ? Oh, ik ben zo benieuwd Oepsie ik heb alweer een gaatje in mijn strik gebeten. Oh, een dikke brief, wat is dat spannend. Ik ga vlug kijken !</p> <p>MENEER GAATJES PIEPT DOOR DE GLEUF VAN DE BRIEVENBUS</p> <p>Nee maar, het is een brief van mijn neef L u d o v i c u s Gaatjes... Wat zou hij te vertellen hebben ?</p> <p>MENEER GAATJES DRAAIT ZICH OM EN LEEST AL MOMPELEND IN ZICHZELF</p> <p>MENEER GAATJES DRAAIT ZICH NAAR VOOR EN ZEGT</p> <p>Oh kindjes, ik mag naar een feest !! een echt verjaardagsfeest !!! KNABBEL, KNABBEL, KNABBEL...</p> <p>PLOTS STOP MENEER GAATJES MET BIJTEN... HIJ WACHT</p> <p>Wat had de gekke postbode weer gezegd ?? Eerst lezen en dan knabbelen.. Oepsie... dat is precies een beetje te laat.</p> <p>Ik zie op de kaart dat mijn neef woont hier wel 5000 muizenstappen vandaan woont. Dat is best wel ver. Hoe moet ik daarheen zonder de weg kwijt te geraken?</p> <p>Oh kijk, gelukkig, er zit en kaart bij de brief. Zo zal ik de weg naar het feest wel vinden... ik moet alleen zorgen dat ik er niet nog meer gaatjes in bijt want anders kan ik straks niks meer lezen op de kaart. Nu ga ik eerst op zoek naar een cadeau voor mijn jarige neef.</p> <p>MENEER GAATJES VERDWIJNT EN KOMT</p>	
--	--	--

	<p>TERUG</p> <p>Kijk kindjes, dit is het cadeau voor mijn neef. Ik heb de strik versierd met wel 100 gaatjes. Mooi hé, vinden jullie niet ? Hebben jullie zin om met mij mee naar het feest te gaan ? Ja ? Fijn !!! Blijf maar zitten dan zie ik jullie zodadelijk terug.</p> <p>MUZIEK GAATJES</p> <p>Nieuw decor</p> <p>Oh, kindjes (TREURIG) Ik ben de weg toch kwijtgeraakt. In de brief stond dat ik naar links moest aan de wei met de B....men. Maar ik weet niet of het de wei met de 'b' loemen of met de ' b' omen was want ik had dat stukje van de kaart versierd met een groot gat. Oh wat nu ?</p> <p>GELUID VAN AUTO'S, FIETSBELLEN</p> <p>Oh, wacht eens. Luister eens mee, horen jullie dat ook ? Ik hoor een fietsbel. De gekke postbode is ook uitgenodigd. Wat goed !! Hij zal mij zeker kunnen helpen.</p> <p>AUTO'S BEGINNEN TE RIJDEN</p> <p>Hé wat is dat, wat zijn die koekendozen op wielen ?? En ik zie de postbode met zijn rode postkieren en gele jasje nergens, oh kindjes, ik word een beetje bang.</p> <p>En kijk daar, wie is die man met die gekke hoed en zijn blauwe kieren ? Wat gek, zien jullie dat ook ? hij is al zo'n grote meneer en hij heeft nog steeds een tuttertje in zijn mond. (LACHT EEN BEETJE STIEKEM)</p> <p>AGENT FLUIT OP ZIJN FLUITJE</p> <p>MENEER GAATJES WORDT EEN BEETJE BANG</p> <p>Oh kindjes, dat is geen tuttertje in de mond van die meneer dat is een machientje dat heel veel lawaai maakt ! Dat ken ik niet, oh... wat een lawaai !!! ik ben een beetje bang.</p>	
--	---	--

<p>- De kleuters verwoorden hoe het probleem in het verhaal opgelost werd.</p> <p>- De kleuters verwoorden wat er gebeurde in het poppenspel en welke de personages waren.</p>	<p>Ik ga me snel daar achter dat bord verstoppen..</p> <p>Maar hoe moet ik oversteken ? Mag ik doorlopen als het mannetje op rood staat ?</p> <p>Mag ik dan doorlopen als het mannetje op groen staat ?</p> <p>BEETJE HUILERIG</p> <p>Oh maar er staat geen muisje bij het mannetje, wanneer is het dan mijn beurt, wat moet ik doen....</p> <p>MENEER GAATJES RENT OVER EN VERSTOPT ZICH ACHTER HET RECLAMEBORD</p> <p>Zo ik knabbel snel twee gaatjes in het reclamebord dan kan ik alles goed zien... KNABBEL, KNABBEL, KNABBEL</p> <p>DUDE'S KOMEN OP ZIJ SPREKEN MET EEN AMERIKAANS ACCENT</p> <p>Hai kindren, alles goed met jullie ? Wai zain musicanten en we zain op weg naar een party ! een feestje, wiet je wel ? Zien jullie onze prachtige gitaar. Daar speel ik music op en ik....</p> <p>Hey Dude !! zie jai dat. De ogen van dat reclamebord bewegen ?</p> <p>Come on dude, dat kan toch niet, jai hebt zeker een bieteke toeviel bessensap gedrunken !</p> <p>Maar no dude, kaik het is echt !</p> <p>Oh m y good ??? what is dat ? Een spoek ??</p> <p>Maar ik ben niet bang hoor !</p> <p>Hey spoek, come eens achter that reclamebord ojt !</p> <p>MENEER GAATJES KOMT AL BIBBEREND TERUG TEVOORSCHIJN</p>	
--	---	--

	<p>Hey Dude, het is geen spoeke, het is een veldmois..</p> <p>Hey feldmois, wie ben jai ? come on jai hoeft niet bang te zain, wij zijn cool, wij spelen music en zain op weg naar een party, een feestje, weet je wel.</p> <p>Meneer Gaatjes :</p> <p>I I I kkkk bbbben meneer Gaatjes, ik was ook op weg naar een party maar ik ben de weg kwijt.</p> <p>Dude :</p> <p>Come on, niet bang zijn, wij gaan wel met you mee !wij waizen you de weg !! Zullen we alvast met z'n allen happy birthday to you oefenen ? Doen jullie mee kinderen ?</p> <p>Liedje happy birthday to you DE POPPEN VERTREKKEN EN MENEER GAATJES KOMT TERUG NAAR DE VOORKANT VAN DE POPPENKAST.</p> <p>En zo kwam alles toch nog goed kindjes. We geraakten op tijd op het feest. Kijk op deze prent kun je zien hoe we met z'n allen gezongen en gedanst hebben. En zie je die taart. Ik heb mijn stukje versierd met gaatjes en toen was ze nog veeeeeel lekkerder.</p> <p>Dude en zijn vriend hebben een liedje over mij gemaakt. Willen jullie het ook leren ?</p> <p>GAATJES, GAATJES MENEER GAATJES HOUDT ER ZO VAN</p> <p>GAATJES, GAATJES HIJ KRIJGT ER ECHT NOOIT GENOEG VAN !</p> <p>Korte verwerking onmiddellijk na het poppenspel:</p> <p>Samen met de kinderen blikken we terug op het verhaal.</p> <p>'Dat was een avontuur seg! Wat gebeurde er</p>	
--	---	--

	<p>allemaal?’</p> <p>Kleuters vertellen wat ze zagen.</p> <p>‘Er was ook een probleem, wat was dat weer?’</p> <p>Kleuters verwoorden probleem.</p> <p>‘Hoe hadden ze het probleem opgelost?’</p> <p>Kleuters verwoorden oplossing.</p> <p>‘En wie zag je verschijnen in onze poppenkast?’</p> <p>Kleuters verwoorden welke personages ze zagen.</p> <p>‘Jullie mogen nu ook zelf met de poppenkast spelen. Maar voor we dat doen, wil ik graag wat afspraken maken. Enkel de kindjes met een armbandje mogen spelen met de poppenkast, de anderen spelen in de hoeken en komen later aan de beurt. We zijn rustig en voorzichtig met de spullen. Alles is zelfgemaakt, ik heb er heel lang aan gewerkt dus ik zou het heel spijtig vinden als er iets kapot gaan omdat we te wild zijn. Na 10 minuten wisselen we en mogen andere kindjes in de poppenkast spelen. Je mag wel altijd vanaf de stoeltjes kijken.’</p>	
--	--	--

Foto ontwerp poppenkast